

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TARİH PROGRAMI

**TANİN'E GÖRE BALKAN SAVAŞLARI'NDA YAŞANAN MEZALİM VE
OSMANLI KADINLARININ FAALİYETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine AYGÜN YAZICI

OCAK- 2013

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TARİH PROGRAMI

**TANİN'E GÖRE BALKAN SAVAŞLARI'NDA YAŞANAN MEZALİM VE
OSMANLI KADINLARININ FAALİYETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine AYGÜN YAZICI

Tez Danışmanı :Doç. Dr. Necmettin ALKAN

OCAK 2013

TRABZON

ONAY

Emine AYGÜN YAZICI tarafından hazırlanan *Tanin'e Göre Balkan Savaşları'nda Yaşanan Mezalim ve Osmanlı Kadınlarının Faaliyetleri* adlı bu çalışma 09.01.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Alaaddin YALÇINKAYA

Doç. Dr. Necmettin ALKAN

Doç. Dr. Rahmi ÇİÇEK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım. 09 / 01 /2013

Prof. Dr. Ahmet ULUSOY
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

İmza

Emine AYGÜN YAZICI

09/01/2013

ÖNSÖZ

500 yıllık Osmanlı vatanı olan Balkanlar'ın kaybedilmesi ve burada meskûn olan Müslüman ahalinin katledilmesi, göçe zorlanması yakın tarihimizin en dramatik ve acı gelişmelerinden biridir. Bu bağlamda Balkan Savaşlarıyla Osmanlı, Rumeli'den sökülüp atılmaya çalışılmıştır.

Böylesine öneme haiz bir konu olan Balkan Savaşları hakkında pek çok akademik ve popüler çalışma yapıldığı muhakkaktır. Biz bu çalışmayla farklı olarak Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarındaki mağlubiyetinin bölge halkına nasıl yansıdığını ortaya koymaya çalıştık. Bunu yaparken de dönemin önemli bir gazetelerinden biri olan Tanin Gazetesi'nin savaş sürecinde çıkan sayılarını ana kaynak olarak kullandık. Günümüzde olduğu gibi 1900'lü yılların başlangıcında gazeteler gündelik hayatta önemli bir yere sahipti. Dönemin siyasi yaşamının nabzını tutan gazetelerden birisi olan Tanin gazetesinde kimi zaman hükümete, kimi zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne yönelik eleştirileri yanında dönemin sosyal hayatını gösterecek referanslar da yer almaktadır. Gazetede, Balkan Savaşlarıyla ilgili çıkan haberleri tek tek tespit edip, aralarında uygun gördüklerimizi yorumlayarak savaş esnasında bölgenin sosyal durumunu çizmeye çalıştık. Tespit ettiğimiz olayları tarih yer ve olay şeklinde tablolarda vererek çalışmanın sonuna ekledik. Bu çalışmayla Yakın dönem araştırmalarına küçük de olsa bir ekleme yapmayı umut ediyoruz.

Tez konusunun belirlenmesinde ve tezin hazırlanması aşamasında her konuda yardımını benden esirgemeyen sayın danışmanım Doç. Dr. Necmettin ALKAN'a, teşekkür ediyorum. Uzun süren tez çalışması sürecinde bana her daim destek olan eşim, ailem ve arkadaşım Arş. Gör. Zeynep İNAN'a ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamızın Balkan Savaşları'nın 100. yıl dönümüne tesadüf etmesi dikkate şayandır. Bu vesileyle Balkanlar'da yaşanan olaylar bir kez daha yâd edilmiştir.

Trabzon, Ocak 2013

Emine AYGÜN YAZICI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
ÖZET	VIII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BALKAN SAVAŞLARI VE SONUÇLARI.....	(7-23)
1.1. I. Balkan Savaşı.....	11
1.2. II. Balkan Savaşı	16
1.3. Balkan Savaşları'nın Sonuçları	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. TANİN'E GÖRE BALKAN HARPLERİ'NDE MEZALİM	(23-46)
2.1. Sivil Halka Yapılan Zulümler	23
2.1.1. Tecâvüz Ve İşkence Haberleri	30
2.1.2. Katliam Ve Yağma Haberleri.....	37
2.1.3. Zorla Din Değiştirme Haberleri	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TANİN'E GÖRE OSMANLI KADINLARININ YAPTIKLARI YARDIM FAALİYETLERİ	(46-63)
3.1. Konferanslar	46
3.2. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kadınlarının Yardım Faaliyetleri	55
3.3. Cemiyet Haricindeki Kadınların Faaliyetleri	59
3.4. İânât.....	60

SONUÇ	63
YARARLANILAN KAYNAKLAR	66
EKLER	69
EK-1: Tablolar	69
EK-2: Haritalar	130
EK-3: Osmanlıca Metinler	131
ÖZGEÇMİŞ.....	135

ÖZET

Balkanlar tarihin her döneminde Türklerin olduğu gibi diğer milletlerin de dikkatini çeken bir coğrafya olmuştur. Bu yüzden farklı tarihlerde değişik unsurların hâkimiyeti altına girmiş ve bünyesinde farklı kültürleri bir arada tutan renkli bir coğrafya olma özelliğini her dönem korumuştur. Osmanlı Devleti de kurulduğu coğrafyadan sıyrılıp büyüyebilmek için batıya yönelmiş ve ilk olarak Rumeli'ye yerleşmeye çalışmıştır. Ancak Fransız Devrimi'yle yayılan Milliyetçilik akımından dönemin diğer imparatorlukları gibi Osmanlı'da nasibini almış ve Balkanlar'da çatırdama dönemin büyük güçlerinin desteğiyle birlikte başlamıştır. 20. yüzyılın başına gelindiğinde ise Balkanlar'daki etnik unsurlar topraklarını genişletmek için birbirlerine ve Osmanlı'ya karşı mücadeleye girişmişlerdi. Balkan Savaşı bu sürecin bir finali olarak patlak vermiş ve cereyan etmiştir.

Bu çalışmada, Tanin Gazetesine göre Balkan Savaşları sırasında bölgede yaşanan mezalimler ve Osmanlı kadınının bu olaylar karşısında tepkisiz kalmayarak Müslüman kardeşlerine karşı yaptığı yardımları incelemeye çalıştık. İlk olarak 1908'te yayın hayatına giren Tanin Gazetesi hakkında bilgi verdik. Devamında Balkan Savaşının bir özetini yaptık. Üçüncü bölümde dönemin sosyal çehresini yansıtan en önemli kaynak olarak kullandığımız Tanin Gazetesinden seçtiğimiz örnekleri yorumladık. Balkan Savaşları'nın devam ettiği sekiz aylık süre içerisinde Balkan müttefik devletlerinin bölgedeki Müslüman halka yaptıkları mezalim olaylarını tecâvüz, işkence, yağma, katliam ve zorla din değiştirme gibi alt başlıklar şeklinde inceledik. Bu yorumları yaparken konuyla ilgili yapılmış diğer çalışmaları göz önünde bulundurarak öznellikten kaçınmaya çalıştık. Son olarak bu olaylar karşısında Osmanlı kadınının çabasını da örneklerle açıkladık.

Anahtar Sözcükler: Balkan Savaşı, Tanin, Balkanlar'da Mezalim, Katliam, Hilâl-i Ahmer

ABSTRACT

The Balkans has been attracted attention not only the Turks, but also other nations every time in the history. For this reason it was always brought under the control by different ethnic groups, and it maintained its characteristic, which contained different cultures within itself as a colorful geography. The Ottomans headed towards the West to extend its borders, and it tried to firstly settle in Rumelia. However, the Ottoman Empire, like as the other contemporary empires, was affected by the French Revolution, and the ethnic groups began to crack the Ottoman Empire with the support of big powers in the Balkans. At the beginning of the twenty century, the Balkan nations struggled to extend their borders against to each other and the Ottoman Empire. In this study, we tried to evaluate the social dimension of the Balkan Wars with the examples from *Tanin*.

In this study, according to *Tanin*, we touch on the subject of the atrocities in the Balkans during the Wars, and tried to study the missions and helps of the Ottoman women for the Muslims in the Balkans. In the first chapter, we have given information about *Tanin*, of which began to publish in 1908. In the second chapter, we have generally dealt with the Balkan Wars. In the third chapter, we have interpreted the some example news, which we have chosen from *Tanin* under some titles like as the persecution, the torture, the plunder, forcible religious conversion. While we have studying this subject, we have beware of the subjectivity taking in consideration the other materials, like as the papers, the books, the articles. Finally, we have evaluated the efforts of the Ottoman women, who help Muslims in the Balkans.

Key Words: The Balkan Wars, *Tanin*, the Atrocity in the Balkans, the Massacre, Hilâl-i Ahmer

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Tecâvüz Haberleri.....	69
2	İşkence Haberleri	75
3	Katliam Haberleri	86
4	Yağma Haberleri.....	96
5	Zorla Din Değişirme Haberleri.....	106
6	Eşya Yardımı Haberleri	107
7	Nakdi Yardım Haberleri	111
8	Balkanlar Harbi İânât Haberleri.....	117

KISALTMALAR LİSTESİ

a. g. e.	:	Adı Geçen Eser
a. g. m.	:	Adı Geçen Makale
a. g. t.	:	Adı Geçen Tez
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
YTY	:	Yeni Türkiye Yayınları
c.	:	Cilt
çev.	:	Çeviren
ed.	:	Editör
s.	:	Sayfa

GİRİŞ

Fransız Devrimi'nin getirdiği milliyetçilik fikrinin imparatorluk içindeki etnik unsurları harekete geçirmesi ve bu durumu büyük güçlerin kullanması Osmanlı yöneticilerinin Batı'ya daha farklı bir gözle bakmasına neden oldu. Özellikle Fransız Devrimi'nin getirileri karşısında Osmanlı Devleti bünyesinde ki farklı unsurları bir arada tutmak için Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla önlem almaya çalışmışsa da vakit çok geç olmuştu. Bir kere milliyetçilik hareketinin kıvılcımları Balkanlar'a düşmüştü. Balkanlar'a düşen bu kıvılcım Balkanlar'daki uluslara bağımsızlıklarını kazandırdı. Ama bağımsızlıkla yetinmeyen devletler Osmanlı Devleti'nden daha fazla toprak elde etmek için Avrupa devletleri ve Rusya'nın desteğiyle ittifak kurdular. Tarihler 8 Ekim 1912'yi gösterdiğinde müttefik devletler Balkanlar'da kanlı bir savaş başlattılar.

I. Balkan Savaşı Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını kaybetmemek için Trablusgarp'ta mücadele ederken patlak verdi. Savaş Balkan devletlerinin topraklarını genişletmek için Osmanlı'ya saldırmasıyla başladı. Balkan devletlerinin arkasında ise Osmanlı'dan pay almak isteyen Avrupa devletleri ve Rusya vardı. Bu yüzden dönemin büyük güçleri Balkan ittifakının oluşmasına destek olmuş ve savaşlar sırasında Osmanlı'ya karşı Balkan devletlerini desteklemişlerdi.

Yaşanan her savaşta olduğu gibi Balkan Savaşları'nda da cephe gerisinde çok acı olaylar yaşanmıştır. Savaşın en soğuk ve kanlı yüzüne kadınlar ve çocuklar şahit olmuşlardır. Balkan müttefikleri Osmanlı'yı bu coğrafyadan silme düşüncesiyle senelerce bir arada yaşadıkları insanlara tarihte eşine az rastlanır zulümler yapmışlardı. Yayımlanan gazeteler vasıtasıyla Rumeli'de ki dindaşlarının yardım çağlığına ses veren Anadolu insanı kadınıyla, erkeğiyle, yaşlısı, çocuğuyla bu mücadele de yer almıştır.

Bugüne kadar Balkan Savaşı hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Gerek o dönemde yayımlanan gazetelerden yararlanılarak gerekse dönemin önemli kişilerinin hatıratlarından faydalanılarak pek çok kitap, makale ve tez ortaya konmuştur. Bizim bu

çalışmadaki amacımız devletin siyasi hayatını incelemek değil yaşanan siyasi gelişmelerin toplumsal hayata nasıl yansadığını ortaya koymak ve insanların verdiği varoluş mücadelesini göstermektir. Tanin gazetesinin Balkan Savaşları sırasındaki sayılarını tarayarak Rumeli’de yaşanan mezalimi insanların kendi ağzından dinlemek ve Anadolu halkının özellikle kadınlarının buradaki kardeşlerine yardım amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetleri birebir haberlerden alıntı yaparak ve yorumlayarak vermeye çalıştık.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Balkan Savaşı hakkında yapılan çalışmalardan faydalanılarak Balkan Savaşı hakkında genel bir bilgi verilerek tezin esas kısımlarının alt yapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Tezimizin ana kısmını oluşturan ikinci ve üçüncü kısımlarda ise, siyasi olayların topluma nasıl yansadığı ortaya koyulmuştur. İkinci ve üçüncü kısımlar yazılırken bu yıllarda Rumeli’den Tanin’e gelen mektuplardan ve gazetede yayınlanan haberlerden yararlanılmıştır. Bu kısımlar haber ve yorum şeklinde birbirini tamamlamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi Balkan Savaşı ve Tanin hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Bu dönem Osmanlı Devleti için çok sancılı bir dönemdi. Osmanlı Devleti bu dönemde pek çok şeyi bir arada yaşamaktadır. Bu da akademik çalışmalar açısından pek çok konu muhteva etmektedir. Bu dönem üzerinde yapılan çalışmalara baktığımızda genellikle siyasi hayatın gazeteler eşliğinde çalışıldığını görmekteyiz. Şüphesiz ki yapılan bu çalışmaların ilim dünyasına katkısı pek büyüktür. Ama unutmamalıdır ki her siyasi olayın arkasında insan vardır; insan bir bireydir, ailedir ve toplumdur. Siyasi olaylardan en çok etkilenen de bu durumda toplumlardır. Bu çalışmayı yapmaktaki amacımız siyasi olayların toplumsal hayata nasıl yansadığını ortaya koymaktır.

Çalışmamızda, birbiriyle paralellik gösteren üç konu aynı potada eritilerek bir araya getirilmiştir. Bunlardan ilki Balkan Savaşıdır. İkincisi insanoğlunun var olduğu sürece devam edecek olan zulüm ve işkence olaylarıdır. Üçüncü kısım ise Osmanlı kadınının bu zulümler karşısında gösterdiği yüce gönüllülük ve yardım etme çabasıdır. Bugün mevcut olan Kızılay kurumunun temelini ta o günlerde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olarak var olduğu ve özellikle kadınlar merkezinin çalışmaları hayret ettirecek derecede fazladır. Bu yönüyle

de kimi zaman Türk kadınına atfedilen vasıfsızlık sıfatının ne kadar yersiz olduğunu bir kez daha ortaya konmuştur.

Balkan Savaşları ve Bulgar mezalimi hakkında da değişik çalışmalar yapılmıştır. Sibel ORHAN “Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi” başlığı altında çalışma yapmıştır. İlker ALP tarafından hazırlanan “Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi” ve Mehmet BELİG tarafından “Bulgar Komutanların Türklere Balkan Harbinde Yaptıkları Mezalim” konulu tezlerle Bulgar mezalimi ele alınmıştır. Ahmet MARANKİ’nin “Balkan Mezalimi” başlıklı çalışmasında ise; genel olarak Balkanlar’da yaşanan mezalim anlatılmıştır. Konuya çalışmaya başlarken yaptığımız planla bugün araştırmanın sonucunu karşılaştırdığımızda beklentiden çok farklı bir boyuta ulaştığımızı söyleyebiliriz. Sonuç Balkan Savaşını sadece Balkan devletlerine karşı verilen mücadele ve Balkanlar’ın elden çıkışı olarak gören genel kanının ne kadar yalın olduğunu ortaya koymuştur. Gerek savaş sırasındaki mezalimlere odaklanmak ve gerekse Anadolu’daki kadınların sosyal faaliyetlerinin tespit edilmesi bu çalışmayla ortaya konmuştur. Yaptığımız çalışmanın bu anlamda önemli bir boşluğu dolduracağını temenni ederiz.

Modern tarih araştırmalarında gazeteler önemli bir yere sahiptir. Resmî belgelerin ve diğer kaynakların kayıt etmediği birçok husus ancak günlük veya haftalık gazetelerden takip edile bilmektedir. Özellikle de 19. yüzyıldan itibaren çeşitlenen ve yaygınlaşan matbuat, diğer kaynakları tamamlar bir özelliğe sahiptir. Başta günlük hayat ve siyaset olmak üzere birçok alanda teferruatlı bilgiler ve yorumları tarihçilere sunmaktadır. Aynı şekilde Osmanlı tarihi açısından da matbuat çok daha önemli bir kaynaktır.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren oldukça hareketlenen Osmanlı matbuatının önemli ve istikrarlı gazetelerinden biri olan Tanin, İttihat ve Terakki Fırkasının isteği doğrultusunda 1 Ağustos 1908’de Hüseyin Cahid Yalçın, Tevfik Fikret ve Hüseyin Kâzım Kadri tarafından kurulmuştur. Hüseyin Cahid hatıralarında Tanin Gazetesini kurmalarını şöyle anlatmaktadır:

Servetifünûn’daki kalabalık arasında bir gün pek sevdiği bir yüz de göründü: Hüseyin Kâzım. Beni bir kıyıya çekti. Konuştuk. Fikret ve kendisiyle bir günlük gazete çıkarmayı öneriyordu. Fikret, gazetenin adını bile koymuştu: Tanin. Fikret’le dargındık. Ama bugünü düşleyerek yan yana sızlamış iki eski dost için, özgürlüğe kavuşma günlerinde ufak tefek

dargınlıkları hatırlamak olanaklı mıydı? Fikret ve Kâzımla birlikte bir gazete çıkararak özgür yaşama atılmak, benim için tatlı bir ülküydü. Hiç düşünmeden olumlu cevabı verdim.¹

Böylece yayın hayatına başlayan Tanin'in başyazarlığını Hüseyin Cahid üstlenmiştir. Gazete çıkmaya başladığı ilk dönemlerde kimseye bağımlı olmayan özgür ve bağımsız bir gazete olarak yoluna devam etme mantığıyla çıkarılıyordu. Hüseyin Cahid anılarında bu konuya şöyle değinir:

1 Ağustos 1908 Cumartesi günü (19 Temmuz 1324) Tanin'in ilk sayısı yayınlandı. Tanin, bağımsız bir gazete olarak çıkıyordu ve benim elimde sonuna kadar da öyle kaldı. Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin düşüncelerini yayacak Şura-yı Ümmet adlı gazete çıkıncaya değin, cemiyetin bildirileri gazetemiz aracılığıyla duyurulacaktır. Gazetemizde yayımlanmayan bildiriler Cemiyetin değildir.²

Hüseyin Cahid'in de değindiği gibi Tanin, bağımsız ve özgür bir gazete olacaktı. Ama gazete kurulduğu dönemden itibaren yerli ve yabancı kamuoyunun gözünde İttihat ve Terakki ile özdeşleşmiş ve firkanın yayın organı olarak görülmüştür. Kısa bir süre sonra gazetenin İttihat ve Terakki'nin sözcüsü durumunda olması ve yabancı basın tarafından da durumun böyle algılanmasından rahatsız olan Tefik Fikret ve Hüseyin Kâzım gazeteden ayrılmışlardır. Tanin Hüseyin Cahid'in sert eleştirileri yüzünden çoğu kez eleştirilmiş ve Mayıs 1911, Eylül 1912 ve Ekim 1912 tarihlerinde üç kez kapatılmıştır. Gazetenin her bir kapanışının ardından Hüseyin Cahid "Senin", "Cenin", "Renin" ve "Hak" gibi değişik adlar altında gazeteyi yeniden yayınlamıştır. Koyu bir ittihatçı olan Hüseyin Cahid, gazetede İttihatçıların fikirlerini savunuyor ve partinin basındaki mücadele organı olarak görülüyordu. Rauf Mutluay "Hüseyin Cahid'in anılarını topladığı eserde Hüseyin Cahid ile ilgili şu cümleleri sarf etmektedir:

"İkinci meşrutiyet devrinde Türk basınında önde gelen gazeteci odur. Aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye bulunması, hatta partinin bir dereceye kadar sözcüsü olması, hatıraların değerini artırmaktadır".³

¹Rauf Mutluay, **Siyasal Anılar Hüseyin Cahit Yalçın**, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 12.

²Yalçın, aktaran: Mutluay, s. 44-45.

³Yalçın, aktaran: Mutluay, s. 12.

Tanin'in yayınlanmaya başladığı ilk yıl Hüseyin Cahid, İttihat ve Terakki Fırkası'ndan aday olmuş ve milletvekili seçilmiştir. Gerek aday olduğu dönem de gerekse milletvekili seçildiği dönemlerde fırkaya muhalif yazarlarla sert polemiklere girmiş ve heyecanlı dizelerle fırkayı savunan yazılar yazmıştır. Hüseyin Cahid, 1908-1912 yılları arasında mebus olarak görev yapmıştır. Meclisin ikinci dönem çalışmalarında meclis başkanlığını görevini yürütmüştür.

Hüseyin Cahid'in sert kalemi Türk siyasi hayatını etkilemiştir. Gazete, Balkan Savaşı'nın başlayıp devam ettiği süreçte yayınlandığı için Hüseyin Cahid, İttihatçıları nasıl ateşli bir şekilde savunuyorsa eleştirileri oklarını da yöneltmekten geri durmuyordu. Viyana dönüşü partiye yönelik sert eleştirilerine devam edince fırka tarafından uyarılmış; bunun üzerine Hüseyin Cahid gazetede başyazarlık yapmama kararı almıştır. Ama Tanin'e yönelik eleştirilerin bitmemesi üzerine gazetedeki çalışma arkadaşlarını da engellemek için Hüseyin Cahid sahibi olduğu Tanin'i 17 Ocak 1913'te fırkaya satmıştır. Cahid anılarında Tanin'i satma sebebini şöyle ifade etmektedir:

...Ama yayınladıklarım işte arkadaşlarımın hoşuna gitmiyordu. Belki onlar böyle düşünmekte haklıydılar. Ama “doğru” ne demekti? “doğru” her zaman benim düşündüklerim miydi? Değerlendirmem de, görüşümde, yargılamamda yanlışlığım nasıl inanabilirdim? Arkadaşları çalışmalarında rahat ve bağımsız bırakmak için Tanin'i gözden çıkarmaya karar verdim. Hüseyin Kazım'la birlikte, Tanini İttihat ve Terakki Cemiyetine dokuz bin liraya sattık.⁴

Kendi elleriyle kurduğu gazeteyi sırf gazetecilik anlayışında arkadaşlarıyla ters düştüğü ve cemiyete yönelttiği eleştiriler yüzünden uyarıldığı için satan Hüseyin Cahid içinde bulunduğu ruh hâlini şöyle dile getirmektedir:

Tanin'den ayrılış, benim hayatımın en acı olaylarından biri oldu. Dünyada amaçsız, dileksiz, bomboş kalmış gibiydim. Ta eski zamanlardan beri kendim için düşündüğüm ülküsel hayatı elimle gömüyordum. Tanini bıraktığım günden, Mütarekenin ardından İngilizlerce Malta'ya gönderildiğim 1919 yılına kadar geçen dönem, hayatımın en çorak, en boş ve en çok ölmüş bölümüdür. Hiçbir şey yazmıyor, hiçbir şeyle uğraşmıyor, bir programa bağlanmadan elime geçen kitapları rastgele okuyordum. Hiçbir şeyde hevesim ve isteğim kalmamıştı. Akşamları yemek saatine kadar Serkl Doryan'da oyun kâğıtları arasında geçiyordum.⁵

⁴Yalçın, aktaran: Mutluay, s. 285.

⁵Yalçın, aktaran :Mutluay, s. 286.

Hüseyin Cahid'in başlangıçta fikirlerini savunduğu İttihat ve Terakki Fırkası ile ilişkileri her zaman uyum içerisinde olmamıştır. İttihatçılara yönelttiği eleştirilerin en sert olduğu konulardan biriside partinin Osmanlı Devleti'nin ilerlemesi ve gelişmesi konusunda yeterince gayret göstermemeleri gelmektedir. Özellikle Bâb-ı Âlî Baskını'ndan sonra iktidarı kesin olarak ele aldıklarını düşündüğü için bu konuda ki eleştirilerini artırmıştır. Eleştirilerinden dolayı fırka ile arası açıldığından 30 Ocak 1914'te Tanini İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne satmış ve bir süreliğine basın hayatından çekilmiştir. Hüseyin Cahid'in gazeteyle ilgisi kesilince tamamen İttihatçıların yayın organı haline gelmiştir.

İttihat ve Terakki'nin asıl yönetim dönemi Bâb- ı Âlî Baskınından sonra başlamıştır. Basın susturulmuş, siyasal partiler teker teker ortadan kaldırılmış ve muhalefet silinmiştir. Parti bu tavrını I. Dünya savaşı boyunca da devam ettirmiştir. Kesin olarak bilinen bir gerçek vardır ki Tanin 1913-1918 yılları arasında İttihat ve Terakki hükümetinin görüşlerini yansıtmıştır. Bu dönem Taninin başyazıları Babanzâde İsmail imzası ile yayınlanmıştır. Tüm bu yaşananların ardından gazete I. Dünya Savaşı nedeniyle kapatılmıştır.

1917 yılına baktığımızda İstanbul'da sadece üç tane gazete yayınlanmaktaydı: Tanin, Tasvir-i Efkâr ve Sabah. Bu gazetelerden Tanin İttihatçıların fikirlerini yansıtan basın organı durumundaydı. II. Meşrutiyet dönemine baktığımızda ise; İttihatçı yanlısı pek çok dergi ve gazete olmasına rağmen Hüseyin Cahid ve Tanin gazetesi İttihat ve Terakki Fırkası ile birlikte anılmıştır.

Tanin'i üne kavuşturan Hüseyin Cahid'in yazılarıdır. Hüseyin Cahid ve Tanin arasındaki ilişki baba ile evlat arasındaki ilişki gibidir diyebiliriz. Bu ikili ilişkinin içine İttihat ve Terakki Partisi'nin katılımıyla 1908'de başlayan yolculuk Hüseyin Cahid'in ölümüne kadar devam edecektir. Hüseyin Cahid'i kimi zaman İttihatçıların ateşli bir savunucusu olurken kimi zamanda İttihatçılara yönelttiği eleştirilerden dolayı aldığı uyarılar neticesinde gazetesini sattığını görmekteyiz. Uzun ve meşakkatli olan bu yolda değişmeyen tek şeyin Hüseyin Cahid'in farklı tutumlar karşısında asla tavrını değiştirmedığı, ateşli ve heyecan uyandıran kalemını her daim iyi bir silahşor olarak kullandığıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BALKAN SAVAŞLARI VE SONUÇLARI

20. yüzyılın ilk yılları Osmanlı Devleti açısından tam bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Küçük bir beylikken bulunduğu bölgede izlediği mantıklı siyaset sayesinde üç kıtaya hükmeden koskoca bir imparatorluk halini almıştır. Halk arasında “devletlerin ömrü insanlara benzer” şeklinde bir deyim vardır. Osmanlı Devleti’nde de durum aynı olmuştur. Beylikten gençlik çağı olan yükseliş dönemine girilmiş, ardından olgunlaşma dönemi diyebileceğimiz duraklama ve nihayetinde son evre olan gerileme ve dağılma sürecine girilmiştir. 20. yüzyılın başları da bu dağılma sürecinin sancılı dönemlerinin başlangıcıydı. Uzun yıllar imparatorluğun bünyesinde yaşayan milletler devletin yıkılma eşiğine geldiği bu dönemlerde özellikle dış güçlerin de desteğiyle birer birer devletten kopmaya başlamışlardır. Bu kopuşun en ağırlı yeri ise Balkanlar olmuştur. Osmanlı, ikinci ana vatan olarak nitelendirdiği Balkanlar üzerinde oynanan oyunlar, kurulan planlar yüzünden için için kaynıyordu. Devletin iç siyasette yaşadığı bölünmüşlük, uzun süren savaşların orduyu yıpratması ve belki de ana vatani saydığı topraklarda böyle bir kopmanın yaşanmayacağını düşünmesi de Osmanlı Devleti’nin durumu bölgedeki durumu geç fark etmesine neden olmuştur. İçin için kaynayan Balkan kazanı Balkan milletleri ve özellikle Rusya’nın tahrik ve desteğiyle 1912’de Balkan Savaşı’yla patlak vermiştir.

Balkan Savaşı Türk tarihinin en kötü dönemlerinden birisidir. Bu durum sadece alınan yenilgiler açısından değil aynı zamanda Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren belirli ve planlı bir şekilde uyguladığı iskân politikası ile yerleştiği Rumeli’den çıkarılması; üç kıtaya yayılan Türk’ün manevi ve askeri şanını, onurunu kıran bir savaş olması açısından da önemlidir. İçinde bulunulan bu süreç ancak Türk’ün Çanakkale’yi geçilmez kıldığı ve İstiklâl Harbi’yle beraber vatanını kanının son damlasına kadar savunup kurtardığı zaman değişecektir. Bu dönem devletin iç işlerine baktığımız zaman yaşanan olayları anlamak daha kolay olacaktır. Türk askeri uzun süren yıllar iç ve dış savaşlarla yıpratılmış, imparatorlukta Türk olmayan bütün uluslar devlete karşı bir tavır almış veya

ayaklanmışlardı. Devlet dış güçleri iç işlerine karıştırmış, birbirine düşman partilere ayrılmış, ordu siyasal bir alet olmuş ve askerler arasında güven kalmamış bir durumdaydı.⁶

19. yüzyılda Avrupa'daki kuvvet dengesinin şartları ve unsurları büyük değişme gösterirken, Rusya'nın yeni bir yayılma yöntemi olarak benimsediği "Panislavizm" politikası, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in 1890'da dış politikanın yönetimini eline aldıktan sonra izlemeye başladığı "Dünya Politikası" ve buna bağlı olarak gündeme gelen "Bağdat Demiryolu Projesi", Osmanlı Devleti'nin dış politikasında yaptığı radikal değişiklikle Almanya'ya yaklaşması; 8-9 Haziran 1908'de İngiltere Kralı VII. Edward ile Rus Çarı II. Nikola'nın Reval görüşmesi yine 1908'de patlak veren "Bosna Krizi" Balkanları 20. yüzyılın başlarında giderek bir uluslararası çatışma alanı haline getirmişti.⁷

Balkan Savaşı iki safhalıdır. Birinci safhayı Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı mücadeleleri teşkil eder. Bu safha bir barış antlaşması ile kapanır. Ancak bu barışın hemen arkasından – *büyük ganimet olan Makedonya'yı paylaşmadıkları için*- bu sefer Balkan devletleri birbirleriyle mücadele içerisine girerler.⁸

Yunanistan, Sırbistan, Karadağ, Romanya ve Bulgaristan'ın bağımsızlıklarını elde etmeleri sorunları bitirmemiş tam tersi yeni sorunlara neden olmuştur. Bu nedenlerden birisi; kozmopolitik bir yapıya sahip olan Balkanlar'da hemen her milletten unsurların, diğer devletin toprak bütünlüğü içerisinde kalmasıydı. Osmanlı Devleti'nin boşalttığı veya boşaltmakta olduğu topraklar başka devletlerin iştahlarını kabartıyordu. Balkanlar'daki devletler bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından hızlı bir şekilde silahlanmaya başlamışlardı. Bu devletlerin başını ise Bulgaristan çekiyordu. Bulgaristan, Almanya ve Fransa'dan fazla miktarda silah satın almaya başladı. Bu silahlanma yarışında Bulgaristan'ı Sırbistan takip ediyordu. Bulgaristan gibi o da Fransa'dan silah satın alıyordu. Bu sürece baktığımızda silahlanma konusunda en yavaş davranan Yunanistan'dı; ama Balkan Savaşı'na az bir süre kala o da aynı seviyeye gelecekti.⁹ Bu devletlerin genel siyasetleri şöyleydi:

⁶Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılâbı Tarihi**, C. II, Kısım II, 3. Baskı, Ankara: TTK Yayınları, 1991, s. 1-2.

⁷Hikmet Öksüz, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı Öncesi Balkanlarda Yaşamış Olduğu Siyasal Süreç", **Osmanlı**, C. 2, Ankara: YTY Yayınları, s. 485-486.

⁸Öksüz, a.g.m., s. 487.

⁹Halil Akman, **Paylaşılmayan Balkanlar**, 1. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006, s. 81-82.

Bulgaristan: 1878 tarihli Berlin Antlaşması'nda umduğunu bulamayan Bulgaristan bağımsızlığını kazandıktan sonra Balkanlar'da oldukça etkin bir politika izlemeye başlamıştı. Özellikle de Makedonya üzerinde hak iddia etmekteydi. Yukarıda da değindiğimiz gibi hızlı bir silahlanma sürecine başlamıştı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun 1908 yılında ilhak etmesi ise Amerika'ya da aynı tarafta bir siyaset izletmişti.¹⁰

Sırbistan: Niyeti “Büyük Sırbistan”ı kurmak olan Sırp lar, Bosna Hersek'in Avusturya tarafından ilhak edilmesiyle sıkışıp Adriyatik'e açılma umudunu kaybedince, Makedonya üzerinden Ege Denizine açılmayı planlamıştır. Fakat Avusturya da aynı niyeti taşımaktaydı. Bunun üzerine Makedonya'da gizli Sırp örgütleri birleşip bölgeyi Sırp hâkimiyeti altına almak için sistemli bir şekilde çalışmaya başlamışlardı.¹¹

Yunanistan: Aynı şartlardan Yunanistan da faydalanmak istemekteydi. Makedonya üzerinde tarihi hak iddia ettiğinden dolayı bölgede sürekli huzursuzluk çıkarıyordu. Yunanistan, Megalo İdea'nın yanında Girit ve tüm Ege adalarını da almak istiyordu.¹² 1912 yılında Rusya, Sırbistan ve Bulgaristan'ın çıkarlarının çatışmaması için iki devlet arasında arabuluculuk yapmaya başladı. Osmanlı Devleti'ne karşı yapılan bu ittifaka Yunanistan ile Karadağ Krallığı da katıldı. Rusya'nın Balkan devletleriyle anlaşması ve Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki varlığına son verme isteği Rusya'nın da desteği gelince Balkan devletlerini güçlendirdi. Trablusgarp Savaşı'nın çıkması ise onlara aradıkları fırsatı verdi.¹³

Balkan Savaşı'na cesaret veren devletler arasında özellikle Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf arasındaki anlaşmazlık olduğunu görmek gerekir. Bosna-Hersek'in ilhakının neden olduğu kriz, 1886-1887'den beri yarımada, Avusturya ve Rusya arasındaki ilişkilere yön veren, kendiliğinden oluşan saldırmazlık anlaşmasına son vermiştir. Isvolsky ve onun halefi Sazanov Japonya'ya yenilip 1905'teki devrimle zayıflamış bir Rusya'nın başına geçtiklerini unutmuşlardır. Balkanlar'ın anlaşmazlıkları; Rusya'ya doğrudan Üçlü İtilaf

¹⁰Oral Sander, **Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e**, 10. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2002, s. 323., T.C. Genel Kurmay Harb Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, **Balkan Harbi (1912-1913)**, 1'nci Cilt, Ankara:Gnkur. Basımevi, 1970, s. 61-62.

¹¹Akman, a.g.e., s.82.

¹²Akman, a.g.e., s.83.

¹³Akman, a. g. e., s. 83., Aram Andonyan, **Balkan Savaşı**, Ermenice'den çev. Zaven Biberyan, 2. Baskı, İstanbul: Aras Yayıncılık, 2002, s. 66-68.

devletleriyle karşı karşıya gelmeden Balkan devletlerini kullanarak öç alma imkânını sunuyordu. Bu nedenden dolayı Osmanlı Devleti'nin paylaşılmasında Balkan Devletlerinin yanında olmuş ve onları birleştirmeye çalışmıştır.¹⁴

Bu dönem Osmanlı Devleti'ne baktığımızda gördüğümüz durum ise; devletin idarecilerinin gerek içerdeki gerekse devletin en yakın komşuları arasındaki en önemli denge hesaplarının farkında olmamasıydı. Öyle ki Trablusgarp Savaşı sırasındaki bilinçsiz yaklaşımlarla bölgeyi savunmasız bırakanlar, Balkanlar'daki konsolosluklardan gelen birlikte hareket etme hazırlıkları hakkındaki raporları göz ardı etmişlerdir. Tüm bunlara ek olarak devlet Balkan milletlerinin birleşmesinin önünde en büyük engellerden biri olan kiliseler anlaşmazlığını çözümlenmeden kendi elleriyle bu birliğe katkıda bulunmuştur. 2 Temmuz 1910 tarihli Kiliseler Kanunu ile kiliselerin, yerleşim birimindekilerin çoğunlukla bağlı bulunduğu gruplar tarafından yönetilmeleri kararlaştırılmıştı. Rumların o zamana kadar sahip oldukları ayrıcalıkları, herkese eşit haklar dağıtarak değiştiren devlet şiddetli protestolara uğramışsa da kararı değiştirmemiştir. Her durumdan faydalanmaya çalışan Rusya ise II. Abdülhamit döneminden kalma planı Panslavizmi uygulamaya çalışmıştı. Balkanlar'daki Slav unsurlara savaşı kaybetseler dahi bir şey kaybetmeyeceklerini durumlarının korunacağı konusunda teminat vermiştir.¹⁵

Rusya'nın Panslavizm politikası neticesinde Balkanlar'da başlattığı kışkırtma faaliyetleri sonucunda gelişen ikili ilişkilerde öncülüğü Bulgaristan yapmıştı. Makedonya'yı ele geçirip Akdeniz'e açılarak Büyük Bulgaristan'ı kurmayı planlayan Bulgarlar, Makedonya'ya tek başına hâkim olamayacağını buna komşuları kadar büyük güçlerin de fırsat vermeyeceğini anlamışlardı. Bu durumda Rusya'nın hâmililiğini kabul etmek en mantıklısıydı. Tıpkı Bulgaristan gibi Yunanistan ve Sırbistan da bu pastadan büyük bir pay almayı umut ediyorlardı. Bu karmaşa ortamında Rusya'nın Bulgaristan üzerindeki emellerini kabul eden Bulgaristan, Rusya'nın kışkırtması ile 13 Mart 1912'de Sırbistan ile anlaşmıştı. Bu anlaşmaya göre taraflar birbirlerinin toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını tanıyacak, birisi bir büyük devletin saldırısına uğrarsa birlikte hareket edeceklerdi. Gizli maddelerde ise taraflardan birisinin menfaatlerini ilgilendiren bir

¹⁴Georges Castellan, **Balkanların Tarihi (14.-20. Yüzyıl)**, (Çev. Ayşegül Yaraman-Başbuğu), 2. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1995, s. 386.

¹⁵AAM (Atatürk Araştırma Merkezi), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, Ankara: Divan Yayıncılık, 2004, s. 58-59., T.C. Genel Kurmay Harb Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, s. 61.

karışıklık Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkarsa ve savaş çıkması gündeme gelirse, diğer tarafa sebepler izah edilecek, eğer kabul ederse alınan savaş kararı Rusya'nın onayına sunulacak, kabul etmezse o da karşı sebepleri ortaya koyacaktır. Savaşta başarı gösterilirse topraklar paylaşılacak, bir anlaşmazlık çıkması durumunda durum Rusya'nın onayına sunulacaktı.¹⁶

Sırbistan'la yaptığı bu anlaşmadan sonra Bulgaristan Yunanistan'ı da yanına çekmeye çalışmıştı. Yapılan görüşmelerden sonra 29 Mayıs 1912'de Bulgar-Yunan işbirliği de kesinleşmişti. Sırbistan hâkimiyetinden çıkan Karadağ da Bulgaristan'dan güç alarak Arnavutluk'a yerleşme planı yaptığı için 1912 Ağustosunda Bulgaristan'la anlaşmıştı. Anlaşmaya göre eğer Bulgaristan bir ay içerisinde Osmanlı Devleti'ne savaş açmaya karar verirse, Karadağ ilk saldıran taraf olmayı kabul etmiştir. Sırbistan-Karadağ ittifakı ise 6 Ekim 1912'de imzalanmıştı. Balkan ittifakı tamamlandığında ittifakın görünen kısmında Bulgaristan merkezdeydi ama fikir ve destek veren büyük gücün Rusya olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Balkanlar kaynaklı bir kazan durumundayken Osmanlı Devleti'ne baktığımızda ordu maddi sıkıntılar dolayısıyla bölgede mevzilendirilmiş olan 75.000 tecrübeli asker terhis edilmiştir. Balkanlar'da bu olaylar vuku bulurken, 7 Ekim 1912'de görünüşte Avusturya ve Rusya savaş çıkmasını engellemek için Rumeli de yeni düzenlemeler yapılmasını istemiş ve savaş çıkacak olursa dahi sınırların değişmeyeceğini ilan etmişlerdir. İngiltere ve Fransa'da bu düşüncüyü desteklemişti. Bu açıklamalar kazansa da kazanmasa da toprak kaybetmeme sözü Osmanlı Devleti'nin daha da gevşemesine neden olmuştu. Daha kararlar ilan edilmeden 8 Ekimde Karadağ, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmişti.¹⁷

1.1. I. Balkan Savaşı

Balkan birliğinin en etkin üyesinin Bulgaristan olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bulgaristan'ın çevresinde şekillenen Balkan birliğinde Osmanlı Devleti ile İtalya arasındaki çatışmadan faydalanarak savaş hazırlıklarına girişen ilk devlet de yine

¹⁶Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Baskı, Ankara: Filiz Kitabevi, 1997, s. 59.

¹⁷Bayur, a.g.e., s. 427-429., T.C. Genel Kurmay Harb Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, s. 53.

Bulgaristan'dı. Hem kendi kamuoyunu hazırlamak, hem de Bab-ı Âlî'yi kışkırtmak için Makedonya'da bulunan Bulgar çetelerini harekete geçirmiştir. Bulgarlar tarafından Ağustos sonlarında ve Eylül başlarında Makedonya'da büyük karışıklıklar çıkartılmıştır. Öte yandan Karadağ sınırında da çarpışmalar olmuştur. Eylül sonlarında, Yunanistan ordusunu Tesalya'ya yığması üzerine Balkanların durumu büsbütün karışmıştır.¹⁸

1880-1910 yılları arasında Balkanlar'da çoğalan nüfus karşısında yeni topraklara ihtiyaç duyan Balkan devletlerinde 1911'e gelindiğinde Bulgaristan, Yunanistan, Romanya ve Sırbistan da halkın büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşamaktaydı. Toprağın az oluşu, fakir halkın tefecilere olan borcu halkı kente göçe zorluyor ve bu da kentte yeni bir işçi sınıfını doğuruyordu. Bu durumda devletlerin yapabileceği yeni topraklar bulmaktı bu da işgalle gerçekleşebilirdi. Halkın içinde bulunduğu bu durumu Balkan ülkelerindeki siyasi partiler halkı savaşa teşvik ederek çözüme yoluna gittiler. Balkan Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması sonucu İtalya ile girdiği savaşta, On iki Adalar işgale uğramıştı. Çanakkale Boğazının da İtalyanlar tarafından abluka altına alınması Osmanlı Devleti'ni çok güç durumda bırakmıştı. Sınırlarını genişletmek için fırsat kollayan Balkan devletleri Osmanlı Devleti'nin İtalya karşısında düştüğü zor durumu ve yenilgiyi görünce rahatlamış ve birleşerek Osmanlıya saldırmak için cesaret almışlardı.¹⁹

Osmanlı Devleti'ne baktığımızda ise Türk askeri iç ve dış savaşlarla yıpratılmış, imparatorluğun bünyesindeki çeşitli unsurlar devlete karşı tavır almış hatta pek çoğu açıktan açığa isyan etmişti. Osmanlı'da ise birbirlerine yabancılardan daha düşman siyasi partiler ortaya çıkmış, ordu siyasal bir alet olmuş, subaylar ve erler arasında hukuk ve güven kalmamıştı. Dış siyasette Osmanlı Devleti yalnız kalmış, Rusya, Fransa ve İngiltere de Balkan devletlerini desteklemeye başlamıştı. Rusya'nın desteğine güvenen Balkan devletleri tüm askeri güçlerini Osmanlı sınırlarına yığmıştı.²⁰

Balkanlar'da bu gelişmeler olurken Osmanlı Devleti bu bölgede hızla büyüyen tehlikeyi görememişti. Balkan ittifakını el altından destekleyen Rusya'nın, Osmanlı

¹⁸İlber Ortaylı, "Osmanlı Diplomasisi ve Dışişleri Örgütü", **Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, C. 2, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985, s. 288.

¹⁹H. Yıldırım Ağanoğlu, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Tarihi Göç**, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2001, s. 47-48.

²⁰Yusuf Hikmet Bayur, **Balkan Savaşları I. Balkan Savaşı (1912)**, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999, s. 14.

Hâriciye Nazırı Noradungiyan Efendi'ye, Balkanlar'da savaş olmayacağı konusunda verdiği sahte teminata dayanılarak, Rumeli'deki 120 tabur talimli asker ordudan terhis edildiği sırada (30 Eylül 1912) Balkan devletleri seferberlik ilan ettiler. 3 Ekim 1912'de de Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ hükümetleri Bâb-ı Âlî'ye ortak bir nota vererek Türk hükümetinden üç gün içinde eski Sırbistan, Makedonya, Arnavutluk ve Girit'e muhtariyet verilmesi istediler. İsteklerinin kabul edilmemesi üzerine 8 Ekim 1912'de Karadağ Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiş ve böylece Balkan Savaşları başlamış oldu.²¹

Balkan Savaşı öncesinde Balkan devletlerinin aralarında kurdukları ittifakları bozmak için Osmanlı devlet adamları gerekli tedbirleri alamadıklarından yenilgi kaçınılmaz olmuştu. Atina Sefareti Müsteşarlığında bulunan Galip Kemali Bey'in 1912 Nisanında İstanbul'a gönderdiği raporda, Bulgar ve Yunan devletleri arasındaki gizli haberleşmeler ve bunun neticesinde Rum ve Bulgar Patrikhaneleri arasında gelişmekte olan iyi ilişkilerin dikkat çekici olduğunu, ayrıca Bulgar ve Yunan komiteleri arasında da bir anlaşma zemini oluşturulmak istendiği noktasında İstanbul'a haberler göndermiş, ancak bu haber dikkate alınmamıştı. Osmanlı Devleti'nin savaşın öncesinde, Avrupalı devletlere bir iyi niyet göstergesi olarak 150.000 kişilik tecrübeli askerlerinden oluşan en düzenli kuvvetlerini terhis etmesinin hata olduğunu Galip Kemali Bey dile getirmişti. Ayrıca ittifak anlaşmalarının imzalanmasından sonra bunların önlenmesi ve Osmanlı Devleti lehine düzeltilebilmesi için yeterli zaman varken, Osmanlı bürokrasisinin kavgaları, nüfuz ve ihtiras düşünceleri içinde olmaları bunu engellemişti. Ordunun askeri açıdan içinde bulunduğu kötü durumun rapor edilmesine rağmen, hükümet bunu göz önünde bulunmayarak savaşa girilmesi konusunda kamuoyunun etkisinde kalınmıştı. İstanbul'da İttihat ve Terakkinin kışkırttığı üniversite öğrencileri ve bunların yönlendirdiği halk, devletin savaşa girmemek için yaptığı girişimlerin tam tersine savaşa girmek için mitingler düzenliyorlardı.²²

Aslında başlangıçta Avrupalı devletlerinin savaşı önleyecek güçte olmalarına rağmen politikaları ve çıkarlarından dolayı buna engel olmamışlardı. Osmanlı Devleti savaşa büyük imkânsızlıklar içinde girdi. Bu imkânsızlıkların başında en önemlisi ordunun

²¹Ahmet Halaçoğlu, "Balkan Savaşları (1912-1913)", Ed. Hasan Celal Güzel ve Diğerleri, **Türkler**, C. 13, Ankara: YTY Yayınları, 2002, s. 298.

²²Ağanoğlu, a.g.e., s. 49-50.

ulaşım ve ikmalinin kötü olmasıydı. Savaşın ilk günlerinden itibaren asker beslenme sıkıntısı çekiyordu. Ordunun yaşadığı beslenme sıkıntısının yanında, ordunun siyasete karışması, komutanların arasında ikiliğin doğmasına neden olmuştu. Bir diğer olumsuz etken de Osmanlı Devleti'nin 1909'dan beri ordusunu esas savaşı olarak belirlediği Trakya ve Makedonya'dan uzak yerlere gönderilmiş ve terhis edilmiş olmasıydı. Nüfus bakımından Osmanlı Devleti daha fazla olmasına rağmen nüfus Anadolu ve Arabistan'a kadar uzanan topraklar üzerinde dağılıyor ve ordunun toparlanması zor oluyordu. Osmanlı Devleti savaşın başında Bulgarlara karşı savaşan Şark Ordusu ve Sırlara karşı savaşan Garp Ordusu adında iki ordu kurmuştu.²³

Balkan devletleri seferberliklerinin tamamlayıp her türlü hazırlıklarını yapmış olduğu bir dönemde Osmanlı Devleti savaş yeteri kadar hazırlanmadan girmiştir. Osmanlı Devleti kurduğu Şark Ordusu ile Bulgarlara karşı, Garp Ordusu Sırlara karşı savaşıyordu. Seferberlik çok geç yapılabilirdi. Yıllardan beri subaylar politikayla uğraşmış, birliklerine zaman ayırmamışlardı. Üniformalı politikacılık Türk subayı için keyif ve düşkünlük haline gelmişti. Terhis edilip Anadolu'ya gönderilen 120 tabur savaşın sonunda bile yeniden silâh altına alınamadı. Merkezleri Erzincan, Şam ve Bağdat'ta bulunan ordulardan kuvvet getirilemedi. Yemen ve Hicaz'dan kuvvet celbi ise mümkün olmadı. Bunlar Osmanlı Devleti'nin dezavantajlarıydı. Doğu ordusu Bulgarlar karşısında kısa zamanda bozguna uğradı. Ekim 1912 yılı sonlarında Lüleburgaz'a çekilen ordu, burada Bulgarlarla yaptığı ikinci muharebeyi de kaybedince Çatalca hattına geri çekildi. Kasım ayı başında Yunanlılar Selanik'i ele geçirdiler. Ayrıca donanmalar ile Bozcaada, Limni, Samatraki ve Taşoz adalarını işgal ettiler. Bu adaların elden gitmesi üzerine Osmanlı Devleti'nin denizde ve karada Makedonya ile bağlantısı kesildi. Bu arada da dört Balkan devleti Makedonya'yı işgale başladılar.²⁴

Bu bölgede sadece düşman hatları gerisinde kalan ve Osmanlı Devletiyle de bağlantısı kesilen Edirne, Yanya ve İşkodra kaleleri komutanları sayesinde kendilerini savunmaya çalışıyorlardı. Balkan devletlerinin çok kolay bir şekilde elde ettikleri bu zafer Osmanlı Devleti'nin birkaç hafta içinde geri çekilmesiyle Balkanlar'da bir boşluk ortaya çıkarmış ve yeni bir milletlerarası buhranın kapısını aralamıştı. Sırbistan'ın Arnavutluğu

²³Ahmet Halaçoğlu, **Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)**, 2. Baskı, Ankara: TTK Yayınları, Ankara, 1995, s. 17.

²⁴ Öksüz, a.g.m., s. 487; Halaçoğlu, "Balkan Savaşları", s. 300.

işgal ederek Adriyatik'e inmesi Avusturya ve İtalya'yı korkutunca Avusturya bağımsız bir Arnavutluk devleti kurarak Sırbistan üzerinde baskı aracı olarak kullanmayı planlıyordu. İtalya'nın da belli korkularından dolayı Avusturya'ya destek vermesi sonucunda 28 Kasım 1912'de Arnavutlar bağımsızlıklarını ilan ettiler.

Harbin çıkması için tüm desteği sağlayan Rusya, Bulgaristan'ın İstanbul kapılarına kadar gelmesinden hiç hoşlanmamış ve İstanbul'a girmeleri halinde, donanmasını İstanbul'a göndereceğini ve Meriç'in doğusunda kalan toprakların Bulgaristan tarafından ilhakını kabul etmeyeceğini bildirmişti. Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü bu çaresiz durum karşısında Ahmet Muhtar Paşa sadareten çekildi ve yerine 29 Ekim 1912'de Kâmil Paşa getirildi. Sırbistan'ın genişleme gayretleri sonucunda Avusturya ve İtalya tarafından desteklenerek bağımsızlığını ilan eden Arnavutluk, Avrupalı devletler arasında anlaşmazlık çıkarmış; İngiltere Dışişleri Bakanı ortaya çıkan bu sorunu halletmek için milletlerarası bir konferans teklif etmiş. Bu esnada Bulgarlar Çatalca hattındaki Osmanlı savunmasına karşı yeni bir taarruz hareketine girişmişler fakat bu taarruzdan istedikleri sonucu alamayınca Osmanlı Devleti'nin daha önce teklif ettiği antlaşmayı kabul etmek zorunda kalmışlardı. 3 Aralık 1912'de imzalanan ateşkes antlaşmasına göre; Bulgarlar Edirne-İstanbul Demiryolu vasıtasıyla Çatalca'da ki ordularına her türlü ihtiyaç maddesini götürecekler, fakat aynı hakka Türkler Edirne'deki orduları için sahip olamayacaklardı. Bulgaristan bu antlaşmayı hem kendi adına hem de Karadağ ve Sırbistan adına imzalamıştı. Yunanistan'ın antlaşma da aktif olarak yer almamasının nedeni aşırı derecede isteklerde bulunması ve Osmanlı Devleti'nin de bu istekleri kabul etmemesiydi.²⁵ Bâb-ı Âlî ile Balkan devletleri arasında imzalanan ateşkes antlaşmasında göre, savaşan devletler yirmi gün içinde Londra'da bir konferans toplayacaklar ve barışın koşullarını görüşeceklerdi.²⁶

Londra Konferansı 17 Aralık 1912'de başladı, konferans uzun sürmesine rağmen Arnavutluk, Ege Adaları ve Edirne'nin bırakılmamasından dolayı bir sonuç alınmadan dağıldı. Bu esnada Rusya yeni bir savaş başlaması halinde savaşa katılacağını ve Kafkaslar'da ilerleyeceğini bildirdi ve Almanya da bu duruma kayıtsız kalamayacağını söyleyince Rusya geri çekildi. Bu esnada savaşan devletlerin liderleri yapılacak barışın maddelerini tespit ettikleri anda İstanbul'da bir hükümet darbesi meydana geldi.

²⁵ Halaçoğlu, a. g. e., s. 18.

²⁶ Ortaylı, a.g.m., s. 291.

Balkanlar'da alınan yenilgiler ve mütarekede aleyhimize alınan kararlar, özellikle orduda genç subaylar arasında Kâmil Paşa hükümetine karşı bir hoşnutsuzluk yaratmıştı. Bu hava içinde Bâb-ı Âlî Baskını adı verilen bir hükümet darbesiyle İttihat ve Terakki Partisi yönetimi tekrar ele geçirdi ve Başkumandan Nazım Paşayı öldürüp Sadrazam Kâmil Paşa'yı da istifaya zorladılar. Baskın sonucu kurulan bu hükümetin başkumandanı Ahmet İzzed Paşa, mütarekeye son vererek Çatalca hattında yeniden mücadele etmeye başladı. Başarısızlıkla sonuçlanan bu girişimin ardından, Bulgarların ani bir baskını sonucu hükümet Edirne'yi Bulgarlara teslim etmek zorunda kaldı. Bunun sonucunda Yanya, Yunanlılara, İşkodra, Karadağlılara teslim edildi. Kötüye giden bu durum karşısında Osmanlı Devleti savaşı bırakıp 30 Mayıs 1913'de barış masasına oturmak zorunda kaldı. Londra'da imzalanan Barış Antlaşmasına göre; Osmanlı Devleti Arnavutluk'un bağımsızlığını tanıyor, Yunanistan Selânik, güney Makedonya ve Girit'i, Sırbistan orta ve kuzey Makedonya'yı, Bulgaristan ise Kavala, Dedeağaç, Edirne ve tüm Rumeli'yi alarak, Ege Denizine çıkıyordu. Bu anlaşmayla Osmanlı Devleti Midye–Enez çizgisinin batısında kalan bütün topraklarını kaybetti ve Bulgaristan'la sınır komşusu oldu.²⁷

1.2. II. Balkan Savaşı

İki aşamada gerçekleşen Balkan Savaşı'nın birinci safhası Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı mücadeleleri teşkil eder ve Londra Barış Antlaşmasıyla kapanır. Bu antlaşmayla Osmanlı Devleti, Midye-Enez hattının batısında kalan topraklarını bünyesinden kopan Balkanlı müttefiklerine bırakmıştır. Fakat I. Balkan Savaşı sonrasında Balkan devletlerinin Osmanlı Devletinden kopardığı topraklar kendi aralarında anlaşmazlık nedeni olmuştur.

Bölgenin paylaşılması konusunda çıkan anlaşmazlık, II. Balkan Savaşının çıkmasına yol açmıştır. Bulgaristan'ın daha önce Balkan devletleri arasında yapılan paylaşma planına riayet etmemesi de bu savaşın Bulgaristan aleyhine gelişmesine yol açmıştır. Anlaşmazlığa neden olan en önemli mesele ise Makedonya meselesidir. İlk savaşlar sırasında Sırbistan, Sırp-Bulgar ittifakını çizdiği ve kendisine ayırdığı parçadan daha büyük bir parça ele geçirmişti. Yunanistan ise Güney Makedonya ve Batı Trakya'yı (Kavala-Dedeağaç) tabii toprakları sayıp, kendisiyle bir antlaşma yapılabilmesi için, bu

²⁷ Halaçoğlu, a. g. e., s. 18-19.

toprakları Bulgaristan'dan istemektedir.²⁸ Makedonya'nın Bulgaristan'da kalması Sırbistan ve Yunanistan'ı rahatsız etmiş olduğunu daha önce belirtmiştik ve Yunanistan bu duruma itiraz etmişti. Bulgaristan ise, Selanik'in Yunanistan'a bırakılmasından rahatsızdı ve bu bölgeyi Yunanistan'a bırakmayacağını söylemekteydi. Sırbistan'a bakacak olursak Sırp'lar Bulgarların Manastır'a yayılıp Yunanistan'la arasına girmesinden rahatsızdı. Devletlerarasındaki bu durum kısa süre içinde Sırbistan ve Yunanistan'ın Bulgaristan'a karşı birleşmelerine sebep olacaktır. Bulgaristan'ın ayrıca Romanya ile problemi vardı. Savaşa girmeyen Romanya Bulgaristan'a asker yardımında bulunmayı teklif etmişti ama Bulgaristan bu talebi reddedince savaş sırasında Romanya Silistire'yi ele geçirmişti ama bununla yetinmek istemiyordu.²⁹

Balkan devletleri arasında yapılan bu ittifakta hakemlik hakkını kullanmak isteyen Rusya duruma müdahale ederek, Sırbistan ve Yunanistan'ın toprak hakkı iddialarını yumuşatmaya gayret sarf etmesinin yanında, Bulgaristan'ı da I. Balkan Savaşında elde ettiği yerlerin bir kısmını onlara vermeye razı etmeye çalıştı. Hatta bu konuda tehdit yolunu da kullanan Rus Çarı II. Nikola, 8 Haziran 1913'te Sırp ve Bulgar krallarına gönderdiği mektupta, bu gelişmeler karşısında kendisinin ilgisiz kalamayacağını, savaşı ilk açan devletin "Slav Davası" önünde sorumlu olacağını ve Rusya'nın hareket serbestini kullanacağını bildirdi. Rus Çarı'nın uyarılarına kulak asmayan Bulgar Çarı Ferdinand, bu iki devlet iyice hazırlanmadan darbeyi indirmek ve Makedonya'yı ele geçirmek düşüncesiyle 29-30 Haziran gecesi Sırbistan ve Yunanistan'a saldırdı.³⁰

İkinci Balkan Savaşı o kadar ani çıkmış ve oldukça kısa sürmüştür. Büyük devletler bu savaşa müdahale etmeye bile fırsat bulamamışlardır. Yalnız Osmanlı ordusu Edirne'ye yürürken büyük devletler protesto etmiş ve Londra Antlaşmasının değiştirilemeyeceğini bildirmişlerdi. Ancak Osmanlı Devleti bu protestoları göz ardı etmişti.³¹

Osmanlı hükümeti Balkan devletlerinin kendi aralarında girmiş oldukları savaşta tehditlere önem vermeyerek, hem bozulan maneviyatı biraz olsun düzeltmek, hem de tarihi bir şehir olan eski başkenti Edirne'yi kurtarmak için 18 Temmuz 1913'te Bulgaristan'a

²⁸ Halaçoğlu, a.g.m., s. 301.

²⁹ Akman, a.g.e., s. 89.

³⁰ Halaçoğlu, a.g.m., s. 303.

³¹ Ortaylı, a.g.m., s. 291.

savaş ilan etti. Türk ordusu taarruzu karşısında Bulgarlar geri çekildi ve Kurmay Yarbay Enver Bey emrindeki Türk birlikleri Edirne'yi geri aldı. Büyük devletlerinin müdahalesinden çekinen Osmanlı Devleti, Meriç nehrini geçmedi.³² Bulgaristan'ın büyük emellerle girişti savaşı, yenilgiyle sonuçlanmıştı.

10 Ağustos'ta Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan ve Karadağ arasında Bükreş Antlaşması imzalandı. Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında 29 Eylülde İstanbul Antlaşması imzalanmış, Meriç Nehri iki devlet arasında sınır kabul edilmişti. Batı Trakya Bulgaristan'a kalmıştı. Yunanistan ve Osmanlı Devleti arasında Atina Antlaşması imzalandı. Adalar konusunda ise bir anlaşmaya varılamadı. Büyük devletlerin aracılığıyla İmroz, Gökçeada ve Meis adaları Osmanlı Devleti'ne bırakıldı. Osmanlı Devleti güvenlik nedeniyle verilen adaları almış ama diğer adalardaki hakkını da başışlamasını bildirmişti. Sırbistan ve Osmanlı Devleti arasında İstanbul Antlaşması imzalanmıştı. Osmanlı Devleti Balkan devletleriyle yaptığı anlaşmalarda, ilgili ülkelerde kalan Türklerin durumunu tespit ettirmiş, onların durumlarını ve güvence altında olacaklarını, anlaşma maddelerine koydurmuştu. Balkan devletlerinde Müslümanlar, müftülerini kendileri seçecek, ilk ve ortaokul açabilecek, eğitim Türkçe yapılacak, vakıflar ve eğitim kurumları İslâm Cemaat meclisleri tarafından yönetilecekti.³³

Osmanlı-Yunan barışı ise 14 Kasım 1913'te imzalan Atina Anlaşması ile gerçekleştirildi. Bununla Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın Balkanlarda ele geçirdiği topraklar ile Girit'in bu devlete ait olduğunu resmen kabul etti. Ayrıca Yunanistan'da kalan Türklerin sahip olacakları haklar ve durumları saptandı. Ancak 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Anlaşması'nın beşinci maddesi uyarınca, Ege adalarının geleceği Büyük Devletlerin kararına bırakılmış olduğundan, sorun bu anlaşmada yer almadı. Böylece de Osmanlı Devleti bu kararı kabul ettiğini bir defa daha göstermiş oldu. Ancak Osmanlı Devleti bu adaların Yunanistan'a bırakılmasından çekindiği için 22-23 Aralık 1913'te Büyük Devletlere Midilli ve Sakız gibi Anadolu kıyılarına yakın adaları Yunanistan'a bırakmamak kararında olduğunu ve onları geri almak için elinden geleni yapacağını bildirdi. Fakat başta Fransa olmak üzere Avrupa devletlerinin buna karşı gösterdikleri sert tepki üzerine Bâb-ı Âli gerilemek zorunda kaldı. Daha sonra Meis adası hariç on iki adalar

³² Öksüz, a.g.m., s. 488.

³³ Akman, a.g.e., s. 90-91.

İtalya'ya İmroz ve Bozcaada dışındaki tüm adaların Yunanistan'a verilmesi kararlaştırıldı. Osmanlı Devleti bu duruma itiraz etse de bir sonuç alamadan I. Dünya Savaşı patlak verdiğinden Ege Adaları İtalya ve Yunanistan'ın elinde kaldı.³⁴

Balkan Savaşı'nın sonucunda Osmanlı Devleti ile Sırbistan arasında 13 Mart 1914'te İstanbul Anlaşması yapıldı. İki devletin ortak sınırı kalmadığından bu anlaşma daha çok Sırbistan'da kalan Türklerin ve bunların taşınamaz mallarının durumuyla geleceğini saptamaktadır.³⁵

1.3. Balkan Savaşının Sonuçları

Balkan Savaşları'nın siyasî, manevî, Osmanlının toprak kaybı, Balkanlar'da yaşayan Müslüman-Türk nüfusunun bölgede yaşadığı mezalimler açısından Türk tarihinde pek çok sonuçları ve izleri vardı. Yeni dünya düzeninin oluşması safhasında Balkan Savaşı'nın sonuçları da oldukça önemlidir. Balkan Savaşıyla Osmanlı Balkanlar'daki topraklarının çok büyük bir kısmını kaybetti. Özellikle I. Balkan Savaşında kaybettiği Edirne'yi II. Balkan Savaşıyla geri alması, Osmanlı Devleti'nin de halkın da moral kazanmasını sağlamıştı. Osmanlının ilk başkentlerinden olan Edirne'nin geri alınışıyla birlikte İstanbul'un ve Boğazların güveliği yeniden sağlanmış oldu. Ancak uzun yıllar Osmanlı Devleti'nin toprakları sınırları içinde olan Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk bir daha geri alınmamak üzere Osmanlı'nın elinden çıkmıştı. Böylece Osmanlı Devleti'nin Batı sınırı bir hayli gerilemişti.³⁶

Osmanlı Devleti Balkan Savaşı sonunda 33 vilayet, 158 ilçe kaybetti. Selânik, Manastır, Kosova, İşkodra, Yanya, Doğu Ege Adaları, Girit, Edirne eyaletinden iki sancak, Sisam Adası Osmanlı topraklarından kesin olarak ayrılmıştı. Kısacası Osmanlı

³⁴Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih (1789-1999)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2000, s. 445-446.

³⁵Uçarol, a.g.e., s. 446.

³⁶Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, C. 9, Ankara: TTK Yayınları, 1999, s. 350., Richard C. Hall, **Balkan Savaşları 1912-1913 I. Dünya Savaşının Provası**, (Çev. M. Tanju Akad), İstanbul: Homer Kitabevi, 2003, s. 185-188.

Makedonya, Arnavutluk, Epir, Batı Trakya, Girit ve Doğu Ege Adalarını kaybetti. Osmanlı'nın toprak kaybı bu şekilde oldu.³⁷

Osmanlı Balkanlarında sınırlar bu şekilde değişirken Balkanlar'ın yeni haritasına baktığımızda Balkan devletlerinin önemli toprak kazançlarının olduğunu görüyoruz. Özellikle I. ve II. Balkan Savaşında önemli misyonu olan Bulgaristan'ın çizilen yeni Balkan haritasından memnun olmadığını görüyoruz. Bu durum Bulgaristan'ı I. Dünya Savaşı'na giden yolda Üçlü İttifak Devletlerine yaklaştıracaktır.

Balkan Savaşı hemen her safhasında ve sık sık Üçlü İttifak ile Üçlü İtilaf bloklarını karşı karşıya getirdi. Fakat genel bir savaşın çıkması korkusu her iki tarafa da egemen olduğundan olayların şiddetlenmesinin önüne geçilebildi. Balkan Savaşı özellikle Sırbistan ile Avusturya'yı çok çatıştırdı. İki devletin münasebetleri zaman zaman çok kritik dönemlerden geçti. Fakat Almanya'nın Avusturya'yı ve İngiltere ile Fransa'nın Rusya'yı ve dolayısıyla Sırbistan'ı frenlemeleri için çığırından çıkmasını önledi. Buna karşılık Avusturya'nın Almanya'ya Sırbistan'ın da Rusya'ya ve onun da İngiltere ve Fransa'ya kırgınlıkları da bir gerçektir. 1914 Haziranında basit sayılabilecek bir suikast olayının koca bir dünya savaşına varmasında Balkan Savaşlarında iki bloğun da takındıkları tutumları tekrarlamaları Almanya'nın Avusturya'yı, Rusya'nın Sırbistan'ı ve İngiltere ile Fransa'nın Rusya'yı bu sefer kesin olarak desteklemeleri büyük rol oynayacaktır. Avusturya'nın 1908'den beri Sırbistan'a bir ders vermek için yanıp tutuşması belki de savaşın en önemli sebebi olmuştur. Bosna-Hersek üzerinden Adriyatik'e çıkmak isteyen Avusturya ile aynı düşüncede olan Sırbistan'ın çıkar çatışması ilişkileri gerginleştirmiştir. Avusturya'nın 1908, 1912 ve 1913'de Sırbistan'a indiremediği darbeyi 1914'te indirmek istemesi barut fiçisini ateşlemeye yetti. Ne var ki çıkan büyük savaş Balkanlar üzerinde mücadele etmekte olan her üç imparatorluğunda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğu'nun da sonlarını getirdi. Balkanlar mücadelesi üç büyük imparatorluğu Balkanlar sahnesinden silmiştir.³⁸

Osmanlı'nın Balkan Savaşı'ndaki maddi kayıpları şüphesiz çok büyüktür. Balkan Savaşı'nın Osmanlı üzerindeki manevî sonuçları da oldukça fazladır. Balkan Savaşından

³⁷Yılmaz Öztuna, *Avrupa Türkiyesi'ni Kaybımız, Rumeli'nin Elden Çıkışı*, İstanbul: Babiâli Kültür Yayıncılığı, 2006, s. 198-199.

³⁸Armaoğlu, a.g.e., s. 54.

kısa bir süre önce patlak veren Trablusgarp Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin başarılı savunmasına karşın, Balkan Savaşında Osmanlı ordusu tam bir hezimete uğramıştır. Türk ordusunun bu savaşlarda mağlup olmasının sebebi askerlik bilgisinden yoksun olması ya da düşmanın daha üstün güçte olması değildi. Osmanlı'da yüksek mevkideki kimselerin yetersizliği, orduda erzak eksikliği, teşkilatsızlık ve askerinin siyasete karışması olarak sayılabilir. Osmanlı'nın prestij kaybı düşmanların yaptığı propagandalarda da etkili olmuştur. Batı dünyası siyasal edebiyatla Türklere karşı uygarlık ve tarih yönünden iftira, kin gibi duyguları ustalıkla kullanmışlardı. Bulgar papazlarını ve batının dini önderlerini kazanabilmek için Bulgar kralı Ferdinand Balkan Savaşını bir Haçlı Seferi olarak göstermek istemiştir. Bulgarlar bu savaşın Haçın Hilale karşı bir savaş olduğunu öne sürmüştür. Yunan devlet adamları ise savaşı, uygarlığın barbarlığa karşı bir tepkisi olarak görmüştür. Sırp diplomatlar ise hakkın kuvvete üstünlüğünü sağlamak için savaşıldığını iddia etmiştir. Bu propagandalar Balkan ordularının savaşta gösterdikleri davranışları yalanlamıştır. Savaşın yenilgisinin Türkler üzerindeki olumsuz etkisi ise oldukça yıkıcı olmuştur.³⁹

Türk tarihin en büyük felaketlerinden biri olan Balkan Savaşında iç siyasete baktığımızda önemli gelişmelerin yaşandığını görürüz. Savaşın yenilgiyle sonuçlanması ve Edirne'nin kaybı Osmanlı'da büyük tepkilere yol açmış, 1912 Mayısında İstanbullu subaylar Balkanlar'da Halaskâr Zabitân olarak bilinen bir grup kurmuşlardı. Bu grup mecliste seçimlerin yenilenmesini ve ordunun siyasetten çekilmesini istemekteydi. Fakat asıl istedikleri ise İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ordudan çekilmesiydi. Harbiye Nâzırı Mahmud Şevket Paşa subayların siyasete bulaşmasını ceza sayan bir yasa hazırlattı. Bu olay İttihatçıların tepkisini çekti ve meclisteki İttihatçı çoğunluk harekete geçerek 10 Temmuz 1912'de Mahmud Şevket Paşa'yı istifaya zorlamışlardı. Bunun üzerine Halaskâr Zabitân grubu beş gün sonra Sadrazam Said Paşa'yı pes etmeye mecbur eden bir çeşit darbe yapmakla tehdit etmişlerdi. Bu olay üzerine Gazi Ahmed Muhtar Paşa "Büyük Kabine" diye anılan kabineyi kurmuştu. Bu kabine İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden bağımsızdı. Bu arada 15 Ekim 1912'de Ahmed Muhtar Paşa Libya'yı fiilen İtalya'ya bırakan bir anlaşma imzaladı. Balkanlardaki felaketlerin de üst üste gelmesi üzerine Büyük Kabine istifa etmek zorunda kaldı. Yerine Kâmil Paşa hükümeti kuruldu. Ocak 1913'te hükümet Balkan birliği arasında barış görüşmeleri başlatmıştır. Edirne'nin kaybı ise

³⁹Karal, a.g.e., s. 350-351.

İttihatçılar arasında bir darbe yapılması gerekliliğini gündeme getirmişti. 23 Ocak 1913'te Enver Paşa Bâb-ı Âlî baskınına gerçekleştirdi. Enver Paşa böylece Kâmil Paşayı istifaya zorlamış ve böylece Mahmud Şevket Paşa sadrazam olmuştu. Böylece İttihat ve Terakki tam anlamıyla yönetimi ele almıştı.⁴⁰

Mahmud Şevket Paşa 11 Haziran 1913'te öldürülmesi üzerine sadrazamlığa Sait Halim Paşa getirildi. Fakat ülkenin yönetimi bu tarihten sonra 1918'e kadar gerçek anlamda "Triomvira"nın yönetiminde kalmıştır. Triomvria'nın birinci adamı Talat Paşa Dâhiliye Nâzırı olarak bütün sivil işlere hâkim olmuştur. İkinci adam Enver Paşa Harbiye Nâzırı olarak ordunun tek yöneticisi durumuna gelmiştir. Enver Paşa ile general olan Cemal Bey ise Nâfia ve Bahriye Nâzırı olarak Triomviranın üçüncü ismi olmuştur.⁴¹ İttihatçıların yönetime ele alması imparatorluğun sonuna kadar devam etmiştir.

19. yüzyılda 1877-1878 Rus Harbi sonrasında alınan ağır yenilgi ve beraberinde Rumeli'den Anadolu'ya akın akın başlayan göç dalgası Balkan Savaşları'nın sonunda yeniden tekrarlanmıştır. Balkan Savaşları Balkan tarihi ile bütünleşen "göç ve azınlık" sorunlarına derinlemesine bir boyut kazandırmıştır. Osmanlı Devleti Balkanlar'daki topraklarının büyük bir kısmını kaybettiği için yeni oluşan devletler içinde oldukça önemli miktarda Türk nüfus kalmıştır.⁴² Savaştan sonra kaybedilen topraklarda şüphesiz en çok Türk Bulgaristan ve Yunanistan'da kalmıştır. Buradaki Türkler yaşadıkları kötü muamele ve zulümden dolayı tarlalarını, evlerini kısacası tüm maddi varlıklarını bırakarak Osmanlı ülkesine sığınmak zorunda kalmışlardı. Bu göçler en kötü şartlarda ve Osmanlı Devleti'nin kontrolü dışında gerçekleştiği için bu halde kaçmak zorunda kalan Türklerin hakları da çiğnenmiş oluyordu.⁴³

⁴⁰Hale William, **Türkiye'de Ordu ve Siyaset (1789'dan Günümüze)**, (çev. Ahmet Fethi), 1. Baskı, İstanbul: Hil Yayınları, 1996, s. 48-49.,

⁴¹Öztuna, a. g. e., s. 202., Hall, a. g. e., s. 188-190.

⁴²Karal, a.g.e., s. 352.

⁴³Tevfik Bıykoğlu, **Trakya'da Millî Mücadele**, C. 1, Ankara: TTK Yayınları, 1992, s. 92.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TANİN'E GÖRE BALKAN HARPLERİ'NDE MEZALİM

Çalışmamızın temelini teşkil eden bölümlerden birisi olan bu kısımda Balkan müttefik devletlerinin sivil halka yaptıkları zulümler ele alınmaktadır. Konu üç alt başlık halinde ele alınmaktadır

2.1. Sivil Halka Yapılan Zulümler

Trablusgarp Savaşı devam ederken patlak veren Balkan Savaşı Batılı devletlerin “Hasta Adam” diye niteledikleri Osmanlı Devleti’ni daha bir çıkmaza sürüklüyordu. Devleti’nin içinde bulunduğu durum Balkanlar’da yenilgileri ardı ardına getiriyordu. Balkanlar kaynıyordu, Balkanlar yanıyordu. Siyasi yenilgilerin getirisi neydi? Cepheye yaşanan yenilgilerin buradaki Müslüman halka etkisi ne olabilirdi? Yıllarca aynı kazada, nahiyede, köyde yaşayan, komşuluk ilişkilerinde bulunan insanlar birbirlerine zarar verir miydi? Aslında bu soruların cevabı çok basitti. Daha savaş başlamadan önce Rumeli’den gelen bir mektup her şeyi anlatmak için yeterliydi.

Sırların Tecâvüz ve İntizâmları

- Muharebeden Evvel -

Üsküp, 28 Eylül- Muntazam bir Sırp müfrezesi Piriştine yakınında bulunan Kurşutî mevkiinde arazimize tecâvüz etmiş ise de orada askerimizin delirâne ve kahramanâne mukavemet ve mukayelesine uğramış ve münhezeman ricaate mecbur kalmıştır⁴⁴.

Bu olay savaştan sekiz gün önce yaşanmıştır, henüz Balkan Savaşı patlak vermediği için bölgede Türk nüfuzu ve askeri mevcut olduğundan bu saldırı kolayca püskürtülmüştür. Ama yaşanan bu olay bize göstermektedir ki savaş başlamadan evvel Balkan milletinin kanlı ayak sesleri gelmeye başlamıştır. William Feldmanın eserinde savaş başlamadan evvel Balkanlar’daki –özellikle sınır boylarındaki durumu şöyle aktarmıştır:

⁴⁴Tanin, 3 Teşrinievvel 1328, [16 Ekim 1912], no. 1482, s.1.

Bütün yaz boyunca Balkanlar'a düşündürücü bir hoşnutsuzluk hakimdi. İlbaharda vuku bulan Arnavut isyanından beridir. Osmanlı-Makedon sınırında sürekli devam eden bir nevi savaş durumu söz konusuydu. Osmanlı'nın küçük bir sınır şehri olan Berana, daha savaşın resmen başlamadığı günlerde, resmi olmayan bir kuşatmanın olumsuz sonuçlarını yaşamaya çoktan başlamıştı.⁴⁵

Nitekim Sırp, Balkan Savaşları'nda karşımızdaydı. 2 Ekim'de Osmanlı Devleti'ne karşı seferberlik ilan edecek olan Sırp, Bulgarlar gibi savaşa iyi hazırlanmışlardı. Türk ordusu ise Bulgarlara karşı aldığı yenilgiyle aynı nedenlere sahip olan bu savaşta ta geri çekilmek zorunda kalacak ve Sırp Balkan topraklarında Müslüman tebaaya yapılmadık zulüm bırakmayacaklardı.

Savaşın başladığı 8 Ekim 1912 tarihinden bittiği 18 Haziran 1913 tarihine kadar geçen 8 aylık sürede Tanin'de yaptığımız mezalim haberleri başlıklı taramamızda 62 katliam, 55 işkence, 35 tecâvüz, 49 yağma ve 7 tane din değiştirme olayına rastlamaktayız. Selanik'ten Niş'e, Filibe'den Edirne'ye kadar Balkan müttefiklerinin mezaliminden payını almayan Müslüman kalmamıştır diyebiliriz. Şunu da unutmamalıyız ki yukarı da sayısal olarak verdiğimiz mezalim verileri kayda geçtiği için elimize ulaşabilen verilerdir. Rumeli'den gelen mektuplarda çoğu zaman hatların kesik olmasından ve komitecilerin sıkı baskısından dolayı insanların, şehir merkezlerinde dahi açlıktan ölmek üzere oldukları halde sokağa dahi çıkamadıklarını bildiriyorlardı. Bu bilgiyi verirken de vilayete bağlı bulunan kasaba ve köyde iskân olan Müslümanlardan hiçbir haber alamadıklarını da belirtmektedirler. Burada yaşayan Müslümanların başlarına gelenlerden eğer sağ kalıp vilayete kaçabilen varsa haber alınabilmektedir, aksi halde bu insanların başına neler geldiği bilinmemektedir.

Osmanlı Devleti'nin Balkan cephesinde aldığı yenilgiler üzerine Bulgar, Sırp ve Yunan müttefik devletleri komiteler kurarak burada yaşayan Müslümanlara akla gelmeyecek derecede zulüm ve işkencelerde bulunmuşlardır. Bölgedeki Müslüman erkeklerin cephede savaşmasını fırsat bilen Balkan müttefikleri köy, kasaba ve nahiyeleri basarak savunmasız kalan kadın, çocuk ve ihtiyarlara zulmetmişlerdir. Gittikleri yerlerde yaşayan Hıristiyanlar da kendilerine katılarak sanki yıllarca cebir altında yaşamının acısını çıkartırcasına Müslümanlara her türlü tecâvüz, işkence ve katliamlarda başrolde

⁴⁵Wilhem Feldmann, **İstanbul'da Savaş Günleri**, Çev. Necmettin Alkan, İstanbul: Selis Kitabevi, 2004, s. 24.

olmuşlardır. Senelerce Osmanlı bayrağı ve toprağı altında yaşayan milletler bağlı buldukları imparatorluğa karşı öyle bir kinle dolmuşlardı ki savaşın başladığı günden itibaren besledikleri bu kini kusmaya başlamışlardır. Daha Savaşın başlangıcında Osmanlı Devleti'nin Bulgarlara karşı peş peşe aldığı bu yenilgi Bulgarları daha bir cesaretlendirmiş ve Balkanlar'da yapacakları mezalime kimsenin dur diyemeyeceğinden iyice emin olmuşlardır.

Aşağıda verdiğimiz örnekte Paşalar Köyü'nde yaşayan ahalinin tek suçu Müslüman olmak ve Bulgar sınırına yakın olmaktır:

Hudud-ı Osmaniye'nin öte tarafında ve Bulgaristan'ın Kızıl Ağaç Kazasına tâbi bulunan Paşalar Köyü'nde 5-10 hâne İslâm sâkin olmaktadır. Bu zavallılar, köylerinin hududa pek yakın bulunmasından evvelden beri Bulgarların gün be gün işkencelerine alet olmaktaydılar.⁴⁶

Komitecilerin baskın yaptıkları köylerdeki tecâvüz ve işkenceye maruz kalan halk ya ormanlara ya da şehir merkezlerine göç ederek yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Ormanlara veya dağlara kaçan köylülerin çoğu, geride Bulgar eşkiyasının zulmünden korktuğundan burada açlıktan telef olmuşlardır. Yaşanan tecâvüz olaylarında o derece ileri gidilmiştir ki komiteciler 8-10 yaşında ki küçük kız çocuklarından 75 yaşındaki yaşlı kadınların ırzlarına geçmişler ve belki de tarihte benzeri görülmemiş edepsizliklere isimlerini yazdırmışlardır. Yaşadıkları bu felaketi kabullenemeyen Müslüman kadınlarının pek çoğu intihar etmiştir. Yaşanan tüm bu olaylarda insanı en çok etkileyenlerden birisi de savaştan önce komşunuz olan, evinize girip çıkan insanların, savaşın başlamasıyla beraber sizin malınıza, namusunuza ve canınıza göz dikmesidir. İşkence olaylarında verdiğimiz örneklerde savaş öncesi yerli bir Rum'a borç veren Müslüman'ın savaşın başlamasıyla beraber borç verdiği kişi tarafından işkenceyle öldürülmesine şahit oluyoruz. Yine Bulgaristan'dan 25 Ekim 1912 tarihli gelen bir mektupta:

“İki gün evvel Bulgar karıları, komşular öyle masum çıkıyorlardı, öyle ağlıyorlardı ki gözleri şişmiş, görüyorduk. Şimdi iki gündür her ne olduysa bilinmez, şen duruyorlar, gülüşüyorlar, burada ahalinin, askerinin herkesin fikr-i madduniyeti almak...”⁴⁷

⁴⁶Tanin, 8 Teşrinievvel 1328, [21 Ekim 1912], no. 1488-48, s. 3.

⁴⁷Tanin, 12 Teşrinievvel 1328, [25 Ekim 1912], no. 1481-52, s. 5.

Neydi Bulgar kadınlarını sevindiren? Askerlerinin kazandıkları başarılar mı? Yağma ve talanlardan elde ettikleri ganimetler mi? Belki de bu soruların cevabı aşağıda ki başka bir mektubun satırları arasında bulunabilir:

Buradaki Müslümanların hâli pek acınacak hâldedir. Seferberlik ilanından beri dindaşlarımızın görmediği hakaret, tehdit kalmadı. Evler basılıyor, soyuluyor, Türkler dövülüyor, cerh ve katlediliyor. Bulgaristan'ın her tarafında bu zulüm ve cinayet hâkim fermanıdır. Şikâyet ve istimdât ederek Cenâb-ı Hâk'tan başka müracatgâh yoktur. Hükümet bütün bu cinyeti nezir memnuniyetle seyrediyor. Bulgarlar hükümetlerinin teşvikleri ve samimiyetinden cesaret alarak günden güne şenaât ve cinâyetlerini artırmaktadırlar.⁴⁸

Başlangıçta da değindiğimiz gibi komiteciler köylere saldırdıklarında köyde bulunan Hıristiyanlar da komitecilere köy hakkında bilgi veriyor, yardım ediyor ve yol gösteriyorlardı. Bu yardımın sonucu da ganimet olarak kendilerine dönüyordu. Hatta Tanin'e gelen mektuplarda; yerli Rum ve Hıristiyanların komiteciler daha köye gelmeden kendilerini komiteci gibi göstererek Müslümanları tehdit edip ellerinde ne varsa almaya çalıştıklarını anlatan satırlara rastlıyoruz. Balkanlar'dan gelen mektuplar da bu yardımlara da pek çok örnek vardır. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir:

Mevkuf zevattan dinlerken insanlığa Bulgarlar ile sürülen bu kanlı lekelerden utandık. Edepsiz Bulgar haydutları köylere yaklaşınca karyede sâkin olan Hıristiyanlar istikbâllerine münhasır hasretlerle koşarak kendilerine iltihâk etmekte ve İslâm hâneleriyle kesilecek eşrafi, yakılacak camileri ve mektepleri gösterirler.⁴⁹

Bu habere istinaden başka bir haber daha vermek icap eder ise:

Şark Şimendüfer Komiseri Rıza Bey 30 kadar Müslüman ile İtalyan rahiplerinin idare etmekte oldukları bir mektebe iltica eylemişti. Yerli Rumlar mektepte İslâmların mevcudiyetini haber vermeleri üzerine Bulgar eşkıyası mektebi sarmış ve İslâmların teslimini talep eylemiştir. Rahipler bu talebe cevabı red vermişler yine de Rıza Bey kendi yüzünden rahiplerin tazyik edilmesine vicdanen razı olmayarak teslimi nefes etmiş ve sokakta şehit edilmiştir.⁵⁰

Bir yanda Bulgar eşkıyasına Müslümanların yerini gösteren yerli Rumlar, diğer yanda belli sayıdaki Müslümanları bu katliamdan kurtarmak için yanlarına alan farklı inançtaki İtalyan rahipleri. Yerli Rum halkın icraatları bu kadarla da kalmıyordu. Yağma ve talan faaliyetlerinde komitecilerden hiç de geri durmuyorlardı. Örneğin 6 Şubat 1913 tarihli haberde şu satırlar yer almaktadır: “Yunanlılar Yenişehir'e girer girmez bütün

⁴⁸Tanin, 6 Teşrinievvel 1328, [19 Ekim 1912], no. 1480, s. 3.

⁴⁹Tanin, 15 Teşrinievvel 1328, [28 Ekim 1912], no.1484-55, s. 3.

⁵⁰Tanin, 21 Kânunusani 1328, [3 Şubat 1913], no. 1500, s. 6.

dükkân ve evleri yakmaya başladılar. Fakat onlardan evvel Yenice Hıristiyanları şayanı nefret bir surette yağmaya koyuldular”⁵¹. Verdiğimiz bu iki haberde yerli Rumların ve Hıristiyanların komitecilerle işbirliği yaparak Müslümanlara verdikleri zararları gördük. Vereceğimiz bir başka haberde Bulgarların Rumlara zulmünü görmek de mümkündür.

Çatalca, Ergene ve ötesine kadar bu dâirede ki Rum ahalisi tamamıyla mahvolmuş gibidir. 300 bin nüfustan mürekkep olan bu kısım halk bugün mesken ve mev’asız hâne berduş halde bulunuyor. Bulgarların ayak bastıkları her yerde ne bir nefes-i hayat ne de bir mesken kalmamıştır. Her şeyi infaz ve harâbete münâkib olmuştur. Bu hasarât bir taraftan Bulgarların saika takip ve tazyik ile Rumları düşman olarak telakki etmeleri ve diğer taraftan Rumları kendileriyle beraber hicrana veyahut onları intikama hedef kılmak için Türklere karşı hasmâne bir vaziyet ahz etmeye mecbur bırakmışlardır.⁵²

Rumeli’yi yakıp yıkan, Müslüman ahaliye kan kusturan başta Bulgarlar olmak üzere Balkan müttefiklerinin amacı neydi? Senelerdir barış ve huzur ortamında bir arada yaşadıkları komşularına bu kadar kin ve nefret besletecek nasıl olaylar yaşamış olabilirlerdi? Karşımıza çıkan bu soruların cevaplarını yine Balkanlardan gelen mektuplarda buluyoruz.

“Bulgar vahşetleri hudutlarımızın bazı cihetlerinde yedikleri gazanfer şamarlarından mebus kalınca intikamlarını zebr vahşet ve zulümlerinden kalmak felaketine duçar olmuş olan mazlum tebaa-i İslâmiyeye çeviriyor”.⁵³

Bu zâlimliklerin sebebi Müslümanları bu coğrafyada hiç yaşamamışlar gibi göstererek ana vatanlarına göndermekti. Osmanlı Devleti’nin zayıflığı dolayısıyla cephelelerde aldığı yenilgiler, insanperver (!) Avrupa medeniyetinin bu zalimliği görmemesi ya da sisli camların arkasından bakması Balkan çetelerine cesaret veriyordu. Bu öyle bir mezalimdi ki Birunikis isimli bir gemide çalışan ismi verilmeyen bir Fransız zabiti arkadaşına yazdığı mektupta yaşananları şöyle tarif ediyordu:

Aziz Dostum,

Bu havâlide gördüğüm vak’ayı hatırladığım zaman kalbim nefretle doluyor. Ben hasariyet müfreda ashabından değilim. Ben muharebeyi yakından gördüm. Fas’ta bizzat harp ettim ve muharebenin müceb olduğu sefalet ve vahşetleri pek iyi bilirim. Fakat Balkan

⁵¹Tanin, 24 Kânunusani 1328, [6 Şubat 1913], no. 1503, s. 7.

⁵²Tanin, 13 Şubat 1328, [26 Şubat 1913], no. 1523, s. 2.

⁵³Tanin, 14 Teşrinievvel 1328, [27 Ekim 1912], no. 1483-54, s. 3.

müttefiklerinin tarz-ı faaliyeti düşündükçe barbarların istilasını düşünmekten kendimi alamıyorum, esasen Balkan müttefikleri bu hunhevâr ve barbar kavmin hakikî ihfadidir.⁵⁴

Balkanlar'dan gelen mezalim haberlerini veren gazete, bunlar karşısında sessiz kalan Avrupa devletlerini ve kamuoyunu eleştirmekten geri durmuyordu. Bunlardan bir tanesinde şöyle denilmektedir:

Bugün Dedeâğaç'ta irtikâp olunan mezalim, hemen Makedonyalıların sırasına geçecek derecede idi. Burada bulunan Avrupalılarla ahali-i mahleyle bunca mezalime karşı nasıl olup ta Avrupa'nın lakayt kaldığına bir türlü mânâ veremiyorlar. Filhakika gerek Bulgarlar ve gerek diğer müttefiklerin tarafından icra olunan mezalimin binde biri Türkler tarafından yapılacak olsa idi o zaman başka bir netice husule getirmesi, böyle bir hal karşısında devletler bütün donanmalarını seferber hale vazi etmeleri pek mamuldü. Fakat bugün masumları katl, meskenleri ihrak edenler Hıristiyan olduğu için iş bir akis oluyor.⁵⁵

Yine başka bir yorumda, Avrupa kamuoyunun bu gelişmeler karşısında sessizliği şöyle eleştirilmektedir:

“Avrupa insaniyet perverleri memleketimizde burnu kanayan bir Bulgar için Türkleri zâlimlik ile ithâm ederken, ateşte yanan bebeklere mazlumun islâmın insana semi itibarını ihale etmiyor.”⁵⁶

İnsan hak ve özgürlüklerini sonuna kadar savunarak İmparatorluğun bünyesinde yaşayan gayrimüslimlerin haklarını savunmak için ellerinden geleni yapan Avrupa medeniyetiydi. İnsan haklarına büyük önem veren Avrupa medeniyeti Rumeli'de Balkan müttefiklerinin yaptıkları katliamları görmüyorlar mıydı? Avrupa medeniyeti neden sadece Hıristiyanların haklarını arıyordu? Bu sorunun iki cevabı vardı aslında: birincisi bu küçük devletler üzerinden yürüttükleri çıkarlar politikaları ikincisi aynı dine tabii olmaları.

“Bulgarlar az daha sıkamasalar bütün Müslümanları katledip burada hiçbir müslümanın hiçbir zaman yaşamamış olduğunu ilan edecekler! Acaba Avrupa medeniyeti bunu mu bekliyor?”⁵⁷ Rumeli'de az bir zaman önce imparatorluğa tabii olan Bulgarlar dış güçlerin de etkisiyle bağımsızlıklarını ilan edince daha fazla toprak elde edebilmek için Osmanlı Devletine saldırmıştı. Bu saldırış cepheye başka yaralar açıyordu, Rumeli'de yaşayan halk ta başka. Bölgenin erkekleri cepheye vatanları için şerefli bir şekilde savaşıp

⁵⁴Tanin, 21 Mart 1329, [3 Nisan 1913], no. 1559, s. 3.

⁵⁵Tanin, 25 Kânunusani 1328, [2 Şubat 1913], no. 1499, s. 6.

⁵⁶Tanin, 14 Teşrinievvel 1328, [27 Ekim 1912], no. 1483-54, s. 6.

⁵⁷Tanin, 13 Şubat 1328, [26 Şubat 1913], no. 1523, s. 3.

şahadete eriyordu. Geride kalan eşleri, anneleri, kızları Bulgar vahşetiyle yanıp kavruluyorlardı. Bulgarlar ki ne yaşlı tanıyorlardı ne de küçük çocuk. Gözleri o kadar dönmüş ki yaptıkları mezalimi görenler insanlıkla bir alakaları olamayacağını çok rahat söyleyebilirdi. Hayvansı hislerle hareket ediyorlardı. Akıttıkları her Müslüman-Türk kanı onları daha bir coşkun, geçtikleri her ırz daha bir güçlü (!) yapıyordu.

Medeniyet-i Hıristiyâne! Hilâl'e karşı Saleb! Medeni milletlerin vazifeyi mukaddesası! Oh bu parlak yalanlarla üç aydan beri sütünlarını sefer eden Avrupa gazeteleri birazda bu güzel sözlerin nasıl müthiş bir hakikate tebdil ettiklerini yakında tetkik etmek zahmetini gösterebilirsin.⁵⁸

Rumeli'de yaşanan bu kanlı katliamlar batılı devler tarafından sadece konuşuluyor ancak bunların hiçbir yaptırımı olmuyordu. Balkan mezaliminin tüm dünya tarafından duyulup bir şeyler yapılması için sürekli çalışmalar yapan Neşr ve Talik Cemiyeti'nin 3 Mart 1913 tarihli mektubunda İngiliz meclisinde bu konunun görüşüldüğüne dair haber şöyledir:

İngiliz parlamentosunda Balkan mezâliminin gerek Lordlar gerekse Avam Kamarası'nda konuşulduğunu, konunun Lord Kurumer ve Mister Eltrekinos arasında görüşüldüğü bildirilmiştir. Özellikle Sör Edward Balkanlar'daki bu vahşetin bir an önce bitirilmesini dile getirmiştir.⁵⁹

Yukarıda verdiğimiz habere dayanak teşkil edecek başka bir haberde gazetenin 21 Nisan 1913 tarihinde "Balkan Mezâliminin Teşhirâtı" başlıklı yazıdan alınmıştır:

Makedonya ahâli-i islâmiyenin duçar olmakta bulunduğu mezâlim İngiltere'de gündem güne şiddetli bir tesir uyandırmaktadır. Rumeli'de müttefikin istilasına uğrayan mahallelerdeki ahâli-i islâmiyenin hukûku temin için Londra'da İngiliz ve Müslüman menşeli olarak yüz elli azadan mürekkebe bir komite teşkil etmiştir. Bu komite azası meyanında mühim zevât mevcuttur.Londra'da bulunan ayan azasından Süleyman Elbestani Efendi dahi bu konferansta irâd-ı nutuk eyleyecektir.⁶⁰

Rumeli'den Anadolu'ya gönderilen, yardım isteyen mektuplarda Anadolu'daki kardeşlerine sitem de bulunmaktadır. Gönderilen mektuplarda Balkan milletlerinin bölgedeki Müslümanlara yapılan eziyetlerden bahsedildikten sonra "*biz burada bunları yaşarken siz neden hâlâ bizi görmüyor ve yardım etmiyorsunuz*" şeklinde Anadolu'daki

⁵⁸Tanin, 10 Mayıs 1329, [22 Mayıs 1913], no. 1609, s. 2.

⁵⁹Tanin, 18 Şubat 1328, [3 Mart 1913], no. 1528, s. 5.

⁶⁰Tanin, 5 Nisan 1329, [21 Nisan 1913], no. 1588, s. 3.

dindaşlarına seslenilmekte ve sorgulanmaktadır. 2 Şubat 1913'te gönderilen mektuptaki sözler bahsettiklerimizi açıkça dile getirmektedir:

“Düşmanlarımıza malımızla, canımızla hizmet ettiriliyor, siz orada hâlâ mı uyuyor... hâlâ mı memleketinizi, mektebâtınızı refik ediyorsunuz... Kendinizi, sonra da bizi nihayet namus-ı millî ve dinîyeyi kurtarmak için ne vakit hayattan iz göstereceksiniz.⁶¹

Anadolu insanı boş durmuyordu. Rumeli'den gönderilen mektuplar yayınlanıyor ve oradaki dindaşlarımızın çektikleri halka anlatılıyordu. Tanin'in burada üstlendiği bir rol vardı: Halkı bilinçlendirmek. Yayınlanan mektuplar, canını İstanbul'a atan vatandaşlarımızın çektiklerini anlatan yazılar ve halkı bilinçlendirmek için yayınlanan makaleler birbirini takip ediyordu. Makaleler de devlet de sorgulanıyordu. Dindaşlarımız, kardeşlerimiz orada yanarken biz neden hala uyuyoruz? Sorusu sürekli sorgulanıyordu. Sorgulanan sadece kendi devlet ve milletimizin tavrı değildi. Her zaman insan hak ve özgürlüklerinden yana olan Avrupa medeniyetinin tavrı da sorgulanıyor ve makalelerde sert bir şekilde eleştiriliyordu. Nasıl olurda bu katliamlar görülmezdi. Bizde bir Bulgarın, burnu kanasa hakkı aranırken, orada ölen binlerce insanın hakkı neden aranmıyordu? Neşr ve Talik Cemiyeti'nin mezalim haberlerini ve fotoğraflarını toplayarak hazırladığı İngilizce kitap neden farklı güçlerin eline geçiyor ve değiştiriliyordu?

2.1.1. Tecâvüz Ve İşkence Haberleri

Balkan Savaşlarında Osmanlı'nın yöredeki hâkimiyetinin zayıflamasını ve içine düştüğü karmaşayı fırsat bilen Balkan devletleri vakit kaybetmeden köylere saldırarak, tek başlarına veya komitecilerle birleşerek senelerce bir arada yaşadıkları komşularına zulüm ettiklerini Tanin'de yayınlanan haberlerden görmekteyiz. Bu başlık altında kronolojik olarak incelediğimiz gazete haberlerinden yola çıkarak savaş sürecinde bölgede yaşanan tecâvüz ve işkence haberlerini canlı anlatımlarıyla vermeye çalışacağız. Kuşkusuz bu haberler bölgede yaşanan olayların vahametini gözler önüne sermesi açısından oldukça önemlidir.

⁶¹Tanin, 25 Kânunusani 1328, [2 Şubat 1913], no. 1499, s. 6.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Balkan devletleri içinde Bulgarların bölgedeki faaliyetleri katliam ve yağma olaylarında olduğu gibi, tecâvüz ve işkence haberleri içerisinde de yoğunluk kazanmaktadır. Örneğin savaşın başlamasından sadece bir gün sonra 9 Ekim 1912 tarihli Acıklı Hikâyeler-Bir Bulgar “Muhârecâtının İhtisasâtı” adlı gazete haberinden şu bilgilere ulaşıyoruz:

Bulgarlar te'diyât hâzinelerine evvelsi pazartesi günü Filibe Rüşdiye Mektebi'ndeki muallimelerden başlamışlardır. Mektep muallimleri Polis tarafından mektep içinde pek hakaret ve tehditlerle pek soysuz bir tahribe duçar edildikten sonra tevkif edilmişlerdir. Bu tecâvüzü müteakip İslâm hâneleri basılmaya başlanmış bütün erkekler hayvanlara gördürülen hizmetlere sevk edilmiş, mezbat-ı insâniyelerini iskâd ve cerihredâr edebilmek için kışlalarda askeri eşya ve levazım seferiye – şişdirilmek suretiyle esârete sokulmuşlardır. Bütün vezâif-i hayvâniyeden görülecek başka bir şeyi kalmayınca zavallı Filibe eşrâf ve ricâli hâpishânelere atılmış ve canilere mahsus hücrelere tıkmışlardır. Uzun müddet devam eden mahsubiyet zarfında kimseye bir lokma ekmek, bir yudum su verilmemiştir ve ekmek tedârikine tespit eden biçarelere katiyen müsâade edilmemiştir.⁶²

Bulgarlar Filibelilere yaptıkları bu işkence ve zulümlerin sebebi olarak Filibe'ye beş altı saat uzaklıkta olan Kaib (Yeni Köy) Müslümanlarının ayaklanma faaliyetlerini gösteriyorlardı.⁶³ Habere baktığımızda Bulgarların Müslüman köyünde yaptıkları tecâvüz ve işkence olaylarını meşrulaştırmak için kendi hayatlarını ve güvenliklerini bahane ettiklerini açıkça görmek mümkündür. Balkan milletleri savaşın ilerleyen günlerinde bu ve bunun gibi gerçek olmayan bahanelerle Balkanlar'da yaşayan Müslüman halka akla gelmeyecek zulüm ve vahşetlerde bulunmuşlardır.

Tarihin her döneminde bilinen bir gerçek vardır ki savaşın çirkin yüzünden en çok etkilenenler kadınlar ve çocuklardır. Bunun nedeni erkeklere karşı güçsüz ve savunmasız olmalarıdır. Balkan Savaşları'nda bu gerçeğe örnek verilecek o kadar acı hikâyeler vardır ki. Bunlardan bir tanesi savaşın başlamasından iki gün sonra 10 Ekim 1912 tarihli Tanin sütunlarındaki haberde şöyle yer almaktadır:

Hezar Garad kazasına saldıran Bulgarlar henüz on dört, on beş yaşlarındaki üç Müslüman kızı kaçırmak üzere onlara tecâvüz ederler. Kızlarının dağa kaldırılmasına karşı koyan anne babalar ise vahşiyâne bir biçimde öldürülürler.⁶⁴

Rumeli'de Balkan müttefiklerinin özellikle de Bulgarların Müslüman ahâliye yaptıkları rezillikler sağlıklı bir insan hafsalasının kabul edemeyeceği kadar ağırdır. 19

⁶²Tanin, 26 Eylül 1328, [9 Ekim 1912], no. 1465, s. 3.

⁶³Tanin, 26 Eylül 1328, [9 Ekim 1912], no. 1465, s. 6.

⁶⁴Tanin, 27 Eylül 1328, [10 Ekim 1912], no. 1466, s. 4.

Ekim 1912 tarihinde Tanin'in sütunlarında Rumeli'den gelen "Bulgar Mezalimi" başlıklı yazıda Bulgarların vahşetleri karşısında Bulgar hükümetinin tavrı dile getirilmektedir: "...Hükümet bu cinayeti nezir memnuniyetle seyir ediyor. Bulgarlar hükümetlerinin teşvikkâr ve samimiyetinden cesaret alarak günden güne şenaat ve cinayetlerini artırmaktadır."⁶⁵ Bulgar hükümeti yapılan zulümlere dur demeyerek teşvik ettiği tebaasının yaptığı bazı zulümler müttefiki olan Yunan Prensi tarafından da örtülmekteydi. 3 Nisan 1913 tarihli "Türkiye'de Ortodoks Mezalimi" başlıklı yazıda bu konuyla ilgili haber yer almaktadır:

Birunikis nâmındaki Fransız sefinesi zâbitlarının Türk esirlerinin gözlerinin Yunan ve Bulgar asâkiri tarafından çıkarılmakta olduğunu söyledikleri, tarzında ifşâ-i hakikât etti. Hâlbuki Birunikis sefinesi zâbitları hakikât halde mevzu bahis olan vahşeti kendi gözleriyle görmüşlerdi. Binaenaleyh, Yunan Prensi Nikola tarafından vâki' olan teminat üzerine böyle bir şey görmediklerini suret-i resmîyede beyana mecbur oldular.⁶⁶

21 Ekim 1912 tarihinde yayınlanan "Bulgar Vahşeti" başlıklı yazıda Paşalar Karyesi'nde Bulgarların kadınlara yönelik kötü muamelelerinden içler acısı bir haber daha gelmektedir:

Mezkûr Paşalar Karyesi civarında ahz-ı mevki etmiş olan Bulgar zabitanından eslimiye fırkasına mensub Boz başı – etrafı karakolluk istila edince - köye mebni ifradından on, on beşer nefer gönderir ve bütün İslâm hâneleri basdırarak bulabildikleri umum genç İslam kızlarını alıp karargâha getirmelerini emreder ve İslâmların avazlarına katiyen kulak asmamalarını tembih eder. İcra-i vahşet için harekete geçen canavarlar geceleyin İslam hanelerine hücum eder korkuyla hayattan eser veremeyen zavallı İslâmların sükûn-ı umûmîyelerine rağmen evlerin kapılarını kırarak İslamları yataklarından çıkararak havali ortasına sevk ederler ve derhal genç kızlarını meydana çıkarmaları ihtarıyla ahaliyi dövmeye başlarlar. Ailelerine yapılan işkencelere dayanamaya kızlar etraftan çıkmaya başlarlar, askerler kudurmuş gibi kızları tutup ellerini bağlarlar. Bu suretle tedarik ettikleri on iki ve on sekiz yaşında 8 kadar saf ve ismet kızı zabıtların bulunduğu karargâha getirirler. Zâbitler bu İslâm kızlarına tasallut etmeye başlarlar. Tüm gece devam eden tecâvüz ve işkencenin ardından sabahleyin kızlar köye gönderilirken yanlarındaki devriyeden de aynı muameleyi görürler.⁶⁷

Bulgarların gittikleri her yerde kadınlara yönelik bu çirkin davranışları mevcuttur. Öyle ki gittikleri yerlerde caminin minaresine çıkan komiteciler dürbünle evleri gözetleyerek hangi evde kız olduğunu tespit ederek geceleyin evlere baskın yaparlar. Bölge halkı başlangıçta kızlarını, eşlerini saklarlar ama anne-babalarının gördükleri işkenceye dayanamayan kızlar saklandıkları yerden çıkar ve komitecilerin bu kötü emellerine maruz

⁶⁵Tanin, 6 Teşrinievvel 1328, [19 Ekim 1912], no. 1485. s. 3.

⁶⁶Tanin, 21 Mart 1329, [3 Nisan 1913], no. 1559, s. 4.

⁶⁷Tanin, 8 Teşrinievvel 1328, [21 Ekim 1912], no. 1488-48, s. 4.

kalırlar. Komiteciler bu zavallı kızlara ettikleri muamelelerde yetinmeyerek değişik uzuvlarını keserek daha fazla acı vermeye çalışırlar. Genel olarak bu zavallı kızların sonu işkenceyle gerçekleşen ölümler olur.

Balkan müttefikleri savaşta birleştikleri gibi Müslüman halka zulüm yapma ve birbirlerinin açıklarını kapatmakta da birleşmişlerdi. Tanin’de Bulgar komiteci ve askerlerinin rezâletini anlatan 11 Mart 1913 tarihinde Nufas Karyesi’nde meydana gelen bir başka olayı aktaralım:

Bulgarların tahribâtında on beşi bâkir bâliğ sahici kız... Ve on dördü genç kadın olarak yirmi dokuz Müslüman hanımı hânelerinden alınarak Bulgar mektebi Daşkalı Dimşukun hânesine nakil olunmuş, bir gün, bir gece orada gaydalarla, çalgılarla kafalar tutulduktan ve muhadere mazlumenin ırz ve masumiyetleri suret-i cebriyede telef edildikten sonra ertesi gün diğer kafiyeyle teslim edildi. İşte bu sırada devranlı Ahmet Ağa’nın kerimesi Nâdire Hanım, bir çabuklukla kendi ismeti üzerine çullanmak isteyen Bulgar zâbitinin rovelverini kapmış ve evvela merkûmu ve bâ’dehu kendisini itlâf etmiştir.⁶⁸

Savaşın başlamasıyla beraber bölgede yaşayan erkekler cepheye gittiklerinden, Bulgarlar, tabiri caizse geride istedikleri gibi at koşturmuşlardır. Geride kalan savunmasızlara özellikle de kadınlara yönelik çirkin muamelelerde bulunmuşlardır. Yukarıda verdiğimiz örnek savaşın başlangıcından itibaren geçen bu altı aylık süreçte yaşanan olaylardan sadece bir tanesidir. Bu örnekte de açıkça gördüğümüz gibi Bulgar komitecileri Nufas Karyesine saldırarak 29 Müslüman genç kız ve kadını hanelerinden zorla alarak yerli bir gayrimüslimin evine getirmiş ve burada ırzlarına geçmişlerdir. Bu haberde olduğu gibi farklı tarihlerde de meydana gelen bu tarz olaylarda yaşadıkları bu rezilliğe dayanamayan Müslüman kadınlarının pek çoğunun intihar ettiklerini görüyoruz. Senelerce âri bir hayat süren, evine, dinine bağlı Müslüman kadınları bu rezilliği kabul edemedikleri için canlarına kıymışlardır. Tanin’de yayınlanan haberlerden edindiğimiz bilgilere dayanarak bölgede vuku bulan bu tarz olaylar neticesinde kadınların köylerini bırakıp dağlara kaçtıklarını, böyle bir kötülüğe maruz kalmaktansa canına kıymayı veya dağlarda açlıktan ölmeyi yeğlediklerini görmekteyiz.

Yukarıda ki habere başka bir açıdan baktığımızda Bulgar mezalimin cinsiyet ve yaş kavramı gözetmeksizin toplumun her kesimini hedef aldığını görmek mümkündür.

⁶⁸Tanin, 26 Şubat 1328, [11 Mart 1913], no. 1536, s. 3.

Bulgarların mezalimi hakkında 22 Nisan 1913 tarihli “Edirne Vahşetleri” başlıklı yazıda şu satırları görmekteyiz:

Dünyada her şeyin, hatta, zâlimin bile nesebi olduğunu görüyoruz. Şimdiki düşmanlarımız hünhevarlıkta yarışacaktılar. Fakat itiraf ederiz ki Bulgarlar hepsine rahmet okuttular. Selânik ve Yanya'nın zaptı, Drama, Seyroz, Gümülcine, Dedeğaç ve nihayetinde Edirne'de irtikâb edilen mezâlimin yanında aynı rahmet oldu...⁶⁹

Rumeli'de cereyan eden bu vahşetin arkasında yatan mantığın ise bölgede yaşayan Türk nüfusunu yok etmek olduğunu açıkça görmekteyiz.

Çalışmamızın sonunda ekler kısmında verdiğimiz işkence tablosunda, Balkan müttefikleri tarafından yöre halkına yapılan 55 tane işkence haberi yer almaktadır. Biz bu haberlerden dört tanesini ele alacağız. Tanin'de 11 Ekim 1912 tarihinde yayınlanan bir habere bakalım:

“Sırpların eline düşen Veysel Ağa isminde bir Müslüman boynuna bir yular takılarak şehir içinde bir hayvan gibi dolaştırılır ve bihret-i insâniyeden hissedâr olmayan yabancıların yeisle nâzırken ve nefretle telakki edileceği tahkirâta hedef edilir.”⁷⁰ Bu haber yardım isteyen Rumeli halkından birisinin yazdığı mektuptan kısa bir alıntıdır. Olay Niş'te vuku bulmaktadır ve bu defa karşımıza Sırplar çıkmaktadır. Makedonya'da gözü olan ve burayı Bulgarlara kaptırmamak için ittifaka dâhil olan Sırplar, Rumeli'de en az Bulgarlar kadar Türk kanı akıtmışlardır. Siyasi tarihte herkes tarafından bilinen gerçekler vardır. Bu gerçeklerden birisi de savaşın soğuk ve acı yüzüdür. Öyle ki cephede insanlar ölür, geride evladını kaybeden anneler, babasını kaybeden çocuklar kalır. Savaşlarda, istilalarda her daim cephe gerisinde şehir ve köylerde de az çok bu tarz olaylar yaşanır. Ama Balkanlar'daki faciaya baktığımızda insanın içini bir ürperti kaplamaktadır. İmparatorluğun güçlü olduğu dönemlerde bir çatı altında yaşarken aynı mahallede yaşayan, aynı kahvede oturan, aynı çeşmeden su içen insanlar devletin dar zamanlarında hünhevar birer katile dönüşmüşlerdir. Öyle ki insan boynuna yular takıp hayvan gibi gezdirecek kadar insanlık çizgisinin dışına çıkışlardır.

Başka bir haberimiz 20 Ekim 1912 tarihinde Razgarad'dan gelmektedir:

⁶⁹Tanin, 9 Nisan 1328, [22 Nisan 1913], no. 1578, s. 1.

⁷⁰Tanin, 28 Eylül 1328, [11 Ekim 1912], no. 1465, s. 3.

Diremeli Hasan Ağa'nın Mehmet, Sâlim Ağa'nın Hakkı, Kara Abdi'nin damadı Mahmud Ağa ile daha birçok Türklere bir Bulgar kızına göz atmış diyerek haksız yere "Razgard" zâbitasında zâbitaya ve jandarmalar vasıtasıyla kum torbalarıyla döverler. Biçareler ölüm derecesine gelirler.⁷¹

Verdiğimiz bu örnekte Müslümanların suçu bir Bulgar kızına göz atmaktır. Evleri basılıp yağma edilen, zevcelerine eşlerinin önünde tecâvüz edilen Türkler, Bulgar kızına bakmakla itham ediliyorlardı. Bu insanlar ki komitecilerin korkusundan dağlara kaçıyor ve ölümü göze alıyorlardı, bu insanlar ki canlarının korkusundan evden çıkıp ekmelerini dahi alamıyorlardı. Belki de en acısı gözlerinin önünde ailelerine zarar verildiği halde ellerinden hiçbir şey gelmiyordu. Bu söylenenler sudan sebeplerdi. Daha fazla müslümanın canını yakmak, daha fazla Türk'ün kanını akıtmak için söylenmiş bir yalan. Her ne kadar Avrupa medeniyeti bu olanları vahşet dairesi içerisinde göremiyorsa da burada insanlık dışı bir vahşet yaşıyordu. Yolda gördüğü işkencelerde hayatını kaybetmeyip canını İstanbul'a atabilen insanlar ağlayarak toprakları öpüyorlardı. İstanbul'a gelen haberlerin yaşananların sadece bir aksi olduğunu Türkler için artık Rumeli'de yaşamanın mümkün olmayacağını gözyaşları içinde anlatıyorlardı.. Balkan müttefiklerinin kurdukları komitelerinin amacı da buydu. Rumeli'yi Türkler için yaşam alanı olmaktan çıkarmak.

20 Ekim 1912 tarihinde yayınlanan gazete haberinden alıntı yaptığımız şu cümleler komitecilerin mantığını açıkça göstermektedir: "Orak Türk'e! Orak! İsterse ölsün! Korkmayın sizden onu kimse sormaz!"⁷²

Komitecilerin kendilerine bu kadar güvenmelerinde ve her türlü işkenceyi yapmaktaki rahatlıklarında bölgede ki genç erkeklerin cephede olması ve devletin izlediği yanlış siyasetten dolayı Türk askerinin terhis edilerek bölgede halkı koruyacak yeteri kadar askerinin mevcut bulunmamasıdır. Balkanlar'daki Müslüman halka yapılan bir başka işkence haberi de 31 Mart 1913 tarihli " Balkan Mezalimi" başlıklı yazı altında şöyle aktarılmıştır:

Ba'dehu Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu İsmail Efendi'yi evinden aldılar. İsmail Efendi kendisini götürülenlerin elinden kurtulmayı başarmıştı. Arkasından silah atılmışsa da Kasım biraderinin hânesine iltica edebilmiştir. Bulgarlar 50 hâneyi muhasara altına alınca burada tutunamayacağını anlayan İsmail Efendi Mustafa Efendi'nin hayvan ahırına girmiştir. İsmail Efendi orada eline bir sapan demiri geçirmiş bununla müdafaaya niyet ederek vukuata münazır olmuştur. Bu sırada Hıristiyanlardan biri ahıra girmek isteyince sapan demiriyle kafasına indirir. Bunun üzerine sayılarının fazla olduğu halde içeriye girmekten korkarlar. Mustafa Ağaya lambayı tutturarak kapılardan sekiz on silah birden atmak

⁷¹Tanin, 7 Teşrinievvel 1328, [20 Ekim 1912], no. 1476, s. 4.

⁷² Tanin, 26 Şubat 1328, [11 Mart 1913], no. 1536, s. 3.

suretiyle İsmail Efendiyi şehit etmişler, mazlumun cesedi ortada kalmış, gelip geçenler kafasına taşlar atmışlardır.⁷³

Verdiğimiz haberler bize göstermektedir ki bölgede yapılan vahşetin ne dine, ne ahlaka ne de cenazeye saygısı vardır. Müslüman halka yapılan zulümler insanlık dışıdır.

İşkence başlığımız altındaki son haberimiz, 3 Nisan 1913 tarihinde Dedeâğaç'tan geliyordu. Fransız Birunikis gemisinde çalışan bir asker eşine Balkanlar'da gördüğü vahşeti anlatan samimi bir mektup yazmıştır. Mektubun aynısını bir arkadaşına da postalamıştır. Arkadaşı mektubu yayınlarken satırını dahi değiştirmedini sadece mektubu yazan arkadaşının bir buçuk kurşuna gitmemesi için ismini vermediğini anlatmaktadır. Mektup "Türkiye'de Ortodoks Mezalimi, Fludefarer'in Makalesi" başlığı altında yayımlanmıştır. Filoda çalışan arkadaşısı bizzat karşılaştığı üç olayı şöyle nakletmektedir:

Dedeâğaç'ta bir arkadaşıyla karaya çıkmıştık, gezinti yapmakta iken bir ara sahilde çırılçıplak yatmakta olan Müslüman cesetlerine bakıyorduk. Arkadaşım bu Müslümanların sokakta yürürken arkalarından koşan cellâtlar tarafından süngülendiğini ve sonra da süngü ile karınlarının yarıldığını konuşuyorduk. Bizim cesetler hakkında müşahede ettiğimizi gören bir komiteci bize doğru yaklaşarak bıyık altından güldü ve bozuk bir Fransızca ile dedi ki: "Evet süngü ile geberttik. Türk, bir kurşuna bile değmez". Herifin tavrı o kadar vahşi idi ve kendisinde öyle bir haydut siması vardı ki...

Birkaç saat sonra yine Dedeâğaç'ta İslâm mahallesinde bulunuyorduk. Yunan çakalları oradan geçmiş özünde hiçbir şey kalmamıştı. Gayet yaşlı bir Türk kadını ayaklarımıza kapandı sıcak gözyaşları dökerek ellerimizi öptü. Dilini bilmediğimiz için bir şey anlamıyorduk. Bize bir şeyi tarif etmeye çalışıyordu. Peşine takıldık ve bizi birkaç yüz metre ilerde bir yere götürdü. Evvelce bir hâne olduğuna mahal verdiğimiz harap bir mahallede iki genç kadınla bir küçük kız yüzleri açık olduğu halde sakin sakin ağlıyorlardı. Yanlarında yüzleri kıpkırmızı olmuş iki Bulgar askeri vardı. Bulgar askerleri bizim bu ziyaretimizden toparlanmaya çamaşırlarını giyinmeye başladılar. Olayı bize küçük bir çocuk anlattı. Askerler kadınları kaçırmak istemiş, çocuk mukavemet edince çocuğu bıçakla tehdit etmişler. Bizde durumu yoldan geçen bir Bulgar zabıtine anlattık ve gerekeni yapmasını rica ettik. Ertesi günü öğleden sonra rakib olduğumuz gemiden dübünle şehre bakıyordum. Sefinemiz sahilinden pek uzak değildi, binaen aleyhe sahildeki bütün eşyayı güya parmaklarımla temas etmiş gibi görüyordum. Sahilde iki Müslüman balıkçısının Bulgar askeri tarafından katledildiğini müşahede ettim. Katliam tam beş dakika sürdü ve balıkçılar sopa ile öldürüldü.⁷⁴

Mektubu yayımlayan, Fludefarer mektubun altına ilave ettiği son satırlarda mektubun sahih olduğunu namusu üzerine temin ettiği gibi mektubu gönderen zabitin namusunu ve doğru söylediğini de şark usulüne göre yemin ederek temin etmiştir.⁷⁵ Dikkate şayandır ki mektubu yazan ve yayımlayan bir Fransız'dır. Öyleyse yukarıda

⁷³Tanin, 18 Mart 1329, [31 Mart 1913], no. 1556, s. 4.

⁷⁴Tanin, 22 Mart 1329, [3 Nisan 1913], no. 1560, s. 3.

⁷⁵Tanin, 21 Mart 1329, [3 Nisan 1913], no. 1559, s. 5.

değindiğimiz konular asla abartı kelimesinin kapsamı içerisine girmemektedir. Katliam bir Hıristiyan tarafından aktarılmaktadır. Oldukça hacimli olan mektubun satırları arasında Fransız zabitanın şu sözlerini de görmekteyiz:

Aziz dostum,

Bu havâlide gördüğüm vakayı hatırladığım zaman kalbim nefretle doluyor. Ben hassasiyet-i müfreda ashabından değilim. Ben muharebeyi yakından gördüm. Fas'ta bizzat harp ettim ve muharebenin mücep olduğu sefalet ve vahşetleri pek iyi bilirim. Fakat Balkan müttefiklerinin tarz-ı faaliyetini düşündükçe vahşilerin istilasını hatırlamaktan kendimi alamıyorum, esasen Balkan müttefikleri bu hunhevar ve barbar kavmin hakiki ihfadıdır.⁷⁶

Yukarıda sorduğumuz “geçmişe baktığımızda böyle bir vahşet yaşanmış mıdır?” Sorusunun cevabını bize bir Fransız askeri veriyordu. Balkan devletleri öyle bir nefretle doluydu ki Türk'ü bir kurşuna değmeyecek kadar alçak görüyorlardı. Bu yüzden Niş'te ellerine geçirdikleri Veysel Ağanın boynuna ip geçirip hayvan gibi şehir şehir dolaştırıyor, bir başkasına domuz pisliği temizlettiriyorlardı.

Tüm bu yaşananlar bize Osmanlı Devleti'nin uyguladığı millet sisteminin Balkanlar'da sonunu hazırladığını gösteriyordu. Avrupa Rumeli'de tecâvüze uğrayan kadınların çığlığını duyamıyor, süngülerle paramparça edilerek sokak ortasına atılan Müslümanların cesetlerini göremiyordu. Sadece konuşuluyordu.

2.1.2. Katliam ve Yağma Haberleri

Tanin'de Balkan Savaşı döneminde yaptığımız taramada Rumeli'de 62 tane katliam vak'ası kaydedilmiştir. Şunu da ifade etmeliyiz ki, tablolarla verdiğimiz örnekler ve çıkardığımız sonuç sadece bilinen, kayda geçen olaylardır. Gelen mektuplarda kasaba ve köylere gelen komitecilerin yol gösterme gibi çeşitli bahaneler uydurarak erkekleri hânelerinden alarak kuytu köşelerde boğazlayıp paramparça ederek gömdüklerini veya üzerlerine taş parçaları koyduklarını anlatan haberlerde mevcuttur. Bu şekilde itlaf edilenlerden bir haber alınmadığı için kayda geçmeyen pek çok olay vardır. Kayda geçmeyen olaylar da göz önünde tutulmalıdır. Katliam başlığı altında vereceğimiz ilk haberimiz 3 Şubat 1913 tarihinde Dedeoğaç'tan gelmektedir: “Bulgarlar köylerden gelen

⁷⁶Tanin, 21 Mart 1329, [3 Nisan 1913], no. 1559, s. 3.

muhacirlerin toplandığı camiye bir bomba attı. Caminin derunundaki 300 muhacirden eser kalmamıştı.”⁷⁷.

Rumeli’de komiteciler Dedeağaç’ta kolay kolay hafızalardan silinmeyecek korkunç katliamlara imza atmışlardır. Tüm Rumeli genelinde köyler – özellikle sınırlara yakın olan köyler – bu katliamlardan en çok etkilenenler olmuşlardır. Zayıflayan devletin eyaletlerle bağlantısı güçlü olmadığından ve iki cephede aynı anda savaştığından bu bölgelere yardım ulaşması pek mümkün olmamıştır. Merkezle bağlantısı kesilen köylerde komiteciler insanlıktan bi haber olduklarını bir kez daha göstermişlerdir. Komitecilerin köylere saldırması üzerine sağ kalan insanlar ya açlıktan ölmeyi göze alarak dağlara kaçıyor ya da merkeze ulaşmaya çalışıyorlardı. Kalacak yerleri olmadığından ya mekteplere ya da camilere sığınyorlardı. Çoğu zaman yerli Rumlar komitecilere Müslümanların sığındıkları yerleri gösteriyor ve karşılığında ganimet elde ediyorlardı. Muhacirlerin bir tek amacı vardı Anadolu’ya ulaşmak. Komiteciler bazen topladıkları muhacirleri (örneğin 40 kişi) küçücük odalara dolduruyor, aç bıraktıkları gibi hiçbir ihtiyaçlarını gidermelerine de izin vermiyorlardı. Ama çoğu zaman toplandıkları muhacirleri cami ya da mekteplerde diri diri yakılıyorlar ya da İstanbul’a ulaşmadan yollarda türlü işkencelerle telef ediyorlardı. Mısır’dan Balkanlar’daki mezalimi görüp rapor etmesi için gönderilen Kâmil Timur Bey 14 Mart 1913 tarihinde yayınlanan haberde muhacirler için şu sözleri sarf etmiştir:

“...diğer muhacirler ise açlıktan ve soğuktan envai ızdırap içinde idiler. Bir kısmı dayanamayıp hemen terki hayat ediyordu. Camiler ise kapılarına kadar muhacirler ile dolu idiler. Muhacirler adeta yekdiğerlerinin üstünde yatıyorlardı. Bu müthiş manzaralar hakikaten ciğerleri yaralıyordu.”⁷⁸ Balkan müttetikleri insana değer vermediği gibi dinî inanışlarına da değer vermiyordu. Gözlerini kırpmadan camileri yakıyor ber heva ediyorlardı.

Vereceğimiz diğer bir haber 8 Haziran 1913’te yayınlanan bir haberden alınmıştır: “Yunanlılar mahveyledikleri 11 karye ahalisini bile istişâne kadın ve çocuklar ile beraber köy camilerinde topladıktan sonra diri diri yaktılar”.⁷⁹ Edirne işgal edildiğinde bir süre

⁷⁷ Tanin, 21 Kânunusani 1328, [3 şubat 1913], no. 1500, s. 5.

⁷⁸ Tanin, 1 Mart 1329, [14 Mart 1913], no. (-), s. 4.

⁷⁹ Tanin, 26 Mayıs 1329, [8 Haziran 1913], no. 1625, s. 4.

Edirne'nin dünya ile bağlantısı kesilmiştir diyebiliriz. Bu cümlemizi destekleyen haber 22 Nisan 1913 tarihli "Edirne Vahşetleri" başlıklı yazıda şöyle geçmektedir:

Edirne'nin sükûtunu müteakib Edirne'nin etrafı bir perde-i esrar ihda etti. O perdenin arkasında irtikâb edilen bahsi hiyanetlerin, masumlar tarafından dökülen gözyaşlarının, nezd-i dâhilinde bir türlü kabul görmeyen tâzirlerin, arş-ı alaya çıkan anın ve figânların ne olduğuna madlûğ olamadık. Alçaklığı bile bir intizâm-ı askeri ile icra edecek kadar terki etmiş olan mütemaden Bulgaristan bir müddet için Edirne'yi dünya ile ihtiladdan men etti ve işte o sırada hayvanât müfterisden hiçbir farkı olmayan askerine ne yaptırdıysa yaptırdı.⁸⁰

Şehirlerden haber alınamazken, kasaba ve köydeki insanlardan haber almak imkânsızdı. Bu karanlık zamanlarda komiteciler mezalim faaliyetlerini zirveye çıkarmışlardır. Bir gecede bir karye basmakla yetinmeyerek yakınlardaki köy ve kasabalara saldırıyorlardı. Elde ettikleri paradan memnun olmazlarsa ya da daha fazla Türk kanı akıtmak isterlerse yukarıda verdiğimiz örnekte olduğu gibi toplu katliamlar yapıyorlardı. Kendilerine diledikleri gibi ibadet etme özgürlüğü tanıyan devletin tebaasını en kutsal saydıkları yerde camilerde diri diri yakıyorlardı.

Tanın'de 23 Nisan 1913 tarihinde yayınlanan haberde yine acı bir katliam haberi yer alıyordu:

Kırzubeğ'te bir kadın evinde bir rovelver olduğunu gizlemişti. Sırplar bu silahı meydana çıkardıklarından hânede bulunan insanların katli için emir verildi. Bunun üzerine 60 kişi öldürüldü. Şimdiye kadar Kırzubeğ'te Sırplar tarafından (1400) kişi katledilmiştir. Oralarda bir hayat kalan insanların ahvali pek acınacak bir haldedir.⁸¹

Komiteciler bastıkları kasaba ve köylerde ilk önce o yerin ileri gelenlerini topluyor ve ellerinde para eder kıymetli neleri varsa getirmelerini istiyorlardı. Bu isteklerine ek olarak evlerinde silah, bıçak kesici olabilecek tüm malzemeyi de getirip kendilerine teslim ederlerse kendilerine bir zarar vermeyeceklerini söylüyorlardı. Savunmasız olan halk korkusundan tüm silahları getirip komitecilerin eline teslim ediyordu. Ahâlinin elinde kendini savunacak bir şeyi olmadığından emin olan komiteciler hâneleri basıp, kadınların ırzına geçiyor; yaşlı, çocuk demeden çeşitli işkencelerle katliamlar yapıyorlardı. Bazen de evlerde silah olmadığı halde var olduğunu bahane ederek hâneleri basıyorlar ve cinayetler işliyorlardı. Yukarı da verdiğimiz örnek anlattıklarımızı pekiştirici niteliktedir.

⁸⁰T anin, 9 Nisan 1329, [22 Nisan 1913], no. 1578, s. 2.

⁸¹Tanın, 10 Nisan 1329, [23 Nisan 1913], no. 1579, s. 3.

Katliam olaylarıyla ilgili vereceğimiz son haber 16 Şubat 1913 tarihinde yayınlanan “Bulgar Mezalimi” başlıklı yazıda Sarı Şaban kazasında vuku bulan bir olaydır:

İki üç gün Selânik’in İngiliz Cezal konsolosu ile diğer bir memur siyasi de gelip Bulgarların yaptıkları vahşet tablosunu gördüler ve Bulgarları ikaz ettiler. Kavala Bulgar kaymakamı gelerek bu manzara-i faciayı görerek talimat verdi. Civardaki tarlalara derin kuyular kazdırarak şüheda defin edildikten sonra tarlayı sürüp zer ettirdiler. Şehit edilen kardeşlerimizin islâmiyesi beruce derc olunur: Kaymakam vekili levamiyet memurlarından Rıza, tahrirat kâtibi Mehmet Nihat, - umumi muavini Mehmet Tevfik, Mahkeme azaları Hüsnü ve Raşit, zabıt kâtibi Ahmet, belediye doktoru Nâfız Tâhir, belediye kâtibi Hüseyin Vehbi, maliye tahsildarlarından İzzet ve Mehmet, ziraat tahsildarı Mehmet, Mektep-i Rüşdiye muallimleri Şaban ve Nuri efendilerle mahkeme mübaşiri Mustafa Çavuş ve dava vekillerinden Rifat ve Yusuf, Tahsin ve Cemil Efendiler ve ahaliden eşraftan Saffet Bey ve Bakkal Recep Ağa müşteriki Rıza, talibinden Recep, kahveci Rasim, hükümet odacısı Hüseyin ve Ahmet Hamdi Efendi, kâtib Hacı Refik, posta sürücüsü Abdi ve mahdumu Hüseyin, aşı memuru Süleyman efendiler ve rençberandan Ömer Ağa, orman kolcusu Zeki, orman kolcusu Çolak bir bir şeref ve ismini hatırlayamadığım daha 5 kişidir.⁸²

Komitecilerin gerçekleştirdiği mezâlim olaylarında tecâvüz, işkence, katliam ve yağma olayları genelde bir arada oluyordu. Gittikleri yerlerde geride viran ve harabe köyler bırakıyorlardı. Balkanlar’daki mezâlim hakkında rapor tutmak için gönderilen Kâmil Timur Bey Selânik ve Manastır’da bir süre kalmış ve tahrip edilen köyler hakkında şu sözleri sarf etmiştir:

Çetelerin tâhribatından kurtulup muhâcirler ile dolmuş olan köylerin arz ettikleri çirkin manzaraları yazsam bir türlü tevsif ve tarif edemem. Ne gibi taaruzat ve tecâvüzâne duçar olduklarımı izâh edecek olursam ciltler dolusu yazı yazmam icap eder.⁸³

Komitecilerin gerçekleştirdiği yağma olaylarında ilk haberimizi savaşın başlangıç günlerinden olan 19 Ekim 1912’de yayınlanan haberden alıyoruz:

Bulgarlar Niğbolu da Eşref Efendinin hanesine saldırıp işkence ve tecâvüzat ta bulunduktan sonra bununla yetinmeyerek komşuya geçerek 75 yaşındaki Ayşe Hanıma da tecâvüz etmişler ve hanımın bütün vücudunu kan lekeleri içinde bıraktıktan sonra bu iki hâne içinde beş para tutacak kadar olan bütün eşyayı da gasp etmişlerdir.⁸⁴

Niğbolu’da gerçekleşen bu olayda Bulgar zalimlerinin yine tüm vahşetlerini sergilediklerini görüyoruz. Bulgar komitecileri, 75 yaşındaki kadının ırzına geçecek kadar ahlaksız, işkence ve yağma yapmaktan zevk duyacak bir millet tablosu sergilemektedirler. Girdikleri hanelerde değerli olan ne varsa alırlar, eğer para eden bir şey yoksa evdeki

⁸² Tanin, 3 Şubat 1328, [16 Şubat 1913], no. 1513, s. 5.

⁸³ Tanin, 1 Mart 1329, [14 Mart 1913], no. (-), s. 3.

⁸⁴ Tanin, 6 Teşrinievvel 1328, [19 Ekim 1912], no. 1475, s. 3.

eşyaları kırıp yakarlardı. Bulgar komitecilerinin bu zalimane tavırlarının nedeni 20 Ekim 1912 tarihli “Bulgar Vahşeti” başlıklı yazıda şöyle aktarılmaktadır:

Niğbolu’da esasen pek az Bulgar mevcuddur. Sekiz yüz haneyi mütevattın İslâmlar ekserisini teşkil etmektedirler. Bütün bu tecâvüzât ve vahşikarane yerli Rumların yardımıyla bu küçük ve sefil Bulgarlar tarafından tertip edilmektedir. İslâmları hayatından bizâr ederek firara mecbur etmek ve kalacak emlak-i ifarayı fuzuli olarak nesh suretle mal ve mülk sahibi olmak yegâne emelleridir.⁸⁵

Yukarıda verdiğimiz haber komitecilerin bölgeye gelmesiyle onlara katılan ve onlara her türlü yardımı yapan gayrimüslimlere güzel bir örnektir. Bu habere benzeyen başka bir haberde 6 Şubat 1913 tarihinde Yenişehir’den geliyordu:

Yunanlılar şehre girer girmez tüm evleri yakmaya başladılar. Fakat onlardan evvel Yenice Hıristiyanları şayan-ı nefret bir suretle yağmaya koyuldular. Cumartesi günü öğleden sonra, Pazar ve Pazartesi günleri tekmil Türk ev ve dükkânları birer kere yoklandı. Zenginler bu yağmada daha az şiddete maruz kaldılar. Herkes kendi kafasına göre alıyordu. Kimisinden 25, kimisinden 500 lira para alıyordu. Ahâli yağmada o kadar istek ve hırs gösterdi ki Pazar günü kilisede iki kişiden başka kimse bulunmuyordu.⁸⁶

Yenice Hıristiyanları bölge halkının mezalim faaliyetlerine kimi zaman bizzat katıldığı kimi zamanda yardım ve yataklık ettiklerinin en iyi göstergesidir. Şayet yaşadıkları yerde kimin zengin, kimin fakir olduklarını en iyi onlar biliyorlardı ve bunu lehlerine kullanmaktan geri duruyorlardı. Dırama’yı yağmalayan komitecilerin yağma esnasında aralarında şu sözlerin geçtiğini 22 Mayıs 1913 tarihli “Balkan Müttefiklerinin Mezalimi” başlıklı yazıda görmekteyiz: “Ne duruyorsunuz? Türklerin gittiğini görmüyor musunuz? Hayden, her şeyi alın, götürün”⁸⁷

Rumeli’de komiteciler özellikle Bulgar komitecileri tarafından Müslüman halka yapılan işkenceler gün geçtikçe daha da şiddetleniyordu. Bunun arkasında Osmanlı Devleti’nin cephede aldığı yenilgiler ve bölgede halkını koruyacak kadar gücünün bulunmaması yatıyordu. Bu durumu en iyi şekilde değerlendiren komiteciler işkence de yağma da sınır tanımıyorlardı. 25 Ekim 1912 tarihinde “Bulgar Vahşeti” başlıklı haberden alınan haber şöyledir:

Bulgar komitecileri tarafından Müslümanlarda birinin beygir ve eşek kalmadı. Hepsini topladılar. Öküzlü, mandalı olanlar daima infariyededir. Esnaflara gelince: Askere ne

⁸⁵Tanin, 7 Teşrinievvel 1328, [20 Ekim 1912], no. 1476, s. 4.

⁸⁶Tanin, 24 Kânunusani 1328, [6 Şubat 1913], no. 1503, s. 8.

⁸⁷Tanin, 9 Mayıs 1329, [22 Mayıs 1913], no. 1608, s. 3.

lazımsa esnaftan alınıyor, mesela bakkallarda ne kadar pirinç varsa topladılar, kunduracılardan her birisi kısa bir mühlet zarfında 100, 200, 150 çizme yapılmak üzere tasdik ediliyor, yapılmazsa kamçı hazır. Her kimin elinde ne kadar hazır çarığı varsa alındı. Bu da yetişmiyor. Çakıcılar, yemeniciler, saraç esnafı, kalfaları Şemniye, İslimeye çarık yahut yular, kilim dokumaya sürülürler. Gelelim köylere: Ekmek, un, arpa, buğday, pantolon, altın, koyun, eşek ne varsa köylünün elinden cebren alırlar.⁸⁸

Bulgarlar gazetelerde yayınlanan mezalim haberlerini kahvelerde tercüme ettirmekte ve kendileriyle ilgili yapılan yorum ve fikirleri defterlerine kaydetmekteydiler. Gazetelerde çıkan bu haberler üzerine zulümlerinin derecesini bir kat daha artırırlardı.

Üçüncü haberimizi 19 Ekim 1912 tarihinde Razgarad'dan gelen haber teşkil ediyor:

Razgarad'da Bulgar komitecileri bütün gece sokaklarda muharebe muharebe nidalarıyla dolaşmışlar rastgelen Müslüman hânelerinin kapılarını kırmışlardır. O gece kimse uyku uyuyamamıştır. Ertesi gün İslâmlar dükkânlarına gitmek için sokağa çıktıklarında asker, komutan, jandarma ne kadar Bulgar varsa ellerinde kırbaçlarla sokak başlarında durmuşlar rastgelen Türk'ü dükkânlarına götürmüşlerdir. Bu durum on gün kadar devam etmiştir. Bütün terk-i esnaf kalfa ve ustalar hükümet tarafından zapt edilmiş angarya olarak cebren işlettirilmişlerdir. Bunlara yalnız bir tayin ekmek ile çorba verilir, hem de ne kadar esnafın malları varsa asker için alınmıştır.⁸⁹

Komiteciler saldırdıkları kasabada ki insanlara zulüm etmelerinin haricinde geçimlerini ve ihtiyaçlarını da onlardan karşılırlardı. Esnafa zorla dükkânını açtırıyor ve Bulgar askeri adına ne var ne yoksa alıp gidiyorlardı. Fırınları düzenli olarak kontrol ediyorlardı. Ekmek yapılacak unu önce yağma ediyor sonra da esnafa taşıtırıp değirmene gönderiyordu. Müslümanlardan aldıkları paralarla askerlerini besliyorlardı. Ahâli için en acı olan da buydu. Zulüm gördükleri kişileri elleriyle besliyorlardı. Kendileriye açlıktan bayılıp düşseler dahi kırbaçlanarak kaldırılmaya çalışılıyor ya da orada şehit ediliyorlardı.

Yağma başlığı altında ki son haberimizi 18 Mart 1913'de Doksad Kasabası'nda gerçekleşen bir olaydan aktarıyoruz:

Kendilerine komiteci süsü vererek gelenler ise hep tanıdıklarımız, dün vatandaş dediğimiz, kendilerine hürmetler beslediğimiz yerli Rumlardan başka kimse değildi. Dün vatandaş bugün komiteci yardımcısı olan bu vatandaşlarımız, feslerimizi yerlere, çamurlar içine atmaktan, bize karşı her türlü tahkiri icra etmekten geri durmuyorlar, her biri soyup soğana çeviriyorlardı.⁹⁰

⁸⁸Tanin, 12 Teşrinievvel 1328, [25 Ekim 1912], no.1481-52, s. 3.

⁸⁹Tanin, 6 Teşrinievvel 1328, [19 Ekim 1912], no. 1475, s. 4.

⁹⁰Tanin, 5 Mart 1329, [18 Mart 1913], no.1543, s. 5.

Verdiğimiz bu haber Balkan Savaşı'nın çirkin yüzünü çok net olarak ortaya koyuyordu. Başlangıçtan beri söylediğimiz gibi, devletin güçlü döneminde bir arada yaşayan milletler, devlet zayıfladığı zaman bünyesinde barındırdığı milletlerin gerçek yüzünü görmüştür. Evet, komitecinin yandaşı dün vatandaşımız, saygı duyduğumuz bir komşumuzdu. Bu gün ise silahla, zorbalıkla kapımıza dayanıyor ve mallarımızı yağmalıyordu. Bazen de orada yaşayan zenginlerin isimlerini veriyor evlerini gösteriyorlardı.

2.1.3. Zorla Din Değiştirme Haberleri

Osmanlı Devleti'nin bünyesinde yaşayan milletlere tanıdığı haklardan birisi de dini inançlarında ve ibadetlerinde serbest olmalarıydı. Osmanlı izlediği politikalarla kimi zaman Ortodokslara kimi zaman da Katoliklere destek vermiş ve her dönem inanç özgürlüğünü serbest bırakmıştı. Balkan milletleri bu özgürlükleri sonuna kadar kullanmasını bilmişlerdi. Bu şekilde millî bilinçlerini muhafaza etmişler ve devletin çözülme sürecinde ona karşı isyan ederek millî devletlerini kurmuşlardı. Son aşamada ise, Osmanlı Devleti'ne topluca savaş ilan ederek onun Balkan topraklarını paylaşmışlardı. Osmanlıyı mağlup eden Balkan devletleri ele geçirdikleri topraklardaki Müslüman halka aynı hoşgörü ve serbestliği göstermemişlerdi. Hatta tam terine çok zalimce ve gaddarca davranmışlardı. Savunmasız Müslüman halka yaptıkları her türlü zulümler arasında din değiştirmeye zorlanmalar da vardı. Bu bağlamda ilk örnek 9 Şubat 1913'te yayınlanan aşağıda verdiğimiz haberdir:

Urunchisar'da yapılan katliamlardan sonra diğer bir kasabada yalnız 18 kişi şehit edilmişse de bütün ahali çarşıya cem edilmiş ya Hıristiyan olmaları ya da bomba ile ber heva edilecekleri söylenmiştir. Bazı köylere ise dört gün mühlet verilmiştir. Artık neticeden bir haber alınmamıştır.⁹¹

Yaşanan olaylar göstermektedir ki bünyemizden kopan devletler bize bizim onlara davrandığımız gibi davranmayacaklardır. Urunchisar'da ki olay bunun canlı bir örneğidir. Oysaki Osmanlı Devleti kurulduğu tarihten itibaren izlediği siyaset çerçevesinde fethettiği yerdeki halka iyi muamelede bulunmuş can ve mal güvenliğini sağlamıştır. Ve özellikle dini inanışlarına yönelik hiçbir hakarete bulunmamıştır. Hatta Balkan Savaşı'nın

⁹¹Tanin, 17 Kânunusani 1328, [9 Şubat 1913], no.1506, s. 3.

kaybedilmesinde büyük bir etken olan ve Balkan müttefik devletlerini birleştirecek olan Kiliseler Kanunu'nu devlet kendi eliyle çıkarmıştır.

11 Ekim 1912 tarihinde yayınlanan haberdan aldığımız alıntı da söylediklerimizi tamamlayıcı niteliktedir. 11 Ekim 1912 Niş:

Sırların eline düşen Veysel Ağa isminde bir Müslüman boynuna bir yular takılarak şehir içinde bir hayvan gibi dolaştırılır ve bihret-i insaniyeden hissedar olmayan yabancıların yeisle nazırken ve nefretle telakki edileceği tahkirata hedef edilir. Bu vahşiyane devir ve teşhir bittikten sonra intikam hislerini teskin edemeyen yabancı Sırlar biçare Veysel Ağayı canından mahrum edecek derecede döverler. Bu zavallı islâmı kiliseye götürerek tebdil-i din eylemesini ihdâr ederler ve muhafaza-i islâmiyede ısrar edecek olursa kilise kapısında boynu kesileceğini söylerler. Veysel Ağanın muvaffakatını beklemeksizin üzerindeki elbiseler soyulmaya ve vaftiz için hazırlıklar icrasına başlanır. Ayin ruhani icrası için mütecevizlerden bir kaçının gönderilmiş olmasından bilistifade Veysel Ağa çıplak kiliseden firar eder, yolda tedarik edebildiği bir iki parça elbise ile Romanya'ya geçerek Köstence'ye vasıl olur.⁹²

Zorla Hıristiyanlaştırılmak istenenlerin hepsi Veysel Ağa kadar şanslı değildi. Veysel Ağa son anda kaçıp kurtulmuştu. Fakat benzer muameleye tabi tutulan Zihene Kazası sâkinleri maalesef kaçamamışlardı.

31 Mart 1913 Zihene Kazası:

Aziz Ağa oğlu Ömer Efendi, Yarıcı oğulları Aziz, hacı Mehmet İbrahim, Hacı İsmail Ağa oğlu hafız Abbas Efendi, Ömer Ağa, Redif Hasan Oğulları Mehmet ve Dursun, Ömer, Hamit Ağa ve kasap Hasan Adem hevale, pederleri katledilen Bakkal Recep Ağa oğlu Mehmet Ağa ile Müezzîn Recep Efendi oğlu Ali Nazmi Hıristiyanların yapmadıkları ve müftülüğün aileleri ve ferdi bunlar kiliseye tahvil edilen camiye götürülerek orada vaftiz merasimi icra olundu.⁹³

Zorla din değiştirme başlığımız altında vereceğimiz son haberimiz 11 Mart 1913 tarihinde “Balkan Mezalimi” başlıklı haberdan alıntıdır. Olay Hamza Bey Mahallesi'nde geçmektedir:

Kayaverine'nin Hamza Bey Mahallesi ahalisinden oduncu Raşit ve ailesi yirmi sene evvel Hıristiyanlıktan kitle-i islama intikal etmişler. Evlat ve ayal sahibi olmuşlar ilkin bu kere Karaverine'nin istilasının üçüncü günü Bulgar komiteleri tarafından cebren hânelerinden Efendi ve gayr-i müstecir olarak sürüklene sürüklene Bulgar kasabasına götürüldü, kadınların dini islamda sebat ve ısrarları üzerine her ikisi aile-i kadimeleri mevâcide dörder parça edilmek suretiyle katl ve itlaf olundu.⁹⁴

⁹²Tanin, 28 Eylül 1328, [11 Ekim 1912], no. 1467, s. 3.

⁹³Tanin, 18 Mart 1329, [31 Mart 1913], no. 1556, s. 5.

⁹⁴Tanin, 26 Şubat 1328, [11 Mart 1913], no. 1536, s. 6.

Şehirlerin, köylerin, şahısların isimleri farklı olsa da yaşanan olaylar aynıdır. Balkan müttefikleri Müslüman halka malından canına, ırzından dinine kadar zulmü her alanda iliklerine kadar yaşattırmıştır. Farklı renkleri bağrında bulunduran bu coğrafya 8 Ekim 1912 – 29 Haziran 1913 tarihleri arasında Müslümanların kanıyla yıkanmış, çığlıklarıyla kulaklar sağır olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TANİN'E GÖRE OSMANLI KADINLARININ YAPTIKLARI YARDIM FAALİYETLERİ

Türk kadını yeri geldiğinde devletin can damarını teşkil eden ordusuna milliyetperver evlatlar yetiştirip askere göndermiş, yeri geldiğinde cephe de savaşımasa da cephe gerisinde askerlerin yaralarını sarmış, cepheye göndermek için yardım toplamış ve halkın millî bilincini uyandırıp harekete geçirmek için konferanslar vermiştir. Osmanlı Devleti'nin beylikten imparatorluğa uzanan 600 yıllık zaman zarfında Türk kadını bütün bu vasıflarını sergilemiştir. İmparatorluğun zayıflayarak parçalanmaya başladığı dönemlerde Türk kadını fedakârlık özelliğini en iyi şekilde göstermiştir.

Balkan Savaşı'nın başlamasıyla Rumeli'de akan Müslüman-Türk kanı kadınları harekete geçiren savaşlardan birisidir. Savaş sürecinde Anadolu kadını cephedeki askeri için, Rumeli'deki dindaşı için harekete geçmiştir. Aydın Türk kadınlarının önderliğinde millî bilincin uyandırılması sağlanmış ve millet tek bir yumruk haline getirilmiştir. Balkan Savaşı'nın en acı günlerinde de Türk kadını boş durmamış; elinden gelen ve imkânları ölçüsünde her yardımı yapmıştır. Bu yardımlar alt başlıklar şeklinde ele alınmaktadır.

3.1. Konferanslar

Balkan Savaşı'nın başladığı 8 Ekim 1912 tarihinden itibaren Anadolu'da Balkanlar'daki dindaşları için gerek maddi gerekse manevî anlamda bir yardım kampanyası başlamıştır. Balkanlara yapılan bu yardım faaliyetlerinde kadınları ön saflarda görmek hatta yardım konusunda birbirleriyle yarış edercesine çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Anadolu kadınının bir kısmı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin çatısı altında bu yardım kampanyalarına müdahil olurken bir kısmının da cemiyet haricinde kendi aralarında yardımlar toplayarak Balkanlar'daki kardeşlerine ve cephede vatani için savaşan askerlere

ulaştırmaya çalıştığını görmekteyiz. Çoğu zaman cefakâr ve fedakârlığıyla öne çıkan Anadolu kadını, devletin içinde bulunduğu bu çalkantılı dönemde kabuğuna çekilmiş, pasif bir hayat yaşamıyordu. Gerek cemiyetlerin bünyesinde gerekse gazeteler vasıtasıyla devletin içinde durumdan haberdar oluyor ve kanlı savaşların yaşandığı bu dönemde cephe gerisinde hizmet veriyordu.

Kadınlarda ki bu millî bilincin oluşmasında günümüzde olduğu gibi kitlelere hitap etmek için önemli bir faktör olan gazetelerdi. Gazetelerde sadece kadınlara özel makaleler yayınlanıyordu. Yazılarda ana, eş, kardeş olduklarının yanında Rumeli’de, Trablusgarp’ta ki kadınlarında dindaşları oldukları hatırlatılıyordu. Buradaki Müslüman kardeşlerine yardım etmeleri için bilinçlendiriliyorlardı. Dönemin aydın kadınlarından olan Ahmet Cevdet Paşa’nın kızı Fatma Aliye Hanım ve Hâlîde Edip’in bu konuda büyük gayretlerini görmekteyiz. Verdikleri konferanslarda binlerce kadını bir araya toplayarak devletin içinde bulunduğu durumdan bahsederek eşini, evladını, kardeşini cepheye gönderen kadınlara vatan için nasıl daha faydalı, daha yararlı olunabilir, neler yapılabilir gibi millî bilinci uyandırma ve canlı tutma konularında yazılarıyla ve konuşmalarıyla yol gösterici oluyorlardı.

Hâlîde Edip 10 Şubat 1913 tarihli “ Hanımlar İçtimasında” konuşmada şunları dile getirmiştir:

Düşmanlarımız bizi çekinsemek isterken karşılarında erkek kadının küçük çocuktan en yaşlı ihtiyar ve beyaz başa kadar el ele vermiş, toprağını, haysiyetini, dinini muhafazaya aşım etmiş bir kitle kurulursa adımlarını o kadar emniyetli atamazlar, silahlarını o kadar yüksek ve kolay üzerimize çeviremezler.⁹⁵

Hâlîde Edip 10 Şubat 1913 tarihli konuşmasının devamında vatan ve millet sevgisi hakkında şu sözleri sarf etmiştir:

Türk milletinin başına gelenlerin sebebini milliyetperliğini kaybetmesine ve ülkesine lakayd bakmasına bağlamıştır. Küçük bir beylikten muazzam bir imparatorluk kuran Türk milletinin bu zilletlerden kurtulabilmesi için Almalık, İngilterelilik gibi milliyetperliğini öne çıkarması gerektiğine değinmiştir.⁹⁶

⁹⁵Tanin, 28 Kânunusani 1328, [10 Şubat 1913], no. 1507, s. 1.

⁹⁶Tanin, 28 Kânunusani 1328, [10 Şubat 1913], no. 1507, s. 2.

Verdiğimiz bu örnek Hâlîde Edip'in çok güzel bir tespitini ortaya koyuyordu. Ecdadımız Türkistan'dan geldiğinde elinde avucunda bir çadırı vardı. Bir çadırı vardı ama bu topraklara kök salıp büyük devletler kurmasını sağlayacak güçlü bir milliyetçiliği vardı.

Anadolu kadınının bu dönem bambaşka bir ruh hâli içinde olduğunu görmekteyiz. Ana, eş, sevgili gibi vasıflarına ek olarak belki de naifliği bünyesinde barından vasıflardan tamamen sıyrılarak kendilerine yeni bir sıfat bulmuşlardır: “Yeni Turan Kadınları”. Devletin içinde bulunduğu bu zor dönemde erkeğiyle cepheye gidip düşmana kurşun sıkamasa da cephe gerisinde aktif olarak rol aldığını görmekteyiz. Bazen cepheye silah taşırken, bazen cephe gerisinde yaralılarla ilgilenirken, bazen de elinde hatta evinde ne varsa askeri ve dindaşı için veren ve yardım toplarken görüyoruz Anadolu kadını.

Yukarıdaki cümlelerimiz de Anadolu kadınının pasif, içine kapanmış bir hayat yaşamadığını devletin gidişatını takip ettiğini söyledik. Bu sözlerimizi desteklemek için Tanin'de 9 Ekim 1912 tarihinde “ Osmanlı Hanımlarına” başlıklı makaleden bir örnek verelim:

Bir asr-ı mütecaviz zamandan beri zavallı anacığımız vatani idare etmek isteyen eller, bazı kereler tezek, bazı kereler lekeli olduklarından canımıza susayanların hakikat farz ettikleri bu kaideyi tetkik için zayıflar, tereddütler gösterdiler, Viyana'ya yaklaşmış hududumuz bugün İstanbul'a takrip etmiş bulunuyor. Kademe kademe istiklallerini elde etmiş olan küçük hükümetler Osmanlı Devletini korkutmaya kalkıyorlar. Karadağ ilan-ı harb etmiş, yani muharebenin makdumesi akabinde milletin izhar ettiği ve sinesinde sakladığı fedakârlıkları tayin ve tescî etmek icap eder.⁹⁷

Verdiğimiz bu örnek bahsettiklerimizi o kadar güzel desteklemektedir ki. Bu küçük paragrafta Anadolu kadınının sadece ana ve eş olmasının haricinde devletteki ve dünyadaki gelişmeleri de takip eden bilinçli bir birey olduğunu görüyoruz. Bu paragrafta dikkatimizi çeken bir başka ifade de “Bir asrı mütecaviz zamandan beri zavallı anacığımız vatani” ibaresidir. Bu cümlede vatan ana yerine konulmuştur. Toplumumuzda annenin yerinin ne derece önemli olduğunu bilmeyen yoktur. Kadınlarımız vatani anaya benzeterek bu kutsal varlığın korunması ve kanlı eller tarafından kirletilmemesi gerektiğini o kadar iyi biliyorlardı ki.

⁹⁷Tanin, 26 Eylül 1328, [9 Ekim 1912], no. 1465, s. 3.

16 Şubat 1913 tarihli içtimada konuşma yapan başka bir hanımefendiden şu sözleri duymaktayız:

Zavallı Rumeli, gözümüzün önünde. Onların geldikleri, henüz sancakları bir makam hilafın iltica edecekleri bir hükümet vardı ve geldiler. Ya biz hanımefendiler? Biz halifemiz, hükümetimizle kime sığınacak, nereye iltica edeceğiz? Biçare Anadolu evlatlarını serhade döküyor. Başka nesi var?⁹⁸

Tanin’de 9 Ekim 1912 tarihinde yayınlanan “Hamiyetli Osmanlı Kadınlarına” başlıklı bir başka yazıda kadınlara şöyle seslenilmektedir:

Şimdi vazife başka koşmaklığımızda lazım geliyor... Silah atmaktan aciz ellerimiz, onları kahraman askerimize uzatacak ve dağıtacak kadarını hazırdır, buna muktedirdir. Olamayanlarımız ise (Hilâl-i Ahmer) Cemiyeti grupları teşkil ederek hain düşmanlarımızın murdar ayaklarıyla çiğnemek istedikleri hilalimizi kanlarıyla yıkamaya azmeden vatan evladımızın yaralarını sarmaya Osmanlı kadınlarının hususunda vermek icap eder.⁹⁹

Anadolu kadının kendini nitelendirdiği yeni sıfatlar: Osmanlı kadınları, Yeni Turan Kadınları. Bu sıfatlarla yeni vazifelerini de sayıyor: artık koşmak zamanı. Cephe değilsen cephe gerisinde yer alma zamanı, onu da yapamıyorsan cemiyetlerde evladın için, eşin için çalışma zamanı. Osmanlı kadının bu görevleri gerçekleştirmeye muktedirdir olduğu dile getiriliyor. Bu cümlelerde kadınların yaşananlara büyük bir direnç gösterdiğini ve elinden gelenin fazlasını yapmaya çalıştığını görüyoruz. Kadınlarda millî bilincin uyanması için yazılan makalelerde sadece analık duygularına ve vatan sevgisine atıf yapılmadığını da ifade etmeliyiz. Aşağıda vereceğimiz örnek Osmanlı kadının ufkunun ne kadar geniş olduğunu göstermek bakımından büyük önem taşımaktadır:

...kadınlarda fedakârlık, çocuklarda fedakârlık olursa o millet ölmez. Fransa’nın 1780 felaketinden sonraki halini, Paris’in Orlesesi’ni düşünmeli, Paris muhasarasından kadınların o büyük fedakârlıklarını göz önüne getirmelidir. Fransa toprağını tahlis için şark şimendiferleri evladının kanyla yoğrulan Almanya hududuna o müthiş beş milyarı taşımaya başlarken Fransa’nın her tarafta en küçük küpesinden yüzüğüne kadar mücevheratı getiren o büyük kadınların arz ettikleri manzarayı hiç unutmamalıdır. Yaşasın böyle büyük kadınlar!¹⁰⁰

Türk kadını “Zilletle yaşamaktan ise âli cenap ile ölmeğe muhatabız”¹⁰¹ diyecek kadar da gururludur.

⁹⁸Tanin, 3 Şubat 1328, [16 Şubat 1913], no. 1513, s. 4.

⁹⁹Tanin, 26 Eylül 1328, [9 Ekim 1912], no. 1465, s. 3.

¹⁰⁰Tanin, 26 Eylül 1328, [9 Ekim 1912], no. 1465, s. 3.

¹⁰¹ Tanin, 3 Şubat 1328, [16 Şubat 1913], no. 1513, s. 4.

Bu dönemi ve insanların ruh ve fikir âlemlerini en iyi ifade eden bir örnekte Tanin'in 27 Ekim 1912 tarihli sayısında yer almaktadır:

Hilâl-i Ahmer Kadınları başlığı altında Ulviye, Hanife ve Hüsni Bey isminde üç kişiden oluşan bir piyeste yeni evlenen Ulviye'nin bir gün sonra eşini cepheye göndermesi, Hanife'nin oğlunu cepheye göndermesi ve emekli doktor olan Hüsni Bey'in Hilâl-i Ahmer Cemiyeti çatısında altında buluşması. Bu piyeste üç farklı karakteri bir araya getiren neydi? Bu sorunun cevabı çok basitti vatan sevgisi.¹⁰²

Cephede yer alamayan insanların cemiyet bünyesinde birleşerek topladıkları yardımlarla ve cephe gerisin deki hizmetleriyle vatan için tek yumruk olma teşebbüsleriydi.

25 Mart 1913 tarihli “Kadınlarda İntibah” başlıklı yazıda başka bir hanımefendinin ağzından şu cümleler dökülüyordu:

...Avrupa fabrikalarına reklam yapmak, onların yeni çıkardıkları imtiyayı sürdürmek için her türlü şekil ve kıyafet intisab eden madamların ihdat ettikleri mevdeyi kabul ve teklife bir taneye bile vakıf gaip etmiyor. Bu pek bedbahttır. Hal böyle iken acaba hep neden onların evlatlarına verdiği durur terbiyeyi görmüyoruz. Niçin onların evlatlarına ta başından itibaren ifa ettikleri his vatanpereyi ihya etmiyoruz?¹⁰³

Aynı hanımefendi yaptığı eleştirinin ardından şöyle devam etmektedir: “Ey Osmanlı Anaları! Bilelim ve söyleyelim ki bu hususta en ağır mesuliyet bize tertip eder.”¹⁰⁴

16 Şubat 1913 tarihli hanımlar içtimasında bir başka hanımefendiden deendiğimiz sorunlara çözüm olarak şu cümleleri duymaktayız:

Hanımlar, işte bütün bu acı hakikatlerden sonra artık hepimiz kızlarımızın, oğullarımızın ellerinden tutarak, onları mektep kapılarına doğru itelim! Orası, yalnız orası bugünün çocuklarını, yarının büyük kadını, ninesi fedakâr ve çalışkan erkeği olarak hazırlar. Onlar da şarkta, hiçbir kuvvetin girip ittiremeyeceği bir büyük ve yeni Türkiye edeceklerdir.¹⁰⁵

Tanin' de 9 Şubat 1913 tarihinde “Osmanlı Hanımlarının Muazzam Bir İçtimaa” başlıklı yazısında 9 Şubatta Dârülfünûn'da düzenlenen bu içtimaya dört-beş bin kadının katıldığı, salonda yer kalmadığı için bazılarının merdivenlerde ve yerlerde oturdukları bir

¹⁰²Tanin, 14 Teşrinievvel 1328, [27 Ekim 1912], no. 1483-54, s. 2.

¹⁰³Tanin, 12 Mart 1329, [25 Mart 1913],no. 1550, s. 3.

¹⁰⁴Tanin, 12 Mart 1329, [25 Mart 1913], no. 1550, s. 3.

¹⁰⁵Tanin, 3 Şubat 1328, 16 Şubat 1913], no. 1513, s. 4.

kısımının ise geri gitmek zorunda kaldığı dile getirilmiştir. İlk olarak kürsüye çıkan Fatma Aliye Hanım, şunları demiştir:

Rumeli’de Balkan vahşetlerinin irtikâp ettikleri cinayet hakkında ilim medeniyetinin celp etmiş demiştir ki: Artık hariciden bir imdad olmadığını anlayarak muhafaza-i mevcudiyete hizmet ederek müdafaa-i milliyeye el vererek çalışmak gerekmektedir.¹⁰⁶

Kadınlarda millî bilincin uyanması ve savaşta erkeklerine yardım için verilen konferanslara sadece Anadolu’da yaşayan kadınların katılmadığını geniş bir kadın kitlesinin katıldığını görüyoruz. Konferanslarda Rusya’dan, Balkanlar’dan ve Anadolu’nun değişik illerinden gelen pek çok kadını görmek mümkündür. Ayrıca binlerce kadının katıldığı bu konferanslarda sadece bir kişinin konuşmadığını pek çok Müslüman-Türk kadının geldikleri yerlerde yaşadıklarını ve kadınlar olarak bu durumda ne yapmaları gerektiği konusunda duygu dolu konuşmalar yatığını görmekteyiz. Aşağıda vereceğimiz örnek yazdıklarımızı daha güzel dile getirecektir:

Fedai Aliye Hanımı müteakip Rusya Türk hanımlarından ve Rus Dârülfünûn talebâtından olup Hilâl-i Ahmer hastanelerinde hizmet etmek için şehrimize gelmiş olan Gülsüm Hanımın alkışlar içinde kürsü hitabete çıkmıştır. Sırf millet ve din hissiyat mübcelesinin şevkiyle üç refikasıyla birlikte darülhilafete koşmuş olan bu muhterem ve fedakâr hanım Osmanlı hemşirelerine umum Rusya Müslüman hanımlarının selamını tebliğ ederek Balkanlarda ifakas ettiğini, Rumeli’de Balkan vahşetlerinin bin türlü işkencelerle akıttıkları masum kanlarının Rus Müslüman kadınları tarafından bir sel teşkil eden gözyaşlarıyla beyan ettikten sonra meydan-ı harpte hizmet eden büyük Müslüman hanımlarının hatırasını ihya etmiş ve yalnız Osmanlılığın değil bütün Müslümanlığın tehlikede olduğunu şu dakikada fedakârlık lüzum olduğunu izah etmiştir.¹⁰⁷

Gülsüm Hanım Balkanlar’da gördüğü facianın Rus Müslüman kadınlarını gözyaşlarına boğduğunu söylemiş ve bu savaşta sadece Osmanlılığın değil tüm Müslümanlığın tehlikede olduğunu dile getirmiştir. Bu cümleden anlaşılıyor ki Türk erkeği ve kadını barışta ve savaşta Rumeli’de Rusya’da, Trablusgarp’ta kısacası Osmanlı İmparatorluğu’nun fethederek hâkimiyet kurduğu yerlerdeki Müslümanları sadece Osmanlı milleti diye sınırlandırmıyordu. Orada yaşayan Müslümanlar kardeşleriydi, dindaşlarıydı ve bu zor günlerinde yanlarında olup yaralarını sarmalarına yardım edilmeliydi. Demek ki imparatorluk hala Müslümanlık bayrağı altında birbirine bağlıydı mesele sadece Osmanlı Devleti’nin meselesi olarak görülüyordu tüm Müslüman halkı kapsıyordu. Buna paralel

¹⁰⁶Tanin, 18 Kânunusani 1328, [9 Şubat 1913], no.1506, s. 1.

¹⁰⁷Tanin, 18 Kânunusani 1328, [9 Şubat 1913], no. 1506, s. 1.

olarak Balkanlar'dan gelen mektuplarda da yardım isteyen Rumeli halkının kardeşleriniz, dindaşlarınız ifadesine sıkça rastlamaktayız.

Gülsüm Hanımdan sonra kürsüye gelen Fehime Nezahat Hanımefendinin etkileyici konuşması yer almaktadır. Fehime Nezahat Hanım devletin iyi günlerini ve şu an Rumeli halkının maruz kaldığı işkenceleri dile getirdikten sonra konuşmasını şu etkileyici sözlerle tamamlamaktadır:“...fakat hanımlar, utanmak ve ağlamak yalnız aczin nişaneleridir. Biz ise millî tarihimizin öyle mühim zamanındayız ki eğer bu felâketten kurtulmak ve insanca yaşamak istiyorsak aciz değil kudret göstermeye mecburuz.”¹⁰⁸

Salondaki binlerce kadını ağlatan, galeyana getiren bu sözler Türk kadının içinde bulunduğu ruh halini o kadar güzel yansıtmaktadır ki. Türkler İslâmiyet'i kabul etmeden önce de toplumda etkin olan kadınlar İslamiyet'in kabulüyle bu özelliklerinden hiçbir şey kaybetmemişlerdir. Bu kadınlar sayesinde Balkanlar'da cephedeki askerimize yardım, Balkan müttefik devletlerinin korkusundan açlıktan ölse dahi evden çıkamayan dindaşlarımıza ekmek gitmiştir. Ve ilerleyen tarihlerde Türk milletinin varoluş mücadelesini vereceği Kurtuluş savaşında cephe gerisinde yine bu kadınları görmek hiç de şaşılacak bir durum değildir. 9 Şubat'taki konferansta Türk askerine bir telgraf yazılmasına karar verilmiştir. Yazılan telgrafi aşağıda aynen aktarıyoruz:

Asker kardeşler!

Dinimiz, yurdumuz, namusumuz tehlikede. Düşmanı döker, bunları kurtarırsanız Allahın rızasını, şehit dedelerimizin, evvela padişahlarımızın, miratı, kızlarımızın nâmusunu kurtarır, analarımızın duasını kazanırsınız.

Müslüman kadınları bu sefer ancak Müslümanlığın, Türklüğün namusunu kurtarmış düşmanı kahretmiş bir ordu karşılayabilir.

Düşmana arkanızı çevirirseniz dünyanın zilletini “Müslümanlık” ve “Türklük” üzerine getireceksiniz. Düşmana arkanızı çevirirseniz toprakları, dini ve namusu için ölmeye hazırlanmış bütün Müslüman kadınlarını karşınıza çekersiniz.

Allah bizim yardımcımız olsun.¹⁰⁹

Cepheye gönderilen bu telgraf Müslüman-Türk kadınının düşüncelerini açıkça ortaya koymaktadır. Bu satırlarda tarihini çok iyi bilen, Balkanlar'daki kardeşlerinin

¹⁰⁸Tanin, 18 Kânunusani 1328, [9 Şubat 1913], no. 1506, s. 1.

¹⁰⁹Tanin, 18 Şubat 1328, [9 Şubat 1913], no. 1506, s. 5.

namusunu kendi namusları gibi gören ve sahip çıkan, dinine sıkı sıkıya bağlı Müslüman-Türk kadınlarının sesleri yükselmektedir. Bu sesler eğer düşmana karşı durmaz da tarihimizi ve bizi düşmanlarımıza çığnettirirseniz karşınızda düşmandan önce bizi bulacaksınız diyebilecek kadar da kararlı ve gönülden söylenmiş sözlerdir. Konferansın ardından salonda bulunan kadınlar üzerlerinde bulunan mücevherât, altın, para ne varsa Hilâl-i Ahmer ve Müdafa-i Milliye cemiyetine bağışlamışlardır.

Tanin’de 10 Şubat 1913 tarihinde “Hanımlar İçtimâsında” başlıklı yazıda Halide Edip’in Dârülfünûn salonunda yaptığı konuşma yayınlanmıştır. Hâlîde Edip bu uzun konuşmasında:

Bir önceki gün Fatma Aliye Hanımın yaptığı konuşmayı vurgulayarak Türklerin Türkistan’dan geldikleri tarihten başlayarak memleketin bu hale nasıl geldiğini anlatmıştır. Konuşmasında ağırlıklı Türklük üzerinde durmuş ve gelecekte Türkiye’nin saygın devletlerarasında olacağından bahsetmiştir. Ama bunun için bu güzel vatana sahip çıkılması gerektiğini, kişisel benliklerimizle değil, milletimizin ismiyle öne çıkmamız gerektiğini bunun için bu vatani sevip çok çalışılması gerektiği üzerinde durmuştur. Konuşmasında millî hislere de ağırlık vermiştir. Millî hisler ki dün bizim egemenliğiz altında yaşayan Bulgarları Avrupa tarafından hatırı sayılır bir devlet yapmıştır. Milletiyle iftihar etmeyen, milletini sevmeyen millî hisleri ile uyanması en geride olan milletin Osmanlı Türkleri olduğunu dile getirmiştir. Bu yüzden Almanlık, İngilterelilik yanında mevki alarak bir millet olduğunu düşünemedik ve bugün bu hale geldik demektir. Ne zaman ki Türklüğümüzü sever, millî hislerimizi yeniden uyandırırız yine eski şanlı günlere döneceğimizi ve hatırı sayılır bir devlet olacağımızı söylemektedir. Bu uzun ve etkileyici konuşmayı Türk hakanının şu sözlerle bitirmiştir:

...ölünceye kadar çalıştım, çıplak kavme giyecek verdim. Halk fakir idi, zengin ettim. Hepimiz bu eski ölü hakan gibi hissedelim. Hepimiz fakir ve felâketli bir kavmin selameti için nevbet birinde bekleyen bir nefer gibi nefesimizin sonuna kadar milletimiz, Türklüğümüz için çalışalım. Ve gözlerimizi kaparken vicdanımız bize bu sözleri tekrar etsin, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz rahat etmedim, ölünceye kadar çalıştım.¹¹⁰

Halide Edip’in bu uzun ve insanın gönül teline dokunan konuşması salondaki binlerce kadını heyecanlandırmış ve millî hislerini pekiştirmiştir. Bu içtimadan sonra 11 Şubat 1913, 16 Şubat 1913 ve 25 Mart 1913 tarihlerinde Dârülfünûn salonunda yine binlerce kadının katıldığı üç içtima daha yapılmıştır. Bu içtimâda Halide Edip’in yanı sıra muallimeler, şimalden gelen kadınlar da konuşmalar yapmışlardır. Bu içtimalarda millî bilincin oluşmasına ve pekişmesine yönelik konuşmaların yanı sıra balkanlarda kanında boğulan dindaşlarımız için neler yapabilecekleri, bir Türk kadınının, anasının nasıl davranması gerektiği anlatılmıştır. Konferanslar da konuşmaların yanı sıra millî duyguları

¹¹⁰ Tanin, 19 Şubat 1328, [10 Şubat 1913], no. 1507 s. 1-6.

galeyana getirecek şiirlerde okunmuştur. 16 Şubat 1913 tarihinde yapılan içtimada Nigar Hanımın okuduğu şiiri örnek verebiliriz:

Koşalım Tehlikede Çünkü Vatan!
Kat kat vatan tehlikede
Verelim canıyla ten birleşelim
Asker, erbab sehni birleşelim
Koşalım çünkü vatan tehlikede!

Düşman oldu bize nasraniyet
Olmasın hüsrân birleşelim
Gösterip sur ile mevcudiyet
Koşalım çünkü vatan tehlikede!

Ey vatandaşlar, ey ahali, vicdan
Donmadıysa sudurlardaki kan
Şimdi tevhid gelip iman
İlk günlerdir birleşelim
İnhad eyleyecek bir hain
Koşalım çünkü vatan tehlikede!

Rum ili kanlar içinde kaldı
Her cihetten bize düşman saldı
O güzel yerleri bir bir aldı
Koşalım ihya ile istidada
Koşalım çünkü vatan tehlikede!

Yaralı sade değil gaziler
Bugün insanlık ağlar inler
Kalk ey ahali cemiyet
Olalım yaralara merhemsaz
Kırılıyorken bunu anlar asker
Ederek şimdi kelamını icaz
Koşalım çünkü vatan tehlikede!¹¹¹

Nigar Hanım'ın okuduğu bu şiir Türk kadının içinde bulunduğu yoğun duyguları göstermek açısından güzel bir örnektir.

Özellikle Halide Edip ve Fatma Aliye Hanımın irâd ettikleri geniş katılımlı konferanslar kadınları bilinçlendirme ve yardımlaşma konularında çok etkili olmuştur. Konferanslarda muallimelerden, hemşirelere kadar söz alan kadınlar yaptıkları konuşmalarla kitleleri etkilemeyi başarmışlardır. Bilhassa Halide Edip'in Türklük, millî bilinç, millî birlik konusunda ki hararetli konuşmaları salonda büyük alkışlara vesile olmuştur. Bu konuşmalar bir gün sonra gazetelerde yayınlanarak Anadolu'nun her yerindeki kadınlara ulaşmış ve bu konuşmalardan haberdar olmuşlardır. Halide Edip'in

¹¹¹Tanin, 3 Şubat 1328, [16 Şubat 1913], no. 1513, s. 4.

konuşmalarında dikkatimizi çeken bir başka hususta bu aydın Türk kadının şimdiden gelecek Türkiye'yi görebilmesi ve hemşirelerine bunun için ışık tutabilmesidir.

Konferansların bir başka yansıması da yardım faaliyetlerinde olmuştur. Anadolu kadının yüce gönüllüğü burada yine kendini göstermiştir. Kadınlar Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne üye olarak yardım faaliyetlerine katılmıştır. Bu yardımlar cemiyet tarafından 10 lirasından 1 kuruşuna kadar düzenli olarak kaydedilmiştir. Bu yardımlarda kadınların üzerlerindeki mücevherattan evinde ki yorgan, yastık neyi varsa verdiğini görmekteyiz. Filan Paşanın verdiği 10 lira da önemliydi, 9 yaşındaki küçük kızın verdiği 1 kuruşta. Ayşe teyzenin kullanmıyorum diye verdiği çarşaflar, bir genç kızın çeyizinden çıkararak verdiği tülbentler. Her şey vatan içindi, millet içindi. Yapılan yardımlarda dikkatimizi çeken bir başka hususta bazı gayri Müslim kadınlarında bu yardımlara destek vermesiydi. Bunlar bazen terzi olan madamdı bazen de bir konsolosun eşinin verdiği yardımlardı. Bir tarafta Balkanlar'da Müslüman ve Türk olduğu için katledilen halkımız diğer tarafta bu katliamın savaşın yaralarını sarmak için çalışan kadınlara yardım eden gayri Müslim kadınlar.

3.2. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kadınlarının Yardım Faaliyetleri

Osmanlı kadınlarının yardım faaliyetleri için cemiyetler, kurması meşrutiyet'in 23 Temmuz 1908'de iade edilmesinden sonra yaygınlaşmıştır. Bunların başlangıcı ise 1853-1856 Kırım Harbi günlerinde İstanbul'a gelen Avrupalı kadınların bu yöndeki faaliyetleri olmuştur. Nitekim yabancı kadınların bu türdeki faaliyetleri Osmanlı kadınları arasında tartışılmaya başladığını Kaplan şöyle anlatmaktadır:

1854-1856 Kırım Savaşı yıllarında yaralı askerlere ve göçmenlere yardım etmek için İstanbul'a gelen yabancı kadınların faaliyetleri savaş alanlarında yaralı askerlere bakacak Müslüman kadınların bulunmadığı şikâyetlerini başlatmıştı. "neden Müslüman kadınlar hastabakıcılık yapmıyor, askere yardım etmiyor evlerine kapanıp oturuyorlar" sorularını dile getiren yazılar yayınlanmış, bu ve benzeri şikâyetlerle göçmenlerin içinde bulunduğu sefalet kadınları harekete geçirmişti. Ülkenin kötü durumundan üzüntü duyan ve bir şeyler yapmak isteyen aydın kadınlar bir araya gelerek cemiyetler kurmuş, yardım kampanyaları başlatmışlardır.¹¹²

Bu şekilde başlayan kadın cemiyetleri, Balkan Savaşı günlerinde de etkin olmuşlardır.

¹¹²Leylâ, Kaplan, **Cemiyetlerde Ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)**, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 1998, s.36.

Türk kadınlarının kurduğu yardım amaçlı cemiyetler savaşta cephe gerisinde en çok lazım olan –başta sargı bezi, askere giyecek, yiyecek, para- malzemeleri toplamışlar ve Harbiye Nezâreti'ne vermişlerdir. Cemiyet bünyesinde bir araya gelen kadınlarda bu yardım faaliyetleri sayesinde kadınlar arasında sosyal dayanışma artmış ve bilinçlenmeleri sağlanmıştır. Bu dönem kurulan önemli kadın cemiyetlerinden birisi de “Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Hey'et-i Merkeziyesi”dir.

1874 yılında” Malûl ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti Osmâniyesi” kurulmuş, üyeleri arasında kadınlarda yer almıştır. Bu cemiyetin 1877 Osmanlı-Rus, 1897 Osmanlı-Yunan savaşında büyük faydaları olmuştur. 1907'de Hilâl-i Ahmer adını almış ve padişahın himayesi altına girmiştir. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında Türk kadınının gayretleri ile büyük bir sosyal hizmet kuruluşu haline gelmiştir. Balkan savaşı sırasında, Osmanlı Hilâl-i Ahmer cemiyetinin hanımlar Hey'et-i Merkeziyesi Besim Ömer paşanın desteği ile kurulmuş, cemiyetin başkanlığını Prenses Nimet Muhtar Hanım, sekreterliğini de Fatma Aliye Hanım yapmıştır. Rumeli göçmenlerine yardım eden, kimsesiz yoksul kadınları çalıştıran cemiyet, onların eğitimleriyle de ilgilenmiştir. Hanımlar Dârüssinâisi'ni açan bu cemiyet üyeleri ev ev dolaşarak yaralı askerlere hastalara bağış toplamış, 1913'te açılan hastabakıcılık kurslarına katılan kadınları vatanın çeşitli hastanelerinde çalışmaya yönlendirilmiştir.¹¹³

Balkan Savaşı'nın aniden patlak vermesi üzerine Kızılay Umûmi Merkezi 10 Ekim 1912'de yaptığı toplantılarda cephe gerisindeki yaralılar için hastaneler kurulması kararını aldı ve hemen harekete geçti. Ordu Sağlık Dairesi'yle yapılan çalışmalar sonucunda hastane açılacak yerler tespit edildi. Hilâl-i Ahmer bazıları seyyar olmak üzere Lüleburgaz'da 150, Edirne ve Selanik'te 200, Üsküp'te 140, Alasonya, Yanya, Manastır ve İşkodra'da 100'er yataklı sekiz hastane açmak amacıyla sağlık heyetlerini yola çıkardı. Fakat Kırklareli yenilgisinin ardından Rumeli'ye giden demiryolunun bozulup yolların kapanması bu yardımı aksattı. Savaş dolayısıyla, Manastır, Alasonya, Yanya ve Lüleburgaz'da hastane açılmadı. Tüm nedenlerden dolayı açılması planlanan hastanelerden sadece Üsküp hastanesi açılabilirdi.

Çatalca ve Lüleburgaz'da süren çatışmalar beş on gün içerisinde, bölgede sağlık hizmeti verecek hastaneler kurulamadığından 10.000 aşkın yaralı İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da ki hastaneler bu ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığından okul, karakol ve kışla gibi yerler Ordu Sağlık Dairesince hastaneye çevrilmeye başlandı. Ayrıca, başta padişah olmak üzere ileri gelen pek çok devlet adamı tarafından hastaneler açılmaya başlandı. 2 Kasım 1912'de Teşvikiye Hastanesi açıldı. Bu hastane de Fransız Kızıllaç'ının

¹¹³Kaplan, a.g.e., s. 41.

“İttihâd-ı İnâs Heyeti” hastabakıcılarıyla, Osmanlı kadınlarından oluşan seçkin bir heyet uzun süre hizmet vermiştir.¹¹⁴

Balkan Savaşı Osmanlı Devleti için askerî, siyasî anlamda tam bir felâket niteliğindedir. Ama savaşın 3 Aralık 1912 tarihinde verilen ilk mütarekeye kadar olan durumu tam bir vahamettir. Sağlık hizmetleri yok denecek kadar az ve kötüdür. Hilâl-i Ahmer Ordu Sağlık Dairesine verdiği desteklerle sağlık koşullarını bir nebze olsun iyileştirmeye çalışmıştır. Yapılan konferanslarla hastanelerde yaralılara müdahale edecek olan doktorlara yardım için kadınlar harekete geçirilmiştir.

Balkan Savaşı'nın ilk döneminde sağlık hizmetleri oldukça kötü durumdadır. Çoğu zaman cephede yaralanan askerlerin yaralarını saracak sargı bezi dahi bulunamamaktadır. Elverişsiz bu sağlık ortamında askerler arasında salgın hastalık baş göstermiş ve kayıplar verilmiştir. Bu durumu 14 Mart 1913 tarihinde “Balkan Mezalimi” başlığı altında yayınlanan haberde Kâmil Timur Bey şu şekilde aktarmaktadır:

İslam mecrûhları arasında intişâr eden hastalığın neden ibaret olduğunu tahkik ettim. Hakikaten cidden mahzuniyet-i müceb bazı ahvâle vakıf oldum. Hastahâne sertabibi Yüzbaşı Hasan Hüsnü Beyden anladığıma göre mecrûhların kısm-ı azâ dizanteriye tutuluyorlardı. Bu hastalığa mensup olanlar dokuz yüz iki bunlardan bir hayat kalanlar yalnız dört yüz idi. Tasvirleri; kendilerine ve gazilerine itina edilmesinden dolayı terki hayat etmişlerdir. Bu hale karşı mezkûr dört yüz kişinin sağ kalması hakikaten bir mucize idi.¹¹⁵

Cemiyet 3 Ocak 1913 'de aldığı kararla İstanbul, Gelibolu, Ispartakale, Hadımköy, Çanakkale, Uzunköprü, Yeşilköy, Edirne, Arnavutluk, Garp ordusu, Konya, Karamürsel ve bandırma'da cepheden gelecek askerler için hastaneler kurarken aynı zamanda Türk muhacirlerinin yararlanabilmesi için de İstanbul, İzmir, Edirne ve Selanik'te de hastaneler açmıştır. Ayrıca balkan uluslarının elinde bulunan Türk esirlerinin aileleriyle haberleşmelerini sağlayabilmek için Üsera Komisyonunu kurmuştur.¹¹⁶

Balkan Savaşı nedeniyle Anadolu'da yaşanan dram dünya kamuoyunda büyük yankı bulmuş ve pek çok ülkeden yardımlar gelmiştir. Mısır ve Hindistan Hilâl-i Ahmerler'i ile Romanya, İngiltere, Avusturya-Macaristan, Belçika, İsveç, Amerika,

¹¹⁴Mesut Çapa, (1999) “Balkan Savaşında Kızılay (Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti)”, **OTAM**, 1, s. 93-94.

¹¹⁵Tanin, 1 Mart 1329, [14 Mart 1913], no. (-), s. 3.

¹¹⁶Çapa, a. g. m., s. 95.

Flemenk, Fransız ve Rus Kızılhaçları personel, seyyar hastane ve malzeme yardımlarında bulunmuşlardır.¹¹⁷

Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin açtığı hastanelerden birini ziyaret eden Halide Edip hastaneler için şu cümleleri sarf etmiştir:

Hilâl-i Ahmer'in Kadırğa hastahânesinde Anadolu kardeşlerimize bir yurt, yaraları saran ve aynı zamanda onlara şefkât ve hayat veren bir yurt buldum. Memleket çocuklarının hasta ve mecruh oldukları zaman bu kadar samimi ve sıcak yer bulmalarına pek memnun oldum. Hilâl-i Ahmer'in muvaffakiyetini teşkil eden bu hastanenin emsâlini çoğalmış görmek isterdim.¹¹⁸

Balkan Savaşı'nda cephedeki askerlerin ve cephe gerisindeki askerlerin durumu içler acısıydı. Yaşanan bu gelişmeler sonucu cemiyet yardım faaliyetlerine ağırlık verdi. Düzenlediği konferanslarda kadınları örgütleyerek cemiyete yardım da bulunmalarını sağladı. Ev ev dolaşarak askerler için giyecek ve yiyecek toplayarak toplanan yardımları harbiye nezaretine teslim ederek cepheye ulaşmasını sağladı. Hilâl-i Ahmer Cemiyetine yapılan yardımlar günü gününe, kim tarafından yapıldığı ve ne kadar olduğu düzenli olarak kayıt altına alınmıştır. Balkan savaşları esnasında Hilâl-i Ahmer'in katkılarıyla Edirne, Selanik ve muhtelif yerlerde seyyar ya da muhtelif hastaneler açılmış ve gönüllü doktorlar ve hemşirelerin yardımıyla yaralar sarılmaya çalışılmıştır.

Cemiyet yaptığı bu yardım faaliyetleriyle Balkan Savaşları sırasında 58.974 Osmanlı lirası toplamış ve savaşın cephe gerisindeki giderleri için kullanmıştır. Diğer taraftan cemiyet, savaş sırasında çeşitli sağlık kuruluşlarıyla işbirliği yapmıştır. Askeri Sıhhiye Dairesi ile birlikte kolera salgınına karşı mücadele etti. Hastaların bakımı için Sahil Sıhhiye Müdürlüğü de 20.000 altın vererek hastaların tedavisi ve nakliye işlerine yardımcı olmaya çalıştı.¹¹⁹

Cemiyete yapılan yardımlara baktığımızda eşya yardımı ve nakdi yardımı olarak ikiye ayrıldığını görmekteyiz. Aşağıda cemiyete yapılan yardımlara verdiğimiz birkaç örneği incelediğimiz zaman toplumun her kesiminden yardım geldiğini görmek mümkündür. Örneğin eşya yardımları tablomuzda 20 Ekim 1912 tarihine baktığımızda “Üsküdar Amerikan mektebi muallimelerinden Meyis Ranyel tarafından 6 adet fanila,

¹¹⁷Nebahat Oran Arslan, (2004),“Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin Çalışmalarından Kesitler”, **Atatürk Dergisi**, 4(6), s. 224-225.

¹¹⁸Çapa, a. g. m., s. 94.

¹¹⁹Oya Bağlar, “Balkan Savaşında Salgın Hastalıklar”, **Toplumsal Tarih**, 104, Ağustos 2002, s. 58.

gömlek hediye edilmiştir".¹²⁰ örneğinde olduğu gibi gayrimüslim kadınlarında bu yardım kampanyalarına katıldığını görmekteyiz.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti sadece para ve giyecek, yiyecek yardımı için çalışmamış Balkanlar'daki mezalimden kaçıp Anadolu'ya sığınan muhacirlere de yardım elini uzatmıştır. Muhacirlerin yerleşme ve yeni bir düzen kurabilmeleri içinde çalışmalar yapmıştır. Tüm bunlara ek olarak eşini veya oğlunu askere gönderip geride kimsesiz kalan ve geçim sıkıntısı çeken kadınlara hastabakıcılık eğitimi verdirerek hem cephe gerisindeki sağlık ekiplerine takviye yapmış hem de bu sahipsiz kadınlara çalışma fırsatı sağlayarak yaşamlarını devam ettirmelerine vesile olmuştur. Cemiyet kurulan en uzun ömürlü cemiyet olarak yardıma muhtaç binlerce kişiye farklı şekillerde hizmet vermiştir. Aşağıda ikiye ayırarak verdiğimiz tablolar Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin yardım kampanyalarından sadece birer örnektir.

3.3. Cemiyet Haricindeki Kadınların Faaliyetleri

Balkan Savaşı'nda mağdur olan Müslümanların yazdıkları yürek dağlayan mektuplarla ana vatanlarındaki dindaşlarından yardım istiyorlardı. Balkanlarda işkenceye maruz kalan, evladı gözlerinin önünde kılıçtan geçirilen ve bir kadın için en kötü olan ırza geçme olayları Anadolu kadını harekete geçiren faktörlerdendi. Genellikle İstanbul ve çevresindeki kadınların Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne üye olarak yardım kampanyalarına katıldığını görmekteyiz.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin ve ona bağlı olan kadınların yaptığı yardım çalışmalarının hâricinde cemiyet dışındaki kadınlarda boş durmuyorlardı. Özellikle camilerde Balkanlardaki mezâlim hakkında yapılan konuşmalardan sonra kadınlar ellerinde avuçlarında ne varsa yardım için gönderiyorlardı. Tanin' de yaptığımız taramada bu tarz konuşmalar sonrası kadınların millî hislerinin yoğunlaştığı ve parmağındaki yüzüğünden sırtındaki kürküne kadar yardım için fedakârlıkta bulunan kadınlar olduğunu görmekteyiz. Cemiyet haricindeki kadınlarda yardım kampanyaları yapmış çoğu zaman topladıkları yardımları da Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne göndererek yerine ulaşmasını sağlamışlardır. Cemiyet haricindeki kadınların faaliyetleri başlığımız altında verdiğimiz üç

¹²⁰Tanin, 8 Teşrinievvel 1328, [21 Ekim 1912], no. 1477-48, s. 4.

örnek anlattıklarımızı en iyi şekilde destekleyeceklerdir. Bunlarla alakalı birinci örneğimiz 14 Şubat 1913'te Tanin'de "Hanımlarımızın Büyüklüğü" başlığı altında şöyle anlatılmaktadır:

Üsküdar'da Doğancılar Camii şerifinde musalli imamı Hafız Osman Efendi'nin kıraat ettiği mevlidi nebevi münâsebetiyle hanımların hissiyat-ı milliye ve vataniyeleri galeyana ederek 872 guruş, 2 altın, 3 gümüş yüzük ve bir gümüş saat ianâ olarak terk edilmiştir.¹²¹

Bu bağlamda zikretmek istediğimiz ikinci örnek, 3 Mart 1913 tarihli "Vatanperver Hanımlar" haberidir:

Üsküdar'da Arakiyeci Hacı Cafer Mahallesi'nde hariciye miralaylarından kimyager merhum Ethem Bey'in kerimesi Zehra, kaymakamlıktan müteakid Ahmet Beyin kerimesi Kaya, binbaşı merhum Tahsin Efendi'nin kerimesi İclâl hanımlarla kilercilikten müteakid Mehmet Efendinin zevcesi Fehime hanımefendi maliye ianası derci hususunda bedel-i mechud eylemişler ve şimdilik terakimettir. Diğeri 59 guruşu Üsküdar şubesine teslim etmişlerdir. Bu emri vataniye delâlet ve iştirak suretiyle ibraz-ı hamiyet edenleri tebrik ve takdir ederiz.¹²²

Balkanlar'da mezalime sessiz ve ilgisiz kalmayanlar arasında Trabzon kadınları da bulunmaktadır. İstanbul'dakilere benzer bir şekilde yardım kampanyaları yapılmıştır. Bununla alakalı 3 Mart 1913 tarihinde "Trabzon hanımları" başlığı altında yayınlanan haber şöyledir:

Trabzon hamiyetperver hanımları mektep ve rüştiye binasında ikinci defa içtima-i mevlidi-şerif kıraat ettirilmiş ve istikraz dâhili tahsilâtı için 1970'lere, müdafaa maliye ianesi olarak 2005'lere ve ayrıca da çok ziynet altınları ihdâ edilmiştir. Şimdiye kadar edilen fedakârlığın mecmu-i yekûnu 93 liraya bağlı olduğu mahlinden alınan telgrafnâmelerde isâr kılınmıştır.¹²³

3.4. İânât

Günümüz Türkçesiyle ifade edilirse yardım faaliyetleri anlamına gelen ianât kelimesi Balkan Savaşı'nda önemli bir yer tutmaktadır. Devletin içinde bulunduğu savaş hali dolayısıyla yukarıda ki başlıklarımızda değindiğimiz gibi halk cemiyet dâhilinde ve cemiyet haricinde bir araya gelerek askeri ve dindaşları için elinde avucunda ne varsa verdiğini görmekteyiz. Çalışmamızın ekler kısmında Balkanlar Harbi İânesi başlığı altında

¹²¹Tanin, 1 Şubat 1328, [14 Şubat 1913, no. 1511, s. 4.

¹²²Tanin, 18 Şubat 1328, [3 Mart 1913], no. 1528, s. 2.

¹²³Tanin, 18 Şubat 1328, [3 Mart 1913], no. 1528, s. 2.

verdiğimiz iki tablo söylediklerimizi belgelerle desteklemektedir. İânelerde dikkat çeken bir başka özellikte bu yardımların sadece Müslümanlar tarafından yapılmadığıdır.

25 Ekim 1912 “Balkanlar Harbi İânâsı” tablosunda Kızıl Toprakta Kızıl toprakta meyhaneci Lamibu Efendi, Kızıl toprakta kasap Mihail Efendi, Kızıl toprakta bakkal Vasıl Efendi yaptıkları para yardımlarıyla Balkan Savaşı’nda Osmanlı devletine yardım etmişlerdir. Örneğe dikkat ettiğimiz zaman verdiğimiz isimlerin vasıflarından bölgede esnaf olduklarını görmekteyiz. Demek ki burada yaşayan gayrimüslim ahali hayat şartlarından memnundur ve düzenlerinin devam etmesi için Osmanlı Devleti’ne yardım etmektedirler.

İâne tablosu incelendiğinde bu tarz örneklerle sıklıkla rastlamaktayız. Sadece erkeklerin değil, kadınlarında gerek nakdi yardımda gerekse eşya yardımında bulduklarını görmekteyiz. Balkan Savarı bu yönüyle de tezatlar içermektedir. Bazı köy ve kazalarda devletin aczini fırsat bilen gayrimüslimler Müslüman halka saldırıp, malını mülkünü gasp ederken, bazen de Kızıl Toprak örneğinde olduğu gibi bağlı bulunduğu devlete yardım etmektedirler.

Tabloları incelediğimizde göreceğimiz bir başka hususta; Anadolu’nun değişik illerinde yaşayan farklı meslek gruplarından insanların birleşerek nakdi yardımda bulunmaları, devletin en üst tabakasından, en alt tabakasından yaşayanına kadar bir araya gelerek yardımlarda bulunmalarıdır. Paşalar, muallimler, bakkallar, reisler ve bu insanların eşleri, kerimeleri ve çocukları dahi ellerinden geleni vermişlerdir. Buna yine 25 ekim 1912 tarihli ianâ tablosundan iki örnek verelim:

İâne tablolarına baktığımızda tıpkı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’nin yardımlarında olduğu gibi yapılan yardımların tarih, yer ve isim olarak özenle kayıt altına alındıklarını görmekteyiz. Ayrıca tabloda isimsiz yardımlar da bulunmaktadır. Tarih ve yerin kayıt altına alındığını ama isim hanesine bir zat olarak geçtiğini görüyoruz. Bu şekilde ismini vermeden yardım yapan binlerce hayırsever vardır.

Ekler kısmında verdiğimiz iki tablo sadece örnek mahiyetindedir. Balkan Harbi İânâsı başlığı altında Anadolu’nun her yerinden gelen binlerce yardım kayıt altına alınmıştır. Uzun saifeler oluşturan bu yardımlar Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’nin tablosunda

olduğu gibi tamamı verilmemiş sözel olarak ifade ettiğimiz cümleleri desteklemek açısından bir iki örnek tablolaştırılmıştır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin 20. yüzyıl başlarında Trablusgarp ve Balkanlar'da aldığı yenilgiler sadece toprak kaybıyla neticelenmeyen savaşlardır. 1912-1913 senelerinde yaşanan bu iki savaş devletin siyasî ve askerî bakımından içinde bulunduğu kötü durumu tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştur. Osmanlı Devleti'nin aldığı bu yenilgilerde yönetim de bulunan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin de payı oldukça büyüktür. Cemiyetin muhalefetle bitmek tükenmek bilmeyen mücadelesi, baskıyla ilan etilen II. Meşrutiyet devletin iç siyasetinde tam bir karmaşaya neden olmuştur. İttihatçılar giderek ülke yönetimine hâkim olmaya başlamışlar ve nitekim Bâb-ı Âlî Baskını'yla beraber yönetimi tam anlamıyla ele geçirmişlerdir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Balkan Savaşı'nın kaybedilmesinde etkisi vardır dedik. İlk olarak devlet Trablusgarp'ta ve Balkanlar'da savaşırken siyaset alanında muhalefetle girdiği şiddetli kavgalar ve ordunun siyasete karışmasıdır. Ardından yaptıkları Bâb-ıÂlî baskını nedeniyle devletin iç işlerindeki karmaşanın bir türlü bitmemesine neden olmuşlardır. Ayrıca Balkan devletleri arasında senelerdir anlaşmazlık nedeni olan Makedonya'da Sırp, Bulgar millî kilisesi ile Rum Patrikhânesi arasında süregelen "kilise ihtilafını" İttihatçılar çıkardıkları Kiliseler Kanunu'yla (9 Temmuz 1910) çözüme kavuşturmalarıyla tabir-i caizse bu devletlerin Osmanlı Devleti aleyhinde birleştirmelerine yardımcı olmuşlardır.

Toplamda dokuz ay süren Balkan Savaşları Osmanlı Devleti'nin maddî ve manevî açılarından pek çok yıkımlara girmesine sebep olmuştur. Savaşın sonucunda, Meriç Nehri'ne, kadar olan bütün Avrupa toprakları kaybedilmiştir. Balkan Savaşı bize göstermiştir ki Hıristiyanların Anadolu üzerindeki Haçlı zihniyetleri hiçbir zaman bitmemiştir. Avrupa devletleri ve Rusya bu zihniyetlerini "savaşta Osmanlı Devleti galip gelirse savaşa müdahil olacaklarını ve Balkanlar'daki statükoyu koruyacaklarını" beyan ederek açıkça göstermişlerdir.

Kadınların yaptığı faaliyetleri incelediğimizde Halide Edip gibi aydın kadınların konuşmalarında Türkçülük akımının doğuşunu görmek mümkündür. Öyle ki yapılan konuşmalarda Türkçülük fikrinin devleti kurtaracak, ayakta tutacak tek unsur olduğu ifade

edilmiştir. Halide Edip Türk kadınlarında millî bilinci uyandırmak ve onları faaliyete geçirmek için verdiği konferanslarda halkı Türkçülük akımı etrafında toplayarak millî birlik ve beraberliği kurmaya çalıştığını görmekteyiz. Buradan hareketle Türkçülüğün artık belli bir eğitim seviyesine ulaşan kadınlara kadar ulaştığını belirtebiliriz.

Balkan Savaşı'nda amaç Osmanlıyı burada hiç yaşamış gibi tamamen söküp atmak olduğundan Balkan milletleri bu coğrafyada büyük katliamlara imza atmışlardır. Balkan Müslümanlarına zulüm yapan devletlerin başında Bulgarlar geliyordu. Bulgarlar Türklere karşı biriktirdikleri kinlerini Filibe'den Niş'e, Selanik'ten Edirne'ye kadar ırzına geçilmemiş kadın, işkence görmemiş yaşlı ve çocuk bırakmayacak şekilde kusmuştur. Bunu ekler kısmında verdiğimiz tablolarda görmek mümkündür. Elimizde bu sözlerimizi destekleyecek pek çok örnek vardır.

Balkanlar'da mezalime uğrayan halktan canını kurtarabilenler akın akın İstanbul'a geliyor ve Anadolu'nun değişik şehirlerine yerleştiriliyorlardı. Balkanlar'dan Anadolu'ya yapılan bu göçler devletin idaresi ve kontrolü dışında olduğundan çok kötü şartlar altında gerçekleşmiş ve bu göçler esnasında pek çok insanımız terki hayat etmiştir. Yaşanan bu muhacirlik ve göç sebebiyle bozuk durumda olan Osmanlı ekonomisine bir darbe daha vurulmuştur. Ayrıca bu mesele burada kapanmayacak ve varoluş mücadelemizi verdiğimiz I. Dünya Savaşı'nın sonrasında imzalanan Lozan Barış antlaşmasında da problem olan mübadele sorununun temelini teşkil edecektir.

Balkan müttefik devletlerinin burada yaşayan Müslümanlara ve Türklere yaptıkları zulüm ve işkenceler tarihin karanlık sayfaları arasında yerini almıştır. Ne yazık ki Avrupa medeniyeti mentalitesinden dolayı yaşanan bu vahşete duyarsız kalmıştır. Bölgede yaşananları vahşet dairesi kapsamında görmediğinden ya da görmek istemediğinden medeniyetinin ışığıyla sadece yandaşlarını ve Batıyı aydınlatarak Doğu'ya gerçek yüzünü burada bir kez daha göstermiştir.

Yaptığımız bu çalışma vesilesiyle, ister istemez sözde Ermeni katliamıyla alakalı bir noktaya temas etmek istiyoruz: Bugün Türkiye diplomasi alanında Ermeni sorunuyla mücadele etmektedir. Batılı devletlere böyle bir katliam olmadığını kanıtlama uğraşı içerisinde. Mademki insanlık sorgulanıyor, neden yakın tarihimizin en acı hatıralarından

olan Balkan mezalimi hiç hatırlanmıyor? Burada hunharca katledilenler insan değil mi? Bu öyle bir katliam ki tüm dünya tarafından biliniyor, İngiliz meclisinde konuşuluyor, Fransa tarafından konuşuluyor ama ne o gün bir adım atılıyor ne de bugün. Burada Batının uyguladığı çifte standart bir kez daha karşımıza çıkıyor.

Balkan Savaşı Türk insanının varoluş mücadelesinde kadınıyla, erkeğiyle, yaşlısıyla, genciyle el ele vererek birlik olmasına güzel bir örnek teşkil etmiştir. Türk kadını yaptığı konferanslarla millî birlik ve beraberliği sağlamaya çalışmıştır. Parmağında ki yüzüğünden, evindeki çarşafına kadar her şeyi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla yardım olarak göndermiştir. Gerek cemiyet bünyesinde gerekse cemiyet haricinde yaptığı çalışmalarla Anadolu'nun dört bir yanından yardımlar toplamıştır. Batılı yazarlar tarafından pasif, sosyal hayatın dışında kalan kimseler olarak nitelendirilen Türk kadını kurduğu cemiyetlerle, verdiği konferanslarla ve en önemlisi topladığı yardımlarla kendisi için söylenenleri bir kez daha çürütmüştür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Ağanoğlu, H. Yıldırım (2001), **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs tarihi Göç**, İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Andonyan, Aram (2002), **Balkan Savaşı**, 2. Baskı, (çev. Zaven Biberyan), İstanbul: Aras Yayınları.

Armaoğlu, Fahir (1997), **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Filiz Kitabevi.

Akman, Halil (2006), **Paylaşılamayan Balkanlar**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Alp, İlker, (1990), **Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi: 1877-1989**, Ankara: Trakya Üniversitesi Yayınları.

Atatürk Araştırma Merkezi (2004), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, 3. Baskı, Ankara: Divan Yayıncılık.

Bağlar, Oya (2002), "Balkan Savaşında Salgın Hastalıklar", **Toplumsal Tarih**, 104, Ağustos, s. 58-59.

Bayur, Yusuf Hikmet (1991), **Türk İnkılâbı Tarihi**, 3 Baskı, C: 2, Kısım: 2, Ankara: TTK Yayınları.

Bayur, Yusuf Hikmet (1999), **Balkan Savaşları: I. Balkan Savaşı (1912)**, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.

Bıyıkoğlu, Tefik (1992), **Trakya'da Millî Mücadele**, C. 1, Seri. VII, No. 25, Ankara: TTK Yayınları.

Castellan, Georges (1995), **Balkanların Tarihi (14.-20. Yüzyıl)**, 2. Baskı, Çev. Ayşegül YARAMAN BAŞBUĞ, İstanbul: Milliyet Yayınları.

- Çapa, Mesut, (1990) “Balkan Savaşlarında Kızılay (Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti)”, **OTAM**, 1, s. 89-115.
- Feldmann, Wilhelm, (2004), **İstanbul’da Savaş Günleri**, Çev. Necmettin ALKAN, İstanbul: Selis Kitabevi.
- Genelkurmay Harb Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, (1970), **Balkan Harbi (1912-1913)**, C. 1, Ankara: Gnkur. Basımevi.
- Hall Richard C., (2003) **Balkan Savaşları (1912-1913)** 1. Dünya Savaşı’nın Provası, Çev. M. Tanju AKAD, İstanbul: Homer Kitabevi.
- Halaçoğlu, Ahmet(1995), **Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913)**, 2. Baskı, Ankara: TTK Yayınları.
- Halaçoğlu, Ahmet (2002), “Balkan Savaşları (1912-1913)”, **Türkler**, C. 13, Ankara: YTY Yayınları, s. 296-305.
- Karal, Enver Ziya (1999), **Osmanlı Tarihi**, C. 9, XIII Dizi, Sayı 16, Ankara: TTK Yayınları.
- Kaplan, Leylâ (1998), **Cemiyetlerde Ve Siyasî Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)**, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Mutluay, Rauf (2000), **Siyasal Anılar Hüseyin Cahit Yalçın**, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Maranki, Ahmet (1993), **Balkan Mezalimi**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ortaylı, İlber (1985), Osmanlı Diplomasisi ve Dışişleri Örgütü, **Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, C. 2, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 288-290.
- Oran Arslan, Nebahat, (2004) “Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin Çalışmalarından Kesitler”, **Atatürk Dergisi**, 4 (2). s. 224-226,

Orhan, Sibel, (2008),“Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Balkan Mezalimi”, **Mustafa Kemal Üniversitesi**, Yüksek Lisans Tezi.

Öksüz, Hikmet (1999), “Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşı Öncesi Balkanlarda Yaşamış Olduğu Siyasal Süreç”, **Osmanlı**, C. 2, Ankara: YTY Yayınları. 485-490.

Öztuna, Yılmaz (2006), **Avrupa Türkiyesi’ni Kaybımız, Rumeli’nin Elden Çıkışı**, İstanbul: Babıâli Kültür Yayıncılığı.

Sander, Oral (2002), **Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918’e**, 10. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Uçarol, Rıfat (2000), **Siyasi Tarih (1789-1999)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

William, Hale (1996), **Türkiye’de Ordu ve Siyaset (1789’dan Günümüze)**, Çev. Ahmet FETHİ, İstanbul: Hil Yayınları.

EKLER

EK-1: Tablolar

Tablo 1: Tecâvüz Haberleri

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
9 Ekim 1912	Tecâvüz	Filibe	Bulgarlar, te'diyât hazinelerine evvelsi Pazartesi günü Filibe Rüştîye Mektebindeki muallimelerden başlamışlardır. Mektep muallimleri polis tarafından mektep içinde pek hakaret ve tehditlerle pek soysuz bir tahribe duçar edildikten sonra tevkif edilmişlerdir.
10 Ekim 1912	Tecâvüz	Kuzgunluk Karyesi	Cumartesi günü akşamı yani Pazar gecesi Bulgarlar, Ruscuk ile Silistre arasında Dostrağan Kazası'nın Kuzgunluk Karyesine hücum etmişlerdir. Mezkûr karyede bulunan ahâli harb için ianât hayvan ve saireyi müstesheban Ruscuğa ve Dostrağan'a gitmiş olduklarından yalnız köyde kadınlar bulunduğundan vahşiler kadınlara taarruz eylemişler ve birkaçını katleylemişler ve köyü terk etmişlerdir.
10 Ekim 1912	Tecâvüz	Hezargarad Kazası	Zalimler Hezargarad kazasına hücum eyleyerek üç İslâm kızını dağa kaldırır ve bekâretlerini izale eyledikten sonra Razgana götürürler. Zavallı kızlar henüz on dört ve on beşer yaşında bulunuyorlarmış. Dağa kaldırılan kızlardan başka da mezkûr karyede dört İslâm kızının bekâretini izale ederler, bunlar kariye eşrafından Tatar Ali'nin henüz on ve on bir yaşlarında bulunan kızlarıymış.
11 Ekim 1912	Tecâvüz	Silistre	Silistrelî Adem Ağa gördüğü zulümler ve işkenceler üzerine yedi yaşındaki evladını alarak Köstence'ye firar etmiş ve zevcesini Bulgarların elinden tahliye edememiştir.

13 Ekim 1913	Tecâvüz	Balçık Kazası	Balçıkta bir gece İslâm hânelerinin camlarını kırıp içeriye dâhil olan Bulgar vahşileri erkekleri darp ve hapis eyleyerek biçare kadınlara taarruz eylemişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
18 Ekim 1912	Tecâvüz	Niğbolu	Niğbolu baskınında biçare Müslümanların ve bilhassa kadınların feryâd canhıraşları Romanya sahilinden işitilmiştir.
19 Ekim 1912	Tecâvüz	Niğbolu	Niğbolu'da Bulgar askerleri ahaliy-i islâmiyeye karşı "siz İngiltere'den Romanya vasıtasıyla silah celp etmişsiniz. Onları arayacağız" diyerek evleri basarlar ve rast geldikleri eşya ve paraları alıp def olurlar. 70-80 kadar aile reisini de hapsederek bunların haremelerine taarruz ederler.
20 Ekim 1912	Tecâvüz	Niğbolu	Hasan Efendi'nin hânesi basılır. Fakat ne evde bir şey bulamayınca Bulgarlar kudurmuş caniler gibi hânedeki kadınlarla çocukların üzerine hücum etmeye ve Eşref Efendinin kızı ve kendi zevce ve hemşirelerinin damatlarının – yayacak ahvâle başlarlar. Bu vahşetle yetinmeyen Bulgarlar komşuya geçer ve 75 yaşında Ayşe Hanımı tutarak beş altı yerinden bu zavallı kadının ırz ve namusuna tecâvüz ederler.
20 Ekim 1912	Tecâvüz	Razgarad	Razgarad'da Besizbiz mahallesinde kasap Tatar Ali'nin mahreminin iki ağâhlı kerimesiyle komşusu Köse Şaban Ağa kerimesine ve familyasının gözü önünde on asker tarafından namusuna tecâvüz olunur.
20 Ekim 1912	Tecâvüz	Yeni Mahalle	Yeni Mahalle'de Sümbül Ağa'nın kerimesinin nâmusuna tecâvüz olunur.
20 Ekim 1912	Tecâvüz	Sub Köyü	Sub Köyünde iki İslam kadınının nâmusuna tecâvüz edilmiştir.
21 Ekim 1912	Tecâvüz	Paşalar Karyesi	Mezkûr Paşalar Karyesi civarında ahz-ı mevki etmiş olan Bulgar zabitanından Eslimiye Fırkasına mensub Boz başı – etrafı karakolluk istila edince - köye mebni efrâdından on, on beşer nefer gönderir ve bütün İslâm hâneleri bastırarak bulabildikleri umum genç İslâm kızlarını alıp karargâha getirmelerini emreder ve

			İslamlârin avazlarına katiyen kulak asmamalarını tembih eder. İcrâ-i vahşet için harekete geçen canavarlar geceleyin İslam hanelerine hücum eder korkuyla hayattan eser veremeyen zavallı İslâmların sükûn-u umûmiyetlerine rağmen evlerin kapılarını kırarak İslamları yataklarından çıkararak havali ortasına sevk ederler ve derhal genç kızlarını meydana çıkarmaları ihtarıyla ahaliyi dövmeye başlarlar. Ailelerine yapılan işkencelere dayanamaya kızlar etraftan çıkmaya başlarlar, askerler kudurmuş gibi kızları tutup ellerini bağlarlar. Bu suretle tedarik ettikleri on iki ve on sekiz yaşında 8 kadar saf ve ismet kızı zabıtların bulunduğu karargâha getirirler. Zabıtlar bu İslam kızlarına tasallut etmeye başlarlar. Tüm gece devam eden tecâvüz ve işkencenin ardından sabahleyin kızlar köye gönderilirken yanlarındaki devriyeden de aynı muameleyi görürler.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
25 Ekim 1912	Tecâvüz	Nadar Köyü	Bulgarlar Razgarad bir müslümanın bin Napolyon parasını almışlar ve ailesinin ırz ve namusunu bamal etmişlerdir.
27 Ekim 1912	Tecâvüz	Filibe	Filibe içinde hiçbir İslam kızı bırakılmamış ve umum İslâm aileler gün be gün artan farizâlarla gözleri kararmış saat bi saat zavallı kadınlar tecâvüzlerle hayatlarından bizar düşmüşlerdir.
28 Ekim 1912	Tecâvüz	Filibe	Filibe gençlerinden birinin hânesine Bulgar boz başlarından biri girerek zavallıya işkence etmeye ve derhal zevcesini çıkarıp teslim etmesini zavallı gencin göğsüne süngü dayayarak emreder ve bir taraftan da ailesinin karşısında tokatlamaya başlar. Biçare genç hanesinin arkasındaki pencereden atlayarak kendisini ve ailesini bekleyen felaketi görmemek için ortadan kaybolur ve bu genç el an bulunamamıştır.
3 Kasım 1912	Tecâvüz	Silistre, Fevret, Bekiler,	Kasaba ve köylerde İslâm kadınlarının nâmuslarına tecvüz ediliyor. Bulgar askerleri tarafından, Silistre, Fevret, Bekiler, Yalıklar

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
		Yakılar	taraflarında nâmuslarına tecâvüz edilmeyen İslâm kızı kalmadı.
5 Kasım 1912	Tecâvüz		Bulgarların hânelere girmeye başladığı günün akşamı müftü vekili Eşref Efendi bizzat askeri kışlasına sürüklenerek bir alay vahşiler hanesine girmişler ve zavallı müftünün kızları Nazime ve Efruze Hanımların belki imdâd ümidiyle teslim olmamaları yüzünden çektikleri dayanılmaz bin türlü işkenceler arasında bekârelerini izâle etmişlerdir.
2 Şubat 1912	Tecâvüz	Dedeâğaç	Bulgarlar Dedeâğaç'ta zavallı kadın ve genç kızları evlerinde boğazlamışlardır. Bu suretle 350 masumun kanına girilmiştir.
3 Şubat 1913	Tecâvüz	Dedeâğaç	Bulgarlar işkencelerinden kurtulabilen Müslümanları bir araya getirip Bulgar mektebine koydular. Yüzlerce kişiler bir odaya doldurulmuş, değil yatacak, ayak uzatacak yer kalmamıştı. Muımları yaktılar ve kızları tetkik eylemeye başladılar. Kızlara bir resmigeçit yaptırdıktan sonra içlerinden 20-25 kadarını çekip aldılar ve her gece bu hakareti tekrar ettiler.
3 Şubat 1913	Tecâvüz	Dedeâğaç	Bulgarlar her gece devam ettikleri bu işkencelerine her akşam yenisini ekliyorlardı. Bir akşam geldiler Ali veya Mehmet isminde birinin haremını almak istediler kadın zevcinin boynuna sarılarak "aman beni bırakma" dedi zavallı bir kat daha boyun eğerek "rica ederim bütün mal ve mülkümüz sizin olsun, her şeyimiz sizin olsun yalnız aileme dokunmayın" dedi. Bunun üzerine daha çok sinirlenen Bulgar askerleri kadının zevcini gözü önünde öldürdüler.
3 Şubat 1913	Tecâvüz	Dedeâğaç	Bulgar zâbitleri sekiz on ailenin bir arada yaşadığı yere gelip kız istediklerini söylerler ahâli verecek kızları olmadığını söyler. Fakat Bulgarlar gece gelip beğendikleri birkaç kadını aldılar. Zâbitler ve eşkıya ırza taarruzda o kadar ileri gitmiştir ki bazı zevceler toplanıp

			bağlandıktan sonra gözleri önünde zevcelerinin ırzlarına geçmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
6 Şubat 1913	Tecâvüz	Yenice	Yenice’de birkaç yüz Yunan asâkiri bulunuyordu. Bunlar bazı Müslümanların evlerine girerek ellerine geçirdiklerini çaldılar ve kadınlara taarruz ettiler. Bu olayların aynısını Yenice çevresinde geçtikleri tüm köylerde uyguladılar.
9 Şubat 1913	Tecâvüz	Vanicya	Bulgar askerleri Vanicya’da bulunan 9 yaşındaki kızların bile nâmuslarına tecâvüz etmişlerdir.
19 Şubat 1913	Tecâvüz	Dernuh Nahiyesi	Tikuşun Dernuh Nâhiyesi müdürü Sadık Efendi’nin Tikuşda ki hânesine silah aramak bahanesiyle yine o gece Sırp askeri girer, kendisini bağlar. Haremi ve iki bakire baldızını gözü önünde çırıl çıplak soyduktan sonra her üçüne de tecâvüz ederler.
19 Şubat 1913	Tecâvüz	Dernuh Nahiyesi	Balkan vahşileri Kusve cihetinden hicret eden nâmuslu bir ailenin ikametgâhına girerek nâmus ve cismânelerini bamal etmişlerdir.
26 Şubat 1913	Tecâvüz	Selânik	Bulgarlar Sündikli ve Duruğudliyi basıp erkeklerin bir kısmını katlettikleri, kadınlardan beğendiklerini beraber alıp götürdükleri ve eşya ve hayvanâtı dahi gasp ettiklerini görmekteyiz.
26 Şubat 1913	Tecâvüz	Cuma Mahallesi	26 Şubat gecesi yine bu sakiler Rahmanlar, Kabaklı, Dursun Ova, Davuldu Karyelerine Cuma Mahallesi’ni basmışlar, erkekleri katletmişler, kadınlara karşı tecâvüzâtta bulunmuşlardır.
11 Mart 1913	Tecâvüz	Nufas Karyesi	Nufas Karyesi ahâlisinden Mahiledin Çavuş ile akrabasından yedi hâne on altı sabi ve on iki kadın ile on bir erkek 11 Mart tarihinde Bulgar voyvodası Ferisna Liyonda tarafından baltalarla kat ve itlaf edilmiş ve bu ailelere mensup gelinlik altı kıza Sine Karyesi balattına götürülerek ırzlarına taaruz olunduktan sonra birkaç gün bu rezaleti devam ettirdikten sonra kızların altısı da üryan bir halde Babadiba

			Kelibeleri pişgahında idam ve itlaf olunmuştur.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
11 Mart 1913	Tecâvüz	Nufas Karyesi	Bulgarların tahribatında on beşi bâkir bâliğ sahici kız... Ve on dördü genç kadın olarak yirmi dokuz Müslüman hanımı hânelerinden alınarak Bulgar mektebi Daşkallı Dimşukun hânesine nakil olunmuş, bir gün, bir gece orada gaydalarla, çalgılarla kafalar tutulduktan ve muhaderat-ı mazlumenin ırz ve masumiyetleri sureti cebriyede telef edildikten sonra ertesi gün diğer kafileye teslim edildi. İşte bu sırada devranlı Ahmet Ağa'nın kerimesi Nadire Hanım.. Bir çabuklukla kendi ismeti üzerine çullanmak isteyen Bulgar zabitanın rovelverini kapmış ve evvela merkûmu ve bâdehû kendisini itlaf etmiştir.
9 Nisan 1913	Tecâvüz	Nurekob ve Rubcu Kazaları	Bulgar askerleri geçtikleri yerlerde herkesi şiddetle döverek işkence etmişler birçok kimse bundan vefat etmiştir. Genç kadın ve kızların ırz ve namusları bamsal edilmiş hatta 9 yaşındaki küçük kızcağızlara bile tasallud edilmiştir.
22 Nisan 1913	Tecâvüz	Edirne	Bulgaristan bir müddet Edirne'yi dünya ile iltihaddan men etti ve işte o sırada hayvandan hiçbir farkı olmayan askerine ne yaptırdıysa yaptırdı. Tertip ettiği on bin kişilik bir kuvveti askeriye ile asker firarisi aramak bahanesiyle ne kadar Müslüman hanesi varsa cümlesini tahrip ediyordu. Ne kadar mal varsa yağma ettiriyordu, nakil ettiremediği malları yakıp yıkıyordu ve nihayetinde bu hânelerde yakılıp yıkılmayan eşya ve nihayet taarruzdan masun hiçbir ırz ve namus kalmamıştı.
22 Mayıs 1913	Tecâvüz	Fersuh Karyesi	Fersuh Karyesinde Bulgarlarla Rumlar 14'ten 18 yaşına kadar on altı Müslüman genç kızı esir etmişlerdi. Esir etmek demek ırzlarına tasallud etmek demektir. Bilahare onları birer cariye gibi kullanmak arzusunda idiler.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
22 Mayıs	Tecâvüz	Nurkop	Bulgarlar Nurkop kazasında her tarafta ırza

1913		Kazası	tecâvüz ediyor, her şeyi yağmalıyor, her yerde devden katiller bulunuyordu.
22 Mayıs 1913	Tecâvüz	Sarı Şaban Karyesi	Sarı Şaban Karyesinde Bulgar komitecilerle Rumlar beraber olarak cinayetlerini icra etmişlerdir. Bütün kadınların ırzlarına tasallud edilmiş ve hemen bütün erkekler katledilmiştir.
22 Mayıs 1913	Tecâvüz	Edirnecek Karyesi	Bulgarlar Edirnecek Karyesinde 25 erkek katletmişler ve 20 kadının ırzlarına tasallud etmişlerdir.
22 Mayıs 1913	Tecâvüz	Yörükler Karyesi	Bulgarlar Yörükler karyesinde her şeyi yağma etmiş ve 30 kişiyi katletmişlerdir. İrzına geçilmeyen kadın kalmamıştır.

Tablo 2: İşkence Haberleri

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
8 Ekim 1912	İşkence	Bulgaristan	Bugün İslâm olarak bir erkek meydan da değildir. Umûmiyetle evlere kapanmış, kapandırılmış, bazıları da yağma edilmiş! Bunlar yalan mıdır? 12 yaşından dîn olan çocuklar evlerinde bulunan valide ve uşperelerine ekmek terhisi için – o da başlarında yamar kalpağı olduğu halde – oraya buraya başvuruyor ve başvuruyor da yirmi franka (bir Napolyon altına) bir ekmek bulamıyor, İslâm evlerine rastgele giriliyor.
9 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Bulgarlar, Filibe mektep rüştiyesinde bulunan muallimelere tecâvüz ettikten sonra İslâm hâneleri basılmaya başlanmış bütün erkekler hayvanlara gördürülen hizmetlere sevk edilmiştir. Bütün vezâif ve hayvâniyeden görülecek başka bir şeyi kalmayınca zavallı Filibe eşrâf ve ricâli hâpishânelerde cânilere mahsus hücrelere tıkılmışlardır. Uzun müddet devam eden mahsûbiyet zarfında kimseye bir lokma ekmek, bir yudum su verilmemiştir ve ekmek tedârikine tespit eden biçarelere katiyen müsaade edilmemiştir. Filibe erkeklerinin hapis edilmesi üzerine erkeksiz kalan Müslüman hanımlarına ekmek tedarik edecek kimse bulunmadığından İslâm aileleri 5 gün aç kalmışlardır.
9 Ekim	İşkence	Köklüne	Filibe’de başlayan vahşetlerden bihaber olarak Köklüne Karyesi’nden şehre inen Ahmet Ağa Filibe’ye inince

1912		Karyesi	askere rast gelir. Neferler üzerine hücum eder, boğazındaki para kesesini almak için süngü ile keserken biçareyi yaralarlar. Bu kanlı sahneyi ikinci bir Bulgar güruhu takip eder ve Ahmet Ağayı öldürmeye karar vererek tekme ve sopa ile dövdükten sonra zavallının beynini patlatırlar ve şahâdetine hüküm ederek cenazesini bırakırlar.
9 Ekim 1912	İşkence	Karlıova	Filibe rüştiyesine kaydolmak için Karlıova'dan Filibe'ye gelmiş olan iki İslâm çocuğu Filibe'deki vahşetlerden korkarak pederlerine iltihak için Karlıova'ya avdete karar verirler. Yolda tesadüf ettikleri Bulgarlar tarafından soyularak üzerlerindeki 45 frankı alınır.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
9 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Açlığa dayanamayan İslâmlar ekme alabilmek için feslerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Filibe'de fes, etrâf köylerde sarık kalkmıştır. Çekilen işkenceler, zulümler ve tedailer, dökülen kanlar İslâmlarda artık mecâl bırakmamıştı.
10 Ekim 1912	İşkence	Hacıoğlu Pazarcığı	Bulgarlar Hacıoğlu Pazarcığı Karyesini muhasara esnasında eşraftan Hacı Osman Ağayı darp ve tehdit ederek altmış bin franklık malını gasp ederler. Osman Ağa darptan yirmi dört saat sonra vefât eder.
11 Ekim 1912	İşkence	Niş	Sırların eline düşen Veysel Ağa isminde bir Müslüman boynuna bir yular takılarak şehir içinde bir hayvan gibi dolaştırılır ve bihret-i insâniyeden hissedâr olmayan yabancıların yeisle nâzırken ve nefretle telakki edileceği tahkirâta hedef edilir.
11 Ekim 1912	İşkence	Kara Ali Mahallesi	Bulgarların ilk hücum vahşiyânesine maruz kalan cihet Kara Ali mahallesidir. Yakıp yıkmaktan, can almaktan zevk alan Bulgarlar meyân-ı mukdezâyı tahkir etmeyi bir iş zannederek Kara Ali Mahallesi camii şerifinin camlarını kırarlar, kapılarını kırarak dehşetle akla hayret verecek cinayet ve vahşiyânelere bulunurlar. Tesadüf ettikleri insanlara Türk kafası keseceğiz!! Tehdidiyle üzerlerine hücum ediyor erkeklerin elbiselerini, kadınların çarşaflarını yırtıyorlar.
11 Ekim 1912	İşkence	Ruscuk	Bulgarlar Rusçuk'ta Sokak ortasında rastladıkları bir islamı hayatından ümit edilmeyecek derecede

			dövmüşlerdir.
11 Ekim 1912	İşkence	Ruscuk	Ruşçuğa saman satmaya gelmiş olan civar köylerden Veli Ağa isminde bir islâmiyenin parası jandarmalar tarafından alınmış üstüne birde dayak atmışlardır.
11 Ekim 1912	İşkence	Ruscuk	Ruşçukta esnaftan Halil Ağa duçar olduğu taarruz karşısında nâmus ve haysiyetini hakiki bir Türk evladı gibi müdafaa eder, daima geriden hücum eden uyuz timsali Bulgarlar Halil Ağa'nın budurlarını arkasından kesmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
11 Ekim 1912	İşkence	Ruscuk	Rizeli İzzet nâmında bir İslâm işlettiği kereste deposundan 12 süngülü asker tarafından getirilerek karakola sevk edilir, iki nefer başına vurur, beşi de baş soyarlar ve zincirler ile dövmeye başlarlar. Vefâtına hüküm ederek hapishâne muavene odasına götürürler.
13 Ekim 1912	İşkence	Balçık Kazası	Bulgar Balçık Kazasına ihlâl karyeleri de tahrip ve Orta Köyde Ahmet Ağa'nın kolunu kırmışlardır.
13 Ekim 1912	İşkence	Pazarcık	Pazarcık'ta mevcut Müslümanların kafalarını darp etmiş ve mallarını da yağmalamışlardır.
13 Ekim 1912	İşkence	Balçık Kazası	Balçıkta bir gece İslam hânelerinin camlarını kırıp içeriye dâhil olan Bulgar vahşileri erkekleri darp ve haps eylemişlerdir. Bu vakanın aynısı Varna'da da cereyan etmiştir. Balçık rüştiyesi Müdürü Süleyman Fehmi Efendi'yi de darp eylemişlerdir.
13 Ekim 1912	İşkence	Balçık Kazası	Bulgaristan'da ticaretle iştigal eden Esad Efendi Balçıkta gördüğümüz ahvâl ve Müslümanlara yapılan işkenceler karşısında burada duramayacağımızı anlayarak hicrete karar vermiştim. Ailemi ve çocuklarımı alarak Varna'ya hareket ettik. Şehre girerken jandarmalar üzerimizi arıyor ve her türlü hakareti yapıyorlardı. Güç hâl ile geceyi bir handa geçirdik. Ertesi gün bütün muhâcirin ile birlikte Avusturya vapuruna binmek üzere iskeleye gittik. Zavallı Müslümanlar gemiye binmek için iskelede beklerken her hareketleri bir suç oluyor ve tüfek dipçikleriyle cezalandırılıyorlardı. Sıra bana geldiğinde ne kabahat işlediğimi bilmediğim halde askerlerden

			birisi beni öyle bir savurdu ki kucağımdaki üç yaşındaki çocuğumla beraber yere yuvarlandım.
13 Ekim 1912	İşkence	İşkodra	İşkodra'da tuza giden Dağlılar ahâlisi Sırpların kurduğu pusuya düşmüşler ve tuza giden erzak, mühimmât, makari, para ve saireyi hâmil bulunan kayıklar sazlıkta Karadağlıların tecâvüz ve taarruzuna maruz kalmışlardır. Sırpların ilk ateşinde 5-6 mecruh ve şehit düşmüştür Sırplar yaptıkları pek çok vahşetten tatmin olmayarak kayıkçılardan birinin burnunu ve kulaklarını kesmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
16 Ekim 1912	İşkence	Vidin	Servet ve haysiyet içinde gezip tebir terbiye almış olan biçare Fehim Efendi domuz çobanlığına mahkûm olunur.
16 Ekim 1912	İşkence	Vidin	Kezalik sokağa çıkmaktan başka bir günahı olmayan Cumali Yaşar Zinali nâmında bir Müslim dâhi ahırcılığa mahkûm edilerek her türlü hizmetlerden başka her sabah ahırlarda medher gübreleri gayet büyük bir sepetle sırtında olarak uzak mahallere taşımaya icbar edilmekte ve vechle şehir içinde tezhif ve tahkire maruz kalıyordu.
16 Ekim 1912	İşkence	Vidin	Vidin'den Türkiye'ye azimet etmek üzere münasip talebesi tevkif edilir ve bütün elbiseleri soyularak üzerleri tahrip edildikten sonra pardösü, ceket ve pantolonlarının astarları sökülür ve orak mezrah aranır ve güya bu masum gençlerin Türkiye'ye casusluk ettiğine zâhib olunarak casusum dedirtmek için vücutlarını zehmedar edinceye kadar işkenceye maruz bırakmışlardır.
18 Ekim 1912	İşkence	Niğbolu	Bulgarlar Yukarı Pazar Mahallesiine saldırarak orada da birçok mezâlimde bulunmuşlardır. Bulgaristan'dan gelen dindaşlarımız orada Müslümanların askerler tarafından bir vesile ile tutulup dövüldüklerini, para istemek bahanesiyle her türlü tahrikâta bırakıldıklarını hikâye ediyorlar.

20 Ekim 1912	İşkence	Niğbolu	Niğbolu'nun Yukarı Pazar Mahallesinde, Reşit Ağa'ya aid olan kilitli otniyeleri bir akşam Bulgarlar tarafından yakılır. Ertesi sabah biçare Reşit Ağa oğlu Hüseyin Efendi ile birlikte hanesinden kaldırılarak kolları arkasında bağlı olduğu halde karakola sevk edilir. Otlarını askere vermemek için kendilerinin yakmış oldukları suçu ile teadi edilir. Zavallı peder ile oğlu karşı karşıya yere yatırılır ve ıslatılmış sopalarla çamaşırlarından kan fişkırıncaya kadar döverler. Ve ayaklarından sürükleyerek merdiven başına getirdikten sonra iki mecruh ve behus vücutları tekmeler ile iterek merdivenden aşağı yuvarlarlar.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
20 Ekim 1912	İşkence	Razgarad	Mehmet-Yusuf ve hasırcı Hasan-Mustafa'nın hânelerine tecâvüz eden Bulgar askeri kapı ve pencereleri kırarak para isteriz! Diyerek zavallıları sebb ve darp ederler.
20 Ekim 1912	İşkence	Razgarad	Bulgarlar, İbrahim Koca Osmanuf'un hânesine yalın kılıç olarak askerler girip 11 altın parasını zapt ve pederinin başını kılıçla keserler ve İbrahim in'de el ve çenesini kasatura ile doğrarlar.
20 Ekim 1912	İşkence	Razgarad	Bulgarlar, Kız Çeşmesi meydanında Mehmet Cafer Vafi çekiçlerle döverler ve askere döndürerek kılıç ve kasatura ile kafasını ve diğer azasını keserler.
20 Ekim 1912	İşkence	Bilad Karyesi	Bulgarlar, Bilad Karyesinde bir Müslümanı gece tüfekte vurmuşlardır.
20 Ekim 1912	İşkence	Razgarad	Diremeli Hasan Ağa'nın Mehmet, Salim Ağa'nın Hakkı, Kara Abdinin damadı Mahmud Ağa ile daha birçok Türklere bir Bulgar kızına göz atmış diyerek haksız yere "Razgard" zabıtasında zabıtaya ve jandarmalar vasıtasıyla kum torbalarıyla döverler. Biçareler ölüm derecesine gelirler.
20 Ekim 1912	İşkence	Pek Cami Mahallesi	Bulgar askerleri, Pek Cami Mahallesinde Ahmet Çavuşun oğlu Hasan Ağa'nın hanesine kabir çekeli sekiz on ihtiyar girip kapı ve pencereleri kırdıktan sonra (para ve kız isteriz) diyerek onları döverler.
20 Ekim	İşkence	Ekine	Bulgarlar, Ekine Bekici muhtarı Hacı Salih Ağa'nın

1912		Bekici	evine girerek tüm eşyayı kırdıktan sonra mızraklarıyla zavallıyı döverler.
20 Ekim 1912	İşkence	Yeni Mahalle	Yeni Mahallede Topal Mehmet Ağa oğlu Mehmet Ağanın hânesine girerler ve para isteyerek kendisini döverler.
20 Ekim 1912	İşkence	Abdul Köyü	Bulgarlar, Razgard Kazasına tâbi Abdul Köyündeki Bulgarlar tarafından camii içerisine silah saklanıp bunu Türkler yapmıştır diyerek 10-15 Müslüman'ı döve döve karakola götürürler ve akla hayale gelmeyecek işkenceler yaparlar.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
20 Ekim 1912	İşkence	Sub Köyü	Bulgar çetelerinin vahşetinden köy halkı dağa kaçtığı için geride mahalle imamıyla familyası kalmıştır. Köye saldıran Bulgar askerleri imamın ailesini ve 1,5 yaşındaki çocuğunu kasatura ile doğramışlardır.
20 Ekim 1912	İşkence	Şemniye	Bulgarlar Şemniye'de dükkânları yağma ve talan ettikten sonra bu esnada 4-5 genci de öldürürler.
25 Ekim 1912	İşkence	Eski Camia	18, 19, 20 1912 Eylül tarihinde Eski Camia'da bir vaveyla koptu, biz mesirelikte idik. Kayıklar yolunda demir yolu üzerinden geçen cihetten gelip geçeni Bulgarlar dövmeğe başladılar. Ahvalden darp edilenlerden birisi 2 saat ölü gibi yerinden kalkamadı. Mesireden güç hâl ile kaçabildik.
25 Ekim 1912	İşkence	Eski Camia	Hilmi Efendi Bulgar askerlerinin denetimi altında 6 gündür değirmende un öğütmektedir. Müslümanlara son derece zulmediliyor. Kahvehanede olsun, diğer yerlerde olsun iki Türk bir yere gelemiyor. İki Türk bir yerde görülürse dövüyorlar, soyuyorlar.
27 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Filibe'de ihtiyarların ve eşrafın sokak ortalarında zorla sakalları kesilmiştir, gençlerin bıyıkları kırılmıştır. Bu hakaretler içinde kıvranan zavallı kardeşlerimizin artık hayatından ne kadar ümid silah ile yaşadıkları düşünölsün!
27 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Sabık Filibe Müfettişi Mehmet Şakir Efendi'nin evine tecâvüz edilerek kapıları kırılır ve içinde kızı ile zevcesiyle kerimesinin iffetlerini korumak için çabalayan biçare Şakir Efendi öldürölünceye kadar dövölmüştür.

27 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Balkan muharriri Edhem Ruhi'nin hayatından da endişe edilmekte ve bilgi alınmamaktadır. Bazı haberlere göre o tehlikeyi hissederek muharebe başlamadan evvel oradan ayrılmıştır. Fakat en emin bir menbâdan alınan malumata göre Edhem Ruhi'ye hapis edildiği günden beri hiç yiyecek verilmemiştir. Filibe eşraf meslemesinden bir zat bir akşam kendisine gizlice bir parça ekmek vermek istemişse de Bulgarlar tarafından derhal ekmek bomba yapılarak bu biçare de hapsedilmiştir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
28 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Filibe'den aldığımız son haberlere göre Bulgarlar Filibe'deki İslâm muateberatını toplayarak İmâm Mehmet Efendinin hanesine doldurmuşlar, ön kapısında 2 jandarma ikâme etmişlerdir. Küçük bir evden ibaret olan mezkûr mahle tıklan birçok İslâm tebasının çektikleri işkence her türlü tahammülün haricine çıkmıştır. Kümese istif edilir gibi birbiri üzerine itile kakıla zorla sokulan bu biçâreler ekmek vermemek suretiyle işkenceye mâruz bırakılmakta ve her türlü münâsebetten men edilmektedir.
28 Ekim 1912	İşkence	Filibe	Filibe gençlerinden birinin hânesine Bulgar boz başlarından biri girerek zavallıya işkence etmeye ve derhal zevcesini çıkarıp kendisine teslim etmesini zavallı gencin göğsüne süngü dayayarak emreder.
2 Kasım 1912	İşkence	Aylalar Karyesi	Karlıova'ya yakın Aylalar Karyesinde İbrahim Ağa nâmında bir islâmdan 300 Fransız altını talep edilir. Bu kadar parayı veremeyeceğini beyan etmesi üzerine zavallının 8 yaşında oğlunu tutarak köy meydanında çenesini, burnunu ve kulaklarını kestikten sonra köy kenarına çıkararak başını kesmişler. Vücudunu parçalayarak taşlar altına saklamışlardır. Evladı kuzu gibi boğazlanırken İbrahim Ağa ve diğer köy ahvâli kanları akıncaya kadar dövülürler.
3 Kasım 1912	İşkence	Bulgaristan	Bulgaristan'da yaşamak felâketine uğrayan bedbaht İslâmlar artık son günlerini geçirmekte, mezar başında bulunmaktadır. Bulgaristan'da 650 binden ziyade Müslüman bir dakika içinde feryat edip inlemekte ve ilim medeniyetinin yardımını beklemektedir. Burada İslâmlara akla ve hayale gelmez, engizisyon

			mezalimine rahmet okutturacak mezalim yapılmaktadır.
3 Kasım 1912	İşkence	Filibe	Filibe’de pek çok İslâm esnafı süngü altında cebren angarya olarak Bulgar ordusu namına gece ve gündüz işletilmektedir. Günde 22 saat çalıştırılan zavallı İslâmlara ekmek ve su verilmediği gibi ekseriya bitâp kalanlar dahi süngü ile dürtülerek son nefesini verinceye kadar çalıştırılırlar.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
2 Şubat 1913	İşkence	Dedeâğaç	Bulgarlar Dedeâğaç’ta sokakta tesadüf ettikleri bir Müslüman’ı şehit etmişlerdir. Zavallı kadın ve genç kızları evlerinde boğazlamışlardır. Bu suretle 350 masumun kanına girilmiştir.
3 Şubat 1913	İşkence	Dedeâğaç	Mekteb-i İdâdideki kadınlar arasında zengin bir kadın olduğunu haber alan Bulgarlar oradaki teknil kadınların üstünü başını arayarak nihayet merkûmeyi buldular ve üzerindeki para ile dört gün zarfında 16 büyük fırın yaptırdılar bunların amelesi ustası kâmilin Müslümanlardı. Bazı gün ekmeksiz bazı gün hayvan gibi çalıştırıldılar.
3 Şubat 1913	İşkence	Dedeâğaç	Bulgarların Dedeâğaç’ı istilasından itibaren 3 gün Bulgarlar kimseye ne su verdiler ne de dışarıya çıkmalarına müsaade ettiler. Memurlara sokakları süpürttürmek şimendüferlere maden taşımak gibi sefil hizmetlerde kullandırılır.
16 Şubat 1913	İşkence	Sarı Şaban Kazası	Teşrinisâninin ikinci Cuma günü idi. Bulgar komitecileri gelip Sarı Şaban Kazasını istila etti. Ahâliyi 3-4 gün serbest bıraktıktan sonra yedinci Çarşamba günü ahâlinin erkeklerini hiçbir sebep belirtmeksizin hapse atmaya başladılar. Zâlimler bizi yirmi dört saat aç bıraktıktan sonra birer parça kuru ekmek itam ettiler.
27 Şubat 1913	İşkence		Piyerloti’ye yazılan bir mektupta Birunikis isimli bir gemide bulunan askerin gördüklerini Piyerloti’ye mektupla bildiriyor: Yunan ve Bulgar askerleri Türk esirlerinin gözlerini çıkarıyorlar. Rivayetlere göre böyle gözü çıkarılan esirler 4 bin imiş.
11 Mart	İşkence	Manastır	Sırp ordusunun Manastır ve havalisini istilasını

1913			hengâmesinde (fizan) Karyesinin10 dakikalık komşusu bulunan (Çabari) Karyesinin Bulgar komiteleri zavallı Mahmut Efendi'yi camii önünde kestiler. Kafasını vücudundan ayırdılar, bütün köyle beraber hânesini de yaktılar, fakat bu cinayet İslav barbarlarının ateş vahşetini teskin edemedi. Biçarenin kafasını ayaklarıyla ite ite Çabari Karyesi civarına kadar yuvarladılar ve Çabarinin 8-10 yaşındaki çoban çocuklarına kaydırak hediyesi takdim ettiler. Kana tefsîğ edinceye kadar küme küme Bulgar çocukları zevk vahşilerini okşayan bir halde oynamışlardır.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
18 Mart 1913	İşkence	Dırama	Sokakta gezinirken sabıkalı bir Rum beni Bulgar komitesi istediğini söyleyerek tevkif etti. Beni isteyen komitecinin yanında altı ay evvel noksan olduğu için 25 okka ekmeğini müsâdere ettiğim Benabud da orada bulunuyordu. Benabudun'un talebi, komitecinin emri üzerine hapse iltica edildim. Kamçı ile pek zalimâne bir surette darp edildim.
31 Mart 1913	İşkence	Zihene Kazası	Zihnene Kazasında o gece yerli Rum vatandaşlarımız icraata başladılar. İptida 2 gün evvel gelmiş olan Çalgud Mehmet Ağayı evinden alarak Sırtlan Karyesi altına götürerek orada dehşetli surette dövdüler. Mehmet Ağa iki gün yanımızda canhıraş inleyişler içinde yaşadıktan sonra terk-i hayat etti.
31 Mart 1913	İşkence	Zihene Kazası	Bade Hacı İbrahim Efendinin oğlu İsmail Efendiyi evinden aldılar. İsmail Efendi kendisini götürülenlerin elinden kurtulmayı başarmıştı. Arkasından silah atılmışsa da kasım biraderinin hanesine iltica edebilmiştir. Bulgarlar 50 haneyi muhasara altına alınca burada tutunamayacağını anlayan İsmail Efendi Mustafa efendinin hayvan ahırına girmiştir. İsmail Efendi orada eline bir sapan demiri geçirmiş bununla müdafaaya niyet ederek vukuata münazır olmuştur. Bu sırada Hıristiyanlardan biri ahıra girmek isteyince sapan demiriyle kafasına indirir. Bunun üzerine sayılarının fazla olduğu halde içeriye girmekten korkarlar. Mustafa Ağaya lambayı tutturarak kapılardan sekiz on silah birden atmak suretiyle İsmail Efendiyi şehit etmişler, mazlumun cesedi ortada kalmış, gelip geçenler kafasına taşlar atmışlardır.

3 Nisan 1913	İşkence	Dedeagaç	<p>Fransız Birunikis gemisinde çalışan bir asker eşine Balkanlarda gördüğü vahşeti anlatan samimi bir mektup yazıyor. Mektubun aynısını bir arkadaşına da postalıyor. Arkadaşı mektubu yayınlarken satırını dahi değiştirmedini sadece mektubu yazan arkadaşının bir buçuk kurşuna gitmemesi için ismini vermediğini anlatmaktadır. Filoda çalışan arkadaş bizzat karşılaştığı üç olayı nakletmektedir: Dedeagaç'ta bir arkadaşıyla karaya çıkmıştık, gezinti yapmakta iken bir ara sahilde çıplak yatmakta olan Müslüman cesetlerine bakıyorduk. Arkadaşım bu Müslümanların sokakta yürürken arkalarından koşan cellâtlar tarafından süngülendiğini ve sonra da süngü ile karınlarının yarıldığını konuşuyorduk. Bizim cesetler hakkında müşahede ettiğimizi gören bir komiteci bize doğru yaklaşarak bıyık altından güldü ve bozuk bir Fransızca ile dedi ki: “Evet süngü ile geberttik. Türk, bir kurşuna bile değmez”. Herifin tavrı o kadar vahşi idi ve kendisinde öyle bir haydut siması vardı ki...</p> <p>Birkaç saat sonra yine Dedeagaç'ta İslâm mahallesinde bulunuyorduk. Yunan çakalları oradan geçmiş özünde hiçbir şey kalmamıştı. Gayet yaşlı bir Türk kadını ayaklarımıza kapandı sıcak gözyaşları dökerek ellerimizi öptü. Dilini bilmediğimiz için bir şey anlamıyorduk. Bize bir şeyi tarif etmeye çalışıyordu. Peşine takıldık ve bizi birkaç yüz metre ilerde bir yere götürdü. Evvelce bir hane olduğuna mahal verdiğimiz harap bir mahallede iki genç kadınla bir küçük kız yüzleri açık olduğu halde sakin sakin ağlıyorlardı. Yanlarında yüzleri kıpkırmızı olmuş iki Bulgar askeri vardı. Bulgar askerleri bizim bu ziyaretimizden toparlanmaya çamaşırlarını giyinmeye başladılar. Olayı bize küçük bir çocuk anlattı. Askerler kadınları kaçırmak istemiş, çocuk mukavemet edince çocuğu bıçakla tehdit etmişler. Bizde durumu yoldan geçen bir Bulgar zabıtine anlattık ve gerekeni yapmasını rica ettik. Ertesi günü öğleden sonra rakib olduğumuz gemiden dürbünle şehre bakıyordum. Sefinemiz sahilten pek uzak değildi, binaen aleyhe sahildeki bütün eşyayı güya parmaklarımla temas etmiş gibi görüyordum. Sahilde iki Müslüman balıkçısının Bulgar askeri tarafından katledildiğini müşahede ettim. Katliam tam beş dakika sürdü ve balıkçılar sopa ile</p>
-----------------	---------	----------	---

			öldürüldü.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
22 Nisan 1913	İşkence	Edirne	Bulgar komitecilerinden Cezal Ebvanuf esir askerleri kapalı bir yere hapis ederek günlerce aç bıraktı. Açlıktan günde bin esir öldüğünü gözlerini kıpırdatmaksızın resmen vâliye söylemek cesaretinde bulundu. Bu gaddarlığı kâfi gelmiyormuş: “Cezânız der çekiniz ne için Şükrü Paşa Arda köprüsünü ber heva etti?”.
5 Haziran 1913	İşkence	Ehlile Karyesi	Bulgar komitecileri Ehlile Karyesi eşrâfından Nuri Bey ile zevcesinin evine girerek yatak odasına tevci etmişlerdir. Bulgarlar yukarı kata çıkarken yaptıkları gürültüden Nuri Bey bir tecâvüze hedef olduğunu hissettiğinden yatak odasına yetişen bir diğer odadan firara teşebbüs etmişse de hunhevar Bulgarlar tarafından hemen yakalanmıştır. Nuri Bey bacakları, elleri mezbahaya sevk olunan bir koyun gibi sıkıca bağlanmış ve ağzı bir tıkaç ile tıkanmıştır. Nuri Bey servetini Bulgarlara teslimden imtina etmesi üzerine Bulgarlar zavallı Nuri Bey’i zevcesinin gözleri önünde müthiş işkencelere duçar etmişlerdir. Zavallı Nuri Bey, bütün bu işkencelere rağmen parası bulunmadığını iddia etmekte bulunduğu cihette süngü darbeleriyle göğsü delinerek şahâdete ermiştir.

Tablo 3: Katliam Haberleri

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
10 Ekim 1912	Katliam	Hacıoğlu Karyesi, Maksutlar Karyesi	Bulgarlar Dostrağan ve Kuzgunluk Karyelerine hücum ettikten sonra Maksutlar Karyesinde Avsak Köyü Ahalisi ve Sığırcı Bulgarları ile ittifak eyleyerek mezkûr karyeyi de muhasara etmeye başlamışlardır. Vahşilerin bu muhasarası ile aç kalan kariye ahâlisinin malları ve kadınları beşi itlaf edildikten sonra sıra Hacıoğlu Karyesine gelir. Mezkûr Karyeden yalnız iki kişi itlaf edilir.
10 Ekim 1912	Katliam	Hacıoğlu Karyesi	Bulgarlar Hacıoğlu Karyesinde köylülerden birinde çıkan ufak bir bıçağı bahâne ederek zavallı köylüyü dahi katleylemişlerdir.
3 Kasım 1912	Katliam	Pilevne	Pilevne de sekiz islâmı koyun boğazlar gibi boğazladılar ve cami-i şerifi ateşe verip çatır çatır yaktılar. Geçende, bir arada da 3 Müslüman sokak ortasında şehit edildi.
3 Kasım 1912	Katliam	Şemni	Şemni de Şevse hattı üzerinde parça parça edilmiş yüzlerce İslâm cesetleri bulundu.
3 Kasım 1912	Katliam	Sofya	Saraybosna'dan beş İslâm bir kadın casuslukla itham edilerek idam edildiler.
3 Kasım 1912	Katliam	Saraybosna	Saraybosna'dan memleketi Osmaniye'ye gitmek üzere vapura râkib olan üç müslümanı vapurda bulunan vahşi Bulgar nizamiye askerleri Tuna'da boğdular.
2 Şubat 1913	Katliam	Kosova	“Raihşubust” gazetesi şayanı itimat bir zat tarafından hazırlanan bir rapor neşrolundu. Bu raporda yalnız Kosova vilayetinde şehit edilen biçarelerin adedi 2500 olarak gösteriliyor.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeagaç	Dedeagaç 19 teşrinisani' de 15 kadar Bulgar eşkıyası tarafından istila edildiği zaman Bulgarlar 200 islâm hanesinden 50'sini bomba ile uçurmuş, diğerlerine ateş vermişlerdi. Komiteciler nezâretinde ehemmiyetsiz telakki edilen bu vahşetten yüzlerce canlar heder olmuş, bir hayat kalan bir kısım İslâm öteye beriye kaçışmaya başlamıştı. Eşkıya can havliyle kaçan bu biçarelerin de arkalarını bırakmıyor süngüler,

			tüfeklerle takip ediyordu.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bulgarlar köylerden gelen muhâcirlerin toplandığı camiye bir bomba attı. Caminin derûnundaki 300 muhacirden eser kalmamıştı.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bulgarlar, Kahveci Nuri Ağa isminde birini yakalamışlar süngü ile tehdit ederek ”bir lira ver” diye tehdit ediyorlardı. Zavallı liram yok, esbâplarım üstümde başımda ne varsa alın sizin olsun vurmayın. Merhamet edin diye yalvarıyordu. Yirmi süngü Nuri Ağanın göğsüne, kafasına, bacaklarına her tarafına saldırıldı. Süngülerin sedası pek acı idi.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bundan biraz sonra Dedeğağaç yerlilerinden kasap Ednas ile Marvel ellerinde büyük bir bıçak olduğu halde kim bilir nerede yakaladıkları 7 yaşındaki bir İslâm kızcağızını yine Kukulus civarında odun keser gibi boğazladılar. Bu katliam iki gün üç gece bütün dehşetiyle devam etti.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bir taraftan Dedeğağaç içerisinde katliam devam ederken şehir civarında vahşet ilerliyordu. Yalnız civar köylerden Dedeğağaç’a gelmekte olan 600 kişilik bir kafiye Çay Başı mevkiinde kâmilen şehit edildi.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Hacı Mustafa Efendi Hasan Efendiyle beraber vapura bir eşya vermek için yolda ilerlerken ikisi de katledilmiştir. Rasim Ağa’da emsâli gibi öldürülmüştür.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bulgarlar bundan sonra bir câmiye iltica eden muhâcirin üzerine bombalar atarak pek acı levhalar meydana getirmiş ve 25 kişiyi şehit etmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeğağaç	Bulgarlar Kayıkçı Laz Mustafa’yı süngülerle ve üç iskele hamalını denize atarak itlâf

			eylemişlerdir.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Her taraf kan ve ateş içindeydi. Bazı mahallelerde istif halinde 20 kadar cesede tesadüf olunuyordu ki bu meyanda kadın cesetleri de mühim bir yekûn tutuyordu.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Dedeâğaç ve civarında ki şehit miktarının 3500 yakın olduğu konuşulurken resmi dâirelerle müstebittir. Bir hafta sonra bu durumlara getirilmiş olan Müslümanlar meydana çıkarılıp niçin teslim olmadı diye bir bir kurşuna diziliyordu.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Müslümanlar dolduruldukları mektepten kumandanın emriyle çıkarılırken hepsine birer sebep uyduruldu. Başlarına birer şapka geçirildi. Selebi biraz nazlı uyanlar derhal cezal önünde katlediliyorlardı.
3 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Arnavutluk'tan Anadolu'ya geçmek üzere 18 bin koyunun haberini alan Bulgarlar hemen birkaç kişi gönderdiler ve bu adamlar çobanları öldürüp koyunları gasp ettiler.
6 Şubat 1913	Katliam	Yunanistan	Yetmiş yaşında olması muhtemel bir ihtiyar ayaklarındaki ağırlardan ve birkaç günden beri bir lokma ekmek yemediğinden istasyona kadar yorulmamış ve bu hâli gören bir Yunan jandarması zâbiti rovelverle ihtiyarı şehit eylemiştir. Şehit edilen biçare ihtiyarın cesedi altı saat çamurlar içinde bırakılmıştır.
9 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Dedeâğaç'ta 200 kadın ve çocuğun iltica ettiği bir câmi komitacılar tarafından içindeki biçârelerle birlikte berheva edildi.
9 Şubat 1913	Katliam	Dedeâğaç	Türk olanların kafası idam edildi. Yalnız sokaklarda 400 şehit görülmüştür.
9 Şubat 1913	Katliam	Çınar Kasabası	Uruchisar'da ki facia, Dedeâğaç mezalimini de geçmiştir. Çınar kasabasındaki cami yüzlerce biçare cem olunarak ateşe verilmiş ve 60 kişi katliam edilmiştir.

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
9 Şubat 1913	Katliam	Kerküd Kasabası	Kerküd Kasabasında ise ahâlinin bir kısmı diri diri yakılmış yalnız 50 genç kız bırakılmıştır.
9 Şubat 1913	Katliam	Vunicya	Bir hafta evvel, biri İngiliz ve biri Rum olmak üzere iki kadın komite havalisinde bir seyahat icrasına teşebbüs eylemişler ve komince istasyonundan yarım saat mesafede olan Vunicya Kasabasına dâhil olmuşlardır. Bayram günü Bulgar askeriyle komitecilerle mezkûr kasabaya girmişlerdir. Bayram olması sebebiyle câmide toplanan biçârelerden 19 kişi tutulmuş ve elleri bağlanarak Vardar nehrine kadar sürüklenmiş ve orada tüfek ve bıçak ile şehit edilmişlerdir.
9 Şubat 1913	Katliam	Vunicya	Vunicya'da 26 Türk sopa ile şehit edilmiştir.
16 Şubat 1913	Katliam	Sarı Şaban Kazası	İki üç gün Selanik'in İngiliz Cezal konsolosu ile diğer bir memur siyasî de gelip Bulgarların yaptıkları vahşet tablosunu gördüler ve Bulgarları ikaz ettiler. Kavala Bulgar kaymakamı gelerek bu manzara-i faciâyı görerek talimât verdi. Civardaki tarlalara derin kuyular kazdırarak şüheda defin edildikten sonra tarlayı sürüp zer ettirdiler. Şehit edilen kardeşlerimizin islâmiyesi beruce derc olunur: Kaymakam vekili levamiyet memurlarından Rıza, tahrirat kâtibi Mehmet Nihat, - umûmî muavini Mehmet Tevfik, Mahkeme azaları Hüsnü ve Raşit, zabıt kâtibi Ahmet, belediye doktoru Nâfız Tâhir, belediye kâtibi Hüseyin Vehbi, maliye tahsildarlarından İzzet ve Mehmet, ziraat tahsildarı Mehmet, mektep Rüşdiye muallimleri Şaban ve Nuri Efendilerle mahkeme mübaşiri Mustafa Çavuş ve dava vekillerinden Rıfat ve Yusuf, Tahsin ve Cemil Efendiler ve ahâlden eşrâftan Saffet Bey ve Bakkal Recep Ağa müşteriki Rıza, talibinden Recep, kahveci Rasim, hükümet odacısı Hüseyin ve Ahmet Hamdi Efendi, kâtibi Hacı Refik, posta sürücüsü Abdi ve mahdumi Hüseyin, aşî memuru Süleyman Efendiler ve rencberândan Ömer Ağa, orman kolcusu Zeki, orman kolcusu Çolak bir bir şeref ve ismini hatırlayamadığım daha beş kişidir.

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
19 Şubat 1913	Katliam	Tikuş Kasabası	Sırlar ve Bulgarlar birleşerek Tikuş Kasabasına girerek tüm ahâli-i islâmiyenin silahlarını toplayıp evlere zorla girerek yağma ve talanlarda bulunmuştur. Fakat fenalık bu kadarla kalmamıştır. Zavallı İslâmların başına gelen belâların, faciâların büyüğü bundan sonra daha bir dehşetli başlamıştır. Kurban Bayramı'nın arife günü idi ki bir Sırp neferinin güya ahaliyi İslâmiye tarafından katıldığı etrafa bildirim suretiyle şayia oldu. Bunun üzerine Bulgar komitecileriyle Sırlar derhal katliama başladılar. Sokaklarda ihtiyar, genç rastladıklarını vahşiyâne katlettiler. Mazlumiyenin kanlarını sel gibi akıttılar. Arefe gününde ertesi bayram günü akşam ezanına kadar silah sesleri kesilmedi. Mahkeme mübaşiri zavallı Mehmet Ali Efendiyi hanesinden dışarı çıkarıp meydanlıkta kurşuna dizdiler. Bu şehit mazlum düşman kurşunlarına karşı ah ah feryat canhıraşına sesini arşı alaya çıkarıyordu.
16 Şubat 1913	Katliam	Sarı Şaban Kazası	Aynı günde aynı mahallede bir validenin yegâne evladı olan Ali Efendi nâmında bir genci daha öldürdüler
19 Şubat 1913	Katliam	Tikuş Kasabası	Yalnız bizim mahallede 12 kişinin bilâ sebep katlolunduğu ve iki gün devam eden bu katliamda Tikuş'da 180 kişinin katledildiği anlaşılmıştır. Köylerde telef edilen İslamların şedidi rivayetle 400'e mütecevazdır.
21 Şubat 1913	Katliam	Rumeli	İslâv zâlimleri İslâm ve Hıristiyân 400-500 masumu ber heva eylemek gibi fâciayı vücuda getirmekte tereddüt etmemişlerdir.
26 Şubat 1913	Katliam	Sündikli, Duruğudli Köyleri	Çömlekçi, İsteraz ve Kuş Ova namındaki Bulgar köyleri ahâlisi bundan az muktem şark cihet komşuları olan İslam köylerinden Sündikli, ve Duruğudli'yi basıp erkeklerin bir kısmını katletmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
26 Şubat 1913	Katliam	Cuma Mahallesi	1 Şubat 1328'te geceleyin bu sakiler Rahmanlı, Kabaklı, Dursun Ova, Davuldu Karyelerine Cuma Mahallesi'ni basmışlar, erkekleri katletmişlerdir. Kaç kişinin telef ve zayıyanın ne miktarda olduğu

			meçhuldür.
26 Şubat 1913	Katliam	Dırime	Bulgar Komitecisi Sandanski 3000 kişilik çetesiyle Derame'yi kasıp kavuruyor. Pek yakında bulunduğu 6 müslümanı katletmiştir.
26 Şubat 1913	Katliam	Ak Alan ve Kestanelik	Bulgarlar Ak Alan ve Kestanelik arasında 9 Rum yakalayarak 7'sini katletmişlerdir. Sekizinci Rum'un ne olduğu belli değildir. Fakat bu zavallılardan birisi göğsünden ağır surette yaralı olduğu halde Çatalca'ya kadar gelebilmiş ve doktorlar tarafından kurşun çıkartılmıştır. Bu mecruhun biri kılıç diğeri süngü ile açılmış diğeri iki yarası da vardı.
11 Mart 1913	Katliam		Kayaverine'nin Hamza Bey Mahallesi ahalisinden oduncu Raşit ve ailesi yirmi sene evvel Hıristiyanlıktan kitle-i İslâma intikal etmişler. Evlât ve ayâl sahibi olmuşlar ilkin bu kere Karaverine'nin istilasının üçüncü günü Bulgar komiteleri tarafından cebren hânelerinden efendi ve gayri müsteved olarak sürüklene sürüklene Bulgar kasabasına götürüldü, kadınların din-i islâmda sebat ve ısrarları üzerine her ikisi aile-i kadimeleri mevacehesinde dörder parça edilmek suretiyle katl ve itlaf olundu.
11 Mart 1913	Katliam	Nufas Karyesi	Febkurime'nin Nufas Karyesi ahâlisinden Mahileddin Çavuş ile akrabasından yedi hanede 16 sabî ve 12 kadın ile 11 erkek Bulgar voyvodası Ferisna Liyonda tarafından baltalarla katl ve itlâf edildikten sonra bu ailelere mensup gelinlik 6 kıza Sine Karyesi balattına götürülerek ırzlarına taarruz edilmiş ve beş gün süren bu rezalet ve şenaât içinde galibiyet alındıktan sonra kızların altısı da üryan bir halde Babadiba kelibeleri pişgahında idâm ve itlâf olunmuştur.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
11 Mart 1913	Katliam	Deviran Kasabası	Muharebeden birkaç ay evvel Bulgar haydutlarının Selânik vilayetine mahif Deviran kasabasında işgal ettikleri – bir bomba İslâm ve Hıristiyân 600'den fazla masumu öldürmüştür.
11 Mart	Katliam	Nufas	Bulgarların tahribatında on beşi bâkir bâliğ sahibi

1913		Karyesi	kız... Ve on dördü genç kadın olarak yirmi dokuz Müslüman hanımı hânelerinden alınarak Bulgar mektebi Daşkalı Dimşukun hânesine nakil olunmuş, bir gün, bir gece orada gaydalarla, çalgılarla kafalar tutulduktan ve muhaderat mazlumenin ırz ve masumiyetleri sureti cebriyede telef edildikten sonra ertesi gün diğer kafiye teslim edildi. İşte bu sırada Deviranlı Ahmet Ağanın kerimesi Nadire Hanım.. Bir çabuklukla kendi ismeti üzerine çullanmak isteyen Bulgar zabitanın rovelverini kapmış ve evvela merkûmu ve bâdehû kendisini itlâf etmiştir. Bunun üzerine galeyana gelen kerve eşkıya ve askerleri diğer 28 biçareyi buldukları hali üryanda birbirine bağlayarak cümlesini yarım saat içinde katl ve itlâf ettikten sonra maada muvaza temselyelerinden kazığa oturmak suretiyle ikmal şenaat eylemişlerdir.
11 Mart 1913	Katliam	Deviran Kazası	Deviran Kazasında Kırbaç Bala ve Kırbaç Zir Karyeleri ahâl-î islâmiyesinden çoğu katliam edilmiştir.
14 Mart 1913	Katliam	Manastır Vilayeti	Manastır Vilayeti dâhilinde bulunan İslâm köylerinin hemen hepsi tahrip ve yağma edilmiş ve yağma edilmemiş hiçbir köy kalmamıştır. Bu vilâyetlere tabii bazı kasaba ve köylerdeki ahâlinin açlıktan ölmek için yataklarına varıncaya kadar bütün mal mülklerini fevkalade ucuza kesatla satmaya mecbur oldukları bununla beraber 100 müteceviz muhâcirlerin açlıktan öldükleri bildirilmiştir.
18 Mart 1913	Katliam	Doksad Kasabası	Doksad'a saldıran komiteciler burada 5-6 islâmî bir yerde hapis ederek şehit etmişlerdir..
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
18 Mart 1913	Katliam	Doksad Kasabası	Doksad'da artık facia başlamıştı. Her gün 5-6 islâmın daha haber-i şahâdeti işitiliyordu. Küçük bir kasabadan 70 kişi şehit edilmişti. Buberan İmâmî ve Belediye Reisi Sefer Vahit Efendi Kavala'da tutularak 1000 lira kadar meblağ alındıktan sonra şehit edilmiştir.
18 Mart	Katliam	Körünce	Körünce'den âaip olan köy bekçisi Arap Ali'nin

1913		Kasabası	de bilahira şahâdet haberi işitilmiştir.
26 Mart 1913	Katlîam	Selânik ve Filkebiş Köyleri	Balkan canavarları son beş ay zarfında sel gibi Müslüman kanı akıttılar. Müslüman şühedasını parçaladılar, Müslüman ırzlarına saldırdı, Müslüman mallarını yağma ettiler. İhtimal ki artık canavarlar bu her tarafça aleniyete çıkan cinayetlerini tekrara ceraat etmezler diyorduk. Heyhat! Daha bir ay olmamıştır ki Filkebiş Köylerinde yeniden katliamlar vücuda getirilmiş olduğunu mektuplar haber vermişti. Henüz bir hafta yoktu ki Selânik'in içinde biçâre Şaban ile oğlunun şahadet haberi geldi. Ve nihayet Kral Yorgi'nin bir Yunanlı tarafından katli üzerine Selânik sokaklarının mazlum Müslüman ve masum kanıyla erva edildiği, yine 60 kadar kurban verildiği tahkik edildi.
26 Mart 1913	Katlîam	Selânik	Yunanlılar her fırsatta istifade ederek Selanik şehrinin ahal-i müslimesi hakkında irtikâba mezalim etmektedirler. İhbaren yine Kral I. Yorgi'nin katli vesilesiyle bu cellâtlar ahali İslam üzerine tehvire atılarak 60 kadar yeni şehit etmişlerdir. Hâsıl ki bundan mukdem baruthane faciasından istifade ederek kardeşlerimizin yüzlercesini katliam etmişlerdi.
31 Mart 1913	Katlîam	Zihene Kazası	Hıristiyanlar evvela ahâli-i islâmiyenin silahlarını aldırarak icraatı vahşiyâneye ser aile iptida Mehmet Sami ve oğlu Ali ve Hacı İsmail Ağa oğlu Adem ve İmam Hasan Efendi oğlu Hüsnü'yü güya karyedeki kaptanlara yol göstermek bahânesiyle köyden dışarıya çıkarıp vahşiyâne bir surette katlettiler. Masumların cesetleri bir müddet meydanda kaldıktan sonra tuzcunun oğlu lakabıyla maruf dilsiz bir Hıristiyana gömdürüldü.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
31 Mart 1913	Katlîam	Zihene Kazası	O günün akşamı karye halkından müezzin Recep ve Mahmut Efendi biraderler, bakkal Recep Ağa, nalbant Mehmet Ağa, Emin Ağa, muhacir Cemal Ağa, merhum Abdullah Efendi'nin hizmetkârı Elmas, Karye İmâmı Mehmet Efendi, zevcesi Rabia hanım birer birer hanelerinden alınarak Anceste Karyesiyle Benaşka Karyesi arasındaki

			batık evde katledildiler.
31 Mart 1913	Katliam	Zihene Kazası	Karye-i mezkûre de mütaihlen sakin Recep Ağa, karye eşrafından Ömer Efendinin hânesi yağma edilerek eşyası satıldı itimat kilise sandığına yatırıldı. Kumandan gelmiş ve ileri gelenleri birer dörder davet ederek para talep etmiştir. Herkes vardan yoktan tedârik edebildiği parayı getirip teslim etmişlerse de yine ölümden kurtulamamışlardır. Bu suretle katledilenlerin esamesi şunlardır: Rüstem Ağa, biraderler Abbas Ağa ve Numan, İbrahim Ağa oğlu Said, Hasan Ağa oğlu Numan, Ahmet Efendi, oğlu Halil efendi, Mustafa Ağa, oğlu Salih Ağa, berber İbrahim, Canbaz Süleyman Ağa, bakkal Hüseyin Ağa'dır.
9 Nisan 1913	Katliam	Nurekob ve Rucevaz Kazaları	Bulgar askerleri geçtikleri yerlerde herkesi darb-ı şedid ile dövmüşler ve birçok kimseler bundan mütairen vefât etmişlerdir. Ve her karyede nüfusun kesretine göre 5'ten 100'e kadar Müslüman zâlimen katledilmiştir.
9 Nisan 1913	Katliam	Biriştak, Burancık, Bucan Karyeleri	Biriştak, Burancık, Bucan Karyeleri ihrak edilmiştir. Bu dokuz karyeden Zercan ve Zizve ve Elkusul Aylanca ahâlisi üzerlerine gaz dökülüp câmilerde diri diri yakılmıştır. Kadın ve çocukların ne olduğu malum değildir. Bulgarlar bu dokuz köyden maada Levzne ve Seyrubal Karyelerini tevsibi arazi için ihrâk ve ahalisini katliam etmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
23 Nisan 1913	Katliam	Kırzubek	Kırzubek'te bir kadın evinde bir rovelver olduğunu gizlemişti. Sırlar bu silahı meydana çıkardıklarından hânedeki bulunan insanların katli için emir verildi. Bunun üzerine 60 kişi öldürüldü. Şimdiye kadar Kırzubek'te Sırlar tarafından (1400) kişi katledilmiştir. Oralarda bir hayat kalan insanların ahvali pek acınacak bir haldedir.
22 Mayıs 1913	Katliam	Dırama	Dırama Sancağı dâhilinde komiteciler köylere gelerek birkaç Türk'ü yakalıyorlar, onlardan gayet cesim bir fidye-i hacet arıyorlardı. Bazen parayı aldıktan sonra esirleri koyuveriyorlar, bazen ise

			vermiş oldukları söze bakmayarak kurşuna diziyorlardı.
22 Mayıs 1913	Katliam	Kavala	Büyük bir liman olan Kavala da bu kabil cinayetler bir ay imtidâd etmiş ve 60 kişiden ziyade katledilmiştir. Kava civarında Sarı Şaban Karyesinde Bulgar komitecilerle Rumlar beraber olarak cinayet menhûslerini îfa etmişlerdi.
22 Mayıs 1913	Katliam	Dırama	Dırama civarında Doksad Karyesinde 24 müslüman, hâneleri yağma edilmek veya başka şeyler için katledilmiştir. Mesela birini, 2 sene evvel bir Rum tarafından katledilen bir Bulgar hakkında şehâdette bulunmuş olduğu için kestiler, diğeri de bir Rum'a 10 napolyon borç vermiş olmak bedbahtlığında bulunduğu için katledildi.
22 Mayıs 1913	Katliam	Edirneçik Kariyesi	Edirneçik Karyesinde (120 haneli bir Müslüman köyüdür) 25 erkek katledilmiştir.
22 Mayıs 1913	Katliam	Yörükler Karyesi	Yörükler Karyesinde her şeyi yağma edilmiş, 30 kişi kadar katl olunmuştur.
22 Mayıs 1913	Katliam	Karlıova Karyesi	Karlıova Karyesinde (Seyroz dâhilindedir) ahali-i islâmîye 200 kadar aileden mürekkeb olup hemen hepsi Dırama ve ya Seyroz'a kaçmıştır. Bunlardan 100 kadar erkek katledilmiştir.
5 Haziran 1913	Katliam	Bosna Köyü	Bulgar ahali Bosna köyüne kadın, çoluk-çocuk üzerine hücum ederler. (Bunlar bizim üzerimizi aldılar, ırz ve namusumuzu berbat ettiler iftirasıyla biçareleri karakola götürürler. Zavallıları karakolda hapis ederler. İçlerinde maliye müfettişi Cercis Bey, Hıristiyan olmak münasebetiyle tahkikat kumandanı karakol kumandanı mülazımın nezdine gider. Hıristiyan olduğu anlaşılır götürülür. Diğerlerinin de tahliyesine teşebbüs ederse de "sen kendini kurtardın onlara bakma" hitabına maruz kalır. Pek tabii bir şey yapamaz. Diğer bedbahtları mülazım Bosna Köyünde tahkikât icrası bahanesiyle neferlere teslim ederler. Yolda vahşiler biçareleri kurşuna dizerler.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi

5 Haziran 1913	Katliam	Edirne	En meşhur ressamlardan Rıza Bey sükûtun üçüncü günü Bulgar zâbitleri tarafından elleri kolları kesilerek pek gaddarâne ve vahşiyâne katledilir.
8 Haziran 1913	Katliam	Edirne	Yunan askeri 11 karyeyi vücuduna delalet ederek bir nişane bırakmayacak derecede harab ve helak ederler. Yunanlılar mahveyledikleri 11 karye ahalisini bile istişâne kadın ve çocuklar ile beraber köy câmilerinde topladıktan sonra diri diri yaktılar.

Tablo 4: Yağma Haberleri

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
10 Ekim 1912	Yağma	Hacıoğlu Karyesi, Maksutlar Karyesi	Bulgarlar Dostrağan ve Kuzgunluk Karyelerine hücum ettikten sonra Maksutlar Karyesinde Avsak Köyü ahâlisi ve Sığırcı Bulgarları ile ittifak eyleyerek mezkûr karyeyi de muhasara etmeye başlamışlardır. Vahşilerin bu muhasarası ile aç kalan kariye ahalisinin malları ve kadınları beşi itlâf edildikten sonra sıra Hacıoğlu Karyesine gelir. Mezkûr karyeden yalnız iki kişi itlâf edilir.
10 Ekim 1912	Yağma	Hacıoğlu Karyesi	Hacıoğlu Karyesindeki muhâsara esnâsında Hacı Osman Ağayı darp ve tehdit ederek altmış bin franklık malını gasp ederler.
10 Ekim 1912	Yağma	Razgan, Şemni, Ruscuk, Dostrağan, Silistre	Bulgarlar Razgan, Şemni, Ruscuk, Dostrağan, Silistre de bulunan İslâmlara dükkânlarını her gün muntazaman açmaları için birer beyanname eylemişlerdir. İslâmlarda bu beyannâme mucibince dükkânlarını açmışlarsa da Bulgarlar tarafından yağma edilmiştir.
11 Ekim 1912	Yağma	Ruscuk	Bulgarlar Ruscuk'ta Edhem Efendi nâmında bir kereste tüccarından bin Fransız altını talep etmişlerdir.
11 Ekim	Yağma	Ruscuk	Bulgarlar, Rusçuğa saman satmaya gelmiş olan civar köylerden Veli Ağa nâmında bir

1912			islâmiyenin parası alınarak üstüne bir de dayak atmışlardır.
11 Ekim 1912	Yağma	Ruscuk	Rizeli İzzet nâmında bir İslâm işlettiği kereste deposundan 12 süngülü asker tarafından getirilerek karakola sevk edilir, iki nefer başına vurur, beşi de baş soyarlar ve zincirler ile dövmeğe başlarlar. Vefatına hüküm ederek hapis-hâne müavene odasına götürürler. Gece akli başına gelince komisere müracaat eder. Müteveli ricalar üzerine kırk lira verirse kendini bırakacağını komiser beyan eder. İzzet Ağa iki Fransızı vererek canını kurtarır.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
11 Ekim 1912	Yağma	Ruscuk	Osmanlı tebaasına hâiz olan Rum fırıncılarının ekmekleri yağma ediliyor. Rusçuk'ta bir Osmanlı Rum tüccarına mahsus altı öğün buğdaydan bir kısmı dahi yağma edilmiş ve Bulgar askerleri tarafından müsadere edilmiştir.
13 Ekim 1913	Yağma	Pazarcık	Bulgarlar tarafından müslümanlara yapılan zulüm ve hakâret elan devam etmekte olup gazetelerin bu neşriyatı üzerine de bu vahşiyâne hareketlerini daha da artırmaktadırlar. Gazetelerde çıkan haberleri kahvelerde tercüme ettirmekte ve kendilerine ait olan fikirleri defterlerine kaydetmektedirler. Hatta bu suretle geçenlerde Mestan Ağa nâmında birinin darp edildiği gazeteler tarafından yazılmış olmakla Mestan Ağa'nın hânesine tekrar gidip 200 frank nakit mevcudunu gasp etmişlerdir.
13 Ekim 1913	Yağma	Pazarcık	Bulgarlar Pazarcık'ta mevcut Müslümanların kafasını darp etmekle beraber mallarını dâhi yağma etmişlerdir.
16 Ekim 1912	Yağma	Vidin	Vidin'de fırıncılıkla meşgul olan hacı Hüseyin Efendi'nin bütün amilesi ve mumaileyhin Hüseyin'e askere ekmek ihzarına işittirilmekte olduğu gibi 17 bin frank parası da cebren alınmıştır.

18 Ekim 1912	Yağma	Yukarı Pazar Mahallesi	Yukarı Pazar Mahallesi'ne saldıran Bulgar askerleri Müslümanlara her türlü tecâvüzat ve işkenceyi yaptıktan sonra Bulgar jandarmalarının 5-10 guruh mukabatta şunu bunu Romanya'ya kaçırmak gibi faaliyetlerden geri kalmadıklarını görmekteyiz.
19 Ekim 1912	Yağma	Ruscuk	Bulgarlar, Kara Ali ve Mustafa Paşa câmilerinin kapılarını, camlarını da kırmışlar, asayişî umûmîye-i muhafazaya memur olan askerler Kara Ali Mahallesi'nde birçok müslümanın hânelerini basarak paralarını, eşyalarını, almışlar. Ve param yok diyenlere boğazlarına süngü dayayarak tehdit etmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
19 Ekim 1912	Yağma	Niğbolu	Bulgarlar Niğbolu'da Eşref Efendi'nin hânesine saldırıp işkence ve tecâvüzatta bulduktan sonra bununla yetinmeyerek komşuya geçerek 75 yaşındaki Ayşe Hanıma da tecâvüz etmişler ve hanımın bütün vücudunu kan lekeleri içinde bıraktıktan sonra bu iki hâne içinde beş para tutacak kadar olan bütün eşyayı da gasp etmişlerdir.
19 Ekim 1912	Yağma	Niğbolu	Niğbolu'da Aslan Efendi ve Mahmut Ağanın zahire mağazaları yağma edilmiştir. Diğer Müslümanların her biri yiyecek ekmekleri olmadığı halde bir kısmı 80 çift çarık, diğerleri yüzlerce kilo zahire tedarikle levâzımât askeriye dairesine teslim mecbur olmuşlardır.
19 Ekim 1912	Yağma	Razgarad	Razgarad'da Bulgar komitecileri bütün gece sokaklarda muharebe nidalarıyla dolaşmışlar rastgelen Müslüman hânelerinin kapılarını kırmışlardır. O gece kimse uyku uyuyamamıştır. Ertesi gün İslâmlar dükkânlarına gitmek için sokağa çıktıklarında asker, komutan, jandarma ne kadar Bulgar varsa ellerinde kırbaçlarla sokak başlarında durmuşlar rastgelen Türk'ü dükkânlarına götürmüşlerdir. Bu durum on gün kadar

			devam etmiştir. Bütün terk-i esnaf kalfa ve ustalar hükümet tarafından zapt edilmiş angarya olarak cebren işlettirilmişlerdir. Bunlara yalnız bir tayin ekmek ile çorba verilir, hem de ne kadar esnafın malları varsa asker için alınmıştır.
19 Ekim 1912	Yağma	Razgarad	Bulgarlar Razgarad'da Tatar Ahmet Efendinin evini basarak bütün eşyasını karıştırdıktan sonra ele geçirdikleri 1000 guruştan fazla bir parayı alarak kendisini de tahkir ederler.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
19 Ekim 1912	Yağma	Şemniye	Bulgarlar Şemniye'de Müslüman dükkânları ve Şerif Paşa cami kesehanesi yağma ederler.
19 Ekim 1912	Yağma	Niğbolu	Niğbolu'da Bulgar askerleri ahâli-i islâmiyeye karşı "siz İngiltere'den Romanya vasıtasıyla silah celp etmişsiniz. Onları arayacağız" diyerek evleri basarlar ve rast geldikleri eşya ve paraları alıp def olurlar.
25 Ekim 1912	Yağma	Nadar Köyü	Bulgarlar, Nadar Köyü, Mahmut Köyü daha etraf Razgarad'da zengin bir müslümanın 1000 napolyon parasını almışlar ve familyasının ırz ve nâmusuna bamal etmişlerdir. Camiada ise herkes dükkânını, mağazasını kapadı alış veriş yok.
25 Ekim 1912	Yağma	Razgarad ve Köyleri	Bulgar komitecileri tarafından Müslümanlarda birinin beygir ve eşek kalmadı. Hepsini topladılar. Öküzlü, mandalı olanlar daima infariyededir. Esnaflara gelince: Askere ne lazımsa esnaftan alınıyor, mesela bakkalarda ne kadar pirinç varsa topladılar, kunduracıları her birisi kısa bir mühlet zarfında 100, 200, 150 çizme yapılmak üzere tasdik ediliyor, yapılmazsa kamçı hazır. Her kimin elinde ne kadar hazır çarığı varsa alındı. Bu da yetişmiyor. Çakıcılar, yemeniciler, saraç esnafı, kalfaları Şemniye, İslimeye çarık yahut yular, kilim dokumaya sürülürler. Gelelim köylere: Ekmek, un, arpa, buğday, pantolon, altın, koyun, eşek ne varsa köylünün elinden cebren alıyorlar.

2 Kasım 1912	Yağma	Filibe ve Civar Köyleri	Sözüne pek itimat edebileceğimiz bir zevattan aldığımız malumata göre Filibe civarındaki Estune, Kerice, Köklüne, Tatar, Pazarcık Kasabası ve buna ilhak İslam köylerindeki ahâli-i islâmiye son katre-i maişetlerine kadar ellerindeki erzak, köşe bucaklarındaki eşya ve nihayet senelerden beri alınlarının teriyle ve bin bir mahrumiyete katlanarak biriktirebildikleri 1-2 kuruşu alınmış ve kâmilen perişan edilmiştir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
2 Kasım 1912	Yağma	Ceryan	Ceryan'da koyun ticareti ile uğraşan Bandırmalı Mehmet Efendi bin Ahmet'in 1200 koyunu cebren elinden gasp edilmiştir. Filibe, Tatar ve Pazarcık havalilerinde olduğu gibi Ceryan havalisindeki köylülerinde bu sene istihsal ettiği bütün mahsûlât ve kışlık erzakı gasp edilmiştir.
5 Kasım 1912	Yağma	Bulgaristan	Bulgarlar Setar, Hacı Hüseyin, Hacı Mehmet, Kara İsmail, Razgaradlı İbrahim ve şerikasının 2500 napolyon paralarını almışlardır.
2 Şubat 1913	Yağma	Filibe	Filibe'de olduğu gibi Bulgaristan'ın İslâmlarla meskûn diğer kasabalarında Bulgar ordusu için lüzumu olan bütün ihtiyacat cebren İslâm mağazalarından ve erbâp ziraâtından tedarik edilmekte ve alınan eşya ve mal için değil para bi haber bile verilmemektedir. Filibe'nin mühim tüccarlarından bir efendinin Avrupa'dan celp etmiş olduğu bir öğün şeker mumaleyhe gümrük resmi olan 60 bin lira tasfiye ettirildikten sonra ordu namına hükümeti askeriye tarafından müsadere edilmiştir.
2 Şubat 1913	Yağma	Filibe	Bulgarlar diğer bir tüccarın mağazasından 40 çuval kadar pirinç kaldırmış ve İslâm bakkallarına varıncaya kadar ifrâd-ı islâmiye Makedonya ve Edirne Vilâyetinde İslâm kanı içmek, İslam ırz ve namusunu ezmekle meşgul olan Bulgar vahşilerini beslemeye mahkûm olmuştur.

3 Şubat 1913	Yağma	Dedeagaç	Dedeagaç katliamından sonra Bulgarlar para ve eşya elde etmek için girmedik ev bırakmadıkları gibi İslâmların ellerinden aldıkları şeyleri gözleri önünde satmışlardır. Bir mektep idare eden İtalyan rahipleri de 100 Osmanlı lirası teşkil eden bütün törenlerini eşkiyaya teslim mecbur olmuşlardır. Yağma umûmî surette sekiz gün devam etmiştir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
3 Şubat 1913	Yağma	Dedeagaç	Osmanlı Rumlarının hâne ve câmilere taarruz ederek içindeki eşyayı kâmilten yağma ve talan eyledikleri oluyordu.
3 Şubat 1913	Yağma	Dedeagaç	Mekteb-i İdadideki kadınlar arasında zengin bir kadın olduğunu haber alan Bulgarlar oradaki tek mil kadınların üstünü başını arayarak nihayet merkûmeyi buldular ve üzerindeki para ile dört gün zarfında 16 büyük fırın yaptırıldı bunların amelesi ustası kâmilten Müslümanlardı. Bazı gün ekmezsiz bazı gün hayvan gibi çalıştırıldılar.
3 Şubat 1913	Yağma	Dedeagaç	Arnavutluk'tan Anadolu'ya geçmek üzere 18 bin koyunun haberini alan Bulgarlar hemen birkaç kişi gönderdiler ve bu adamlar çobanları öldürüp koyunları gasp ettiler.
6 Şubat 1913	Yağma	Yenişehir	Yunanlılar şehre girer girmez tüm evleri yakmaya başladılar. Fakat onlardan evvel Yenice Hıristiyanları şayanı nefret bir suretle yağmaya koyuldular. Cumartesi günü öğleden sonra, Pazar ve Pazartesi günleri tek mil Türk ev ve dükkânları birer kere yoklandı. Zenginler bu yağmada daha az şiddete maruz kaldılar. Herkes kendi kafasına göre alıyordu. Kimisinden 25, kimisinden 500 lira para alıyordu. Ahâli yağmada o kadar istek ve hırs gösterdi ki Pazar günü kilisede iki kişiden başka kimse bulunmuyordu.
9 Şubat 1913	Yağma	Urunchisar	Şehir Bulgar askerinin şehri muavenetiyle yağma edilmiş ve ahalinin buğday, hayvan hatta ev eşyasına ait neleri varsa hepsini zapt etmişlerdir.

16 Şubat 1913	Yağma	Sarı Şaban Kasabası	Sarı Şaban Kasabasından Mehmet Nâdi Bey gazeteye gönderdiği mektupta Bulgarların kasabayı işgal etmelerini, tüm erkekleri olmadık bahânelerle hapse attıklarını ve her gün 2-3 kişinin alınarak bir daha geri gelmediklerini ifade ediyor. Bulgarların kasabanın erkekleri hapisteyken hain Bulgarlar İslamların evleri yağma etmiş ve eşya namına hiçbir şey bırakmadığını da anlatmaktadır.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
19 Şubat 1913	Yağma	Tikuş Kasabası	Sırp Bulgar komitecilerle birleşerek “hurra” nidalarıyla Tikuş Kasabasına dâhil olmuşlardır. Sırp kumandanının emriyle ahali-i islâmiyenin ileri gelenleri belediyeye celp ile iki saat zarfında silahların teslim edilmesini emretti. Silahların toplanmasının sebebi biçare ahali islamiyeyi kendilerini müdafaadan mecrid etmek ve sonra da kurbanlık koyunlar gibi kesip öldürmek içinmiş. İslâm ahâlisinin silahları tamamen alındıktan sonra Bulgar canavarları Sırplarla birleşerek İslam hanelerine cebren girmeye başladılar. Eşya, hayvanât, zahire her ne buldularsa alıp götürüyorlardı.
26 Şubat 1913	Yağma	Sündikli, Duruğudli Köyleri	Çömlekçi, İsteraz ve Kuş Ova nâmındaki Bulgar köyleri ahali bundan az muktem şark cihet komşuları olan İslâm köylerinden Sündikli ve Duruğudli’yi basıp erkeklerin bir kısmını katlettikleri, kadınlardan beğendiklerini alıp götürdükleri ve eşya ve hayvanâtı dahi gasp ettikleri gibi bu kerede esnaf ve teadilerini diğer İslam köylerine de uygulamışlardır.

26 Şubat 1913	Yağma	Cuma Mahallesi	1 Şubat 1328'te geceleyin bu sakiler Rahmanlı, Kabaklı, Dursun Ova, Davuldu Karyelerine Cuma Mahallesi'ni basmışlar, erkekleri katliam etmişler, kadınlara karşı tecâvüzâta bulunmuşlar, emvâl ve hayvanâtı dahi gasp etmişlerdir.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
26 Şubat 1913	Yağma	Kazı Köy Karyesi	Bulgarlar Kazı Köy Karyesini tahrip etmişlerdir. Bulgarlar geçtikleri yerde hiçbir para vermeksizin ne kadar erzak ve zahire yulaf ve arpa bulmuşlarsa gasp etmişler ve bazılarının eline ehemmiyetsiz kâğıtlar vermişlerdir.
26 Şubat 1913	Yağma	Ermeni Köy, Lehne Köy, Martina, kaladinya, Kışlı Köy Fodiköy ve Heraci	Bulgar komitecileri Rumlar tarafından isticar edilen Ermeni Köy, Lehne Köy, Martina, Kaladinya, Kışlı Köy Fodiköy ve Heraci çiftliklerini tahrip ve yağma etmişlerdir.
26 Şubat 1913	Yağma	Çorlu-Çatalca	Bulgarlar Çorlu'dan, Çatalca'ya kadar ne kadar sürü bulmuşlar ise hepsini ve takriben (50000) öküz ve danayı gasp etmişlerdir.
11 Mart 1913	Yağma	Nevkas Karyesi	Karyeye saldıran Yunan ve Bulgar köylüleri Hacı Seyit Ağa Zade Rıza Efendi'nin hanesine giren Bulgar çetesi karyeli Yayankola'nın kumandası altında yağmaya mübaşeret eylediler.
14 Mart 1913	Yağma	Manastır Vilayeti	Manastır vilâyeti dâhilinde bulunan İslâm köylerinin hemen hepsi tahrip ve yağma edilmiş ve yağma edilmemiş hiçbir köy kalmamıştır.

18 Mart 1913	Yağma	Doksad Kasabası	Kendilerine komiteci süsü vererek gelenler ise hep tanıdıklarımız, dün vatandaş dediğimiz, kendilerine hürmetler beslediğimiz yerli Rumlardan başka kimse değildi. Dün vatandaş bugün komiteci yardımcısı olan bu vatandaşlarımız, feslerimizi yerlere, çamurlar içine atmaktan, bize karşı her türlü tahkiri icra etmekten geri durmuyorlar, her biri soyup soğana çeviriyorlardı.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
18 Mart 1913	Yağma	Kavala	Buberan İmâmı ve belediye reisi Sefer Vahit Efendi Kavala'da tutularak 1000 lira kadar meblağ alındıktan sonra şehit edilmiştir.
31 Mart 1913	Yağma	Zihene Kazası	Merkez kazanın sükûtu üzerine yerli Hıristiyan vatandaşlarımız gelip akvar gibi etrafa saldırdılar. Muveheran karye eşrafından İzmit naib sabıkı olup o esnada Seyroz mutasarrıfı edilen Mehmet Arif Efendinin hanesi içinde kimse olmadığından bilistifade olunarak yağma edildi.
31 Mart 1913	Yağma	Zihene Kazası	Karye-i mezkûrede mütaihlen sakin Recep Ağa, karye eşrafından Ömer Efendi'nin hânesi yağma edilerek eşyası satıldı itimat kilise sandığına yatırıldı. Kumandan gelmiş ve ileri gelenleri birer dörder davet ederek para talep etmiştir. Herkes vardan yoktan tedarik edebildiği parayı getirip teslim etmişlerse de yine ölümden kurtulamamışlardır.
9 Nisan 1913	Yağma	Nurekob ve Rucevaz Kazaları	Bulgarlar Behri Köy'den 50'şer, 100'er lira aldıkları gibi ahâli-i islâmiyeye ait hayvanları ve erzaklarını gasp etmişlerdir.

22 Nisan 1913	Yağma	Edirne	Bulgaristan bir müddet için Edirne'yi dünya ile ihtilaldan men etti ve işte o sırada hayvanat müfterisden hiçbir farkı olmayan askerine ne yaptırdıysa yaptırdı. Tertip ettiği 10 bin kişilik bir kuvveti askeriye ile asker firarisi aramak mazeret zahiresiyle ne kadar Müslüman hanesi var ise cümlesine tahri ediyordu. Ne kadar mal varsa yağma ettiriyordu. Nakil ettiremediği malları kesti, bitirdi, yaktı.
Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
22 Mayıs 1913	Yağma	Dırama	Dırama Sancağı dâhilinde komiteciler köylere gelerek birkaç Türk'ü yakalıyorlar, onlardan gâyet cesim bir fidye-i hâcet arıyorlardı. Bazen parayı aldıktan sonra esirleri koyuveriyorlar, bazen ise vermiş oldukları söze bakmayarak kurşuna diziyorlardı.
22 Mayıs 1913	Yağma	Dırama	Bulgarlar Türk askeriyle gitmiş olan bir Türk kişinin hanesine giderek bütün eşyasını ve metâ-ı ticâriyesinden bir nısfını kendi hanesine nakil ettirdi. Türk evlerinden her şeyi, tamamıyla her şeyi: hâlisler, zâhireler hatta adi çanaklar yağma edildi.
22 Mayıs 1913	Yağma	Yörükler Karyesi	Yörükler Karyesinde her şeyi yağma edilmiş, 30 kişi kadar katl olunmuştur.

Tablo 5: Zorla Din Değiştirme Haberleri

Tarih	Olay	Yer	Olayın Meydana Gelişi
11 Ekim 1912	Zorla Din Değiştirme	Niş	Sırların eline dūřen Veysel Aęa isminde bir Mūslūman boynuna bir yular takılarak Őehir içinde bir hayvan gibi dolaştırılır ve bihret-i insāniyeden hissedar olmayan yabanilerin yeisle nāzırken ve nefretle telakki edileceği tahkirāta hedef edilir. Bu vahřiyāne devir ve teşhir bittikten sonra intikam hislerini teskin edemeyen yabani Sırlar biçare Veysel Aęa'yı canından mahrum edecek derecede dōverler. Bu zavallı İslāmı kiliseye gōtūreerek tebdil-i din eylesmesini ihdar ederler ve muhafaza-i islāmiyede ısrar edecek olursa kilise kapısında boynu kesileceğini sōylerler. Veysel Ağanın muvaffakatını beklemeksizin ūzerindeki elbiseler soyulmaya ve vaftiz için hazırlıklar icrasına başlanır. Ayin ruhani icrası için mūtecevazlardan bir kaçının gōnderilmiř olmasından bilistifade Veysel Aęa ırlı çıplak kiliseden firar eder, yolda tedarik edebildiği bir iki parça elbise ile Romanya'ya geçerek Kōstence'ye vasıl olur.
9 Şubat 1913	Zorla Din Değiştirme	Urunchisar	Urunchisar'da yapılan katliamlardan sonra dięer bir kasabada yalnız 18 kiři Őehit edilmiře de būtūn ahali çarřıya cem edilmiř ya Hıristiyan olmaları ya da bomba ile bir heva edilecekleri sōylenmiřtir. Bazı kōylere ise dōrt gūn mūhlet verilmiřtir. Artık neticeden bir haber alınmamıřtır.
16 Şubat 1913	Caminin Kiliseye evrilmesi	Sarı Şaban Kazası	O zālimler orada İslāmiyeti mahvetmek istiyorlardı. Esāsen camiye kiliseye çevirdikleri zaman artık burada İslām kalmayacak, artık burada camiye gerek yok iddiasında bulunmuşlardır.
11 Mart 1913	Zorla Din Değiştirme	Hamza Bey Mahallesi	Kayaverine'nin Hamza Bey Mahallesi ahalisinden oduncu Rařit ve ailesi yirmi sene evvel Hıristiyanlıktan kitle-i İslāma intikal etmiřler. Evlāt ve ayāl sāhibi olmuřlar ilkin bu kere Karaverine'nin istilasının ūūncū gūnū Bulgar komiteleri tarafından cebren

			hanelerinden efendi ve gayri müsteved olarak sürüklene sürüklene Bulgar kasabasına götürüldü, kadınların din-i islâmda sebat ve ısrarları üzerine her ikisi aile-i kadimeleri mevâcide dörder parça edilmek suretiyle katl ve itlâf olundu.
31 Mart 1913	Zorla Din Değiştirme	Zihene Kazası	Aziz Ağa oğlu Ömer Efendi, Yarıcı Oğulları Aziz, Hacı Mehmet İbrahim, Hacı İsmail Ağa oğlu Hafız Abbas Efendi, Ömer Ağa, Redif Hasan Oğulları Mehmet ve Dursun, Ömer, Hamit Ağa ve Kasap Hasan Adem hevale, pederleri katledilen Bakkal Recep Ağa oğlu Mehmet Ağa ile Müezzîn Recep Efendi oğlu Ali Nazmi Hıristiyanların yapmadıkları ve müftülüğün aileleri ve ferdi bunlar kiliseye tahvil edilen camiye götürülerek orada vaftiz merasimi icra olundu.
20 Nisan 1913	Zorla Din Değiştirme	Karacaali, Comrapala, Rucevaz, Asaniyei Razlif, Ahicabii Gümilcine, Eskice Kazaları	Karacaali, Comrapala, Rucevaz, Asaniyei Razlif, Ahicabii Gümilcine, Eskice Kazaları dâhilinde münâdim karyelerde bunca katliamlardan canını kurtarabilmiş olan ahâl-î islâmiye mütemâdiyen Ortodoks olmaya icbar ediliyor.
22 Mayıs 1913	Zorla Din Değiştirme		Makedonya medeniyetleri (!) bazı karyelerin anız erkeklerini katlettikten sonra kadınları toplayıp ırzlarına tasallut ederler, bâdehû rovelveleri alınlarına dayayarak onları derhal ölüm ile Hıristiyanlık arasında mahir bırakırlardı.

Tablo 6: Eşya Yardımı Haberleri

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Eşya İhdâ Buyuran Hanımefendiler	Eşya
	19 Ekim 1912	Hâriciye hukuk müsaveri Halis Bey haremi tarafından	8 adet Amerikan yatak çarşafı, 1 adet Amerikan yastığı

		Elmas Hanım	1 adet yatak çarşafı, 10 havlu
		Mecarili bir madam tarafından	2 adet basma mitil
		Beşiktaş'ta sâkin bir zat tarafından	6 gömlek, 6 don
		Osman Paşanın haremi Pakize Hanım tarafından	40 fanila, 24 entari, 23 gömlek, 24 don, 12 yastık kılıfı, 20 takiye
		Merhum Gazi Edhem Paşa haremi hanımefendi hazretleri tarafından Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne	100 battaniye, 100 fanila, yüz ceket ve çorap ihdâ olunmuştur.
		Harbiye Nezâreti temyizliğinden müteakid Süleyman Beyin karısı hanımefendi tarafından Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne	12 yatak çarşafı, 12 yastık kılıfı ve 12 yastık yüzü ihdâ olunmuştur.
	20 Ekim 1912	Ahmet Mithat Efendi hazretlerinin haremi Melik Hanımefendi tarafından Hilâl-i Ahmer Kadınları Merkezine	100 adet yün fanila ve 100 adet yün çorap ihdâ olunmuştur.
		Çamlık mutasarrıfı Ekrem Beyefendi'nin haremi Hanımefendi tarafından Hilâl-i Ahmere	12 battaniye, 12 adet fanila, gömlek ve 24 çift yün çorap ihdâ olunmuştur.
		Trablusgarp Vali eski merhum Hüseyin Efendinin kerimesi Refiye Hanımefendi tarafından	4 battaniye çarşafı, 4 yatak çarşafı, 4 gecelik, 4 divan, 4 takiye ve gömlek, 4 yastık yüzü kesafi havlu hediye edilmiştir.
		Ticaret mecriye azasından merhum Hikmet Bey kerimesi Melike Hanımefendi tarafından	3 battaniye
Hilâl-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Eşya İhdâ Buyuran Hanımefendiler	Eşya
		Beşiktaş'ta Hacı Mustafa Bey haremi tarafından	10 adet gecelik gömleği
		Üsküdar Amerikan mektebi muâllimelerinden Meyis Ranyel	6 adet fanila, gömlek hediye edilmiştir.

		tarafından	
	4 Kasım 1913	Sabık Musul Valisi Tahir Bey haremî hanımefendiden	16 gecelik, maun çorap
		Feshâne-i Amire Fen Memuru Yüzbaşı Ömer Efendi'nin kerimesi 8 yaşında Semiha Hanım tarafından	Bir top bazık
		Baş Müdde-i Umûmî Beyefendinin ailesi tarafından	110 parça çamaşır
		İdris Paşa Kamini Hanımefendi tarafından	8 adet gömlek, 8 adet don, 5 çift çorap
		Osman Beyin refikası tarafından	2 şilte
		Merhum İzzet Efendinin haremî Sadıka Hanım	2 şilte
		Secahât Müdürü merhum Mahmut Efendinin haremî Seher Hanım	1 şilte
		Seyir-i Sefa'ın şirketi muhasebe müdürü Hilmi Bey haremî Bedri zade Rauf Bey kerimesi hanım tarafından	6 gecelik
		Sakri Köyünde Çerkez şehzâde merhum Kazasker Hacı Tevfik Efendi ailesi tarafından	24 don, 24 gömlek, 10 çorap, 6 çarşaf
		Filibeli Ayşe Hanım tarafından	4 çift çorap
		İstanbul vilâyeti orman muhasebe başkâtibi Ahmet Bey tarafından	10 gecelik entarisi, 15 takiye
Hilâl-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Eşya İhdâ Buyuran Hanımefendiler	Eşya
		Selahaddin beyin vâlidisi	1 adet siyata
		Mir Alabulgan'dan müteakid Cihangirli Azmi Bey'in haremî	12 gömlek, 12 don, 40 takiye
		Yeni Bahçede Birgül Hanım tarafından	1 yorgan, 1 çarşaf, 1 yastık örtüsü, 1 yüz havlusu

		Yeni yolda Mmadam Nereves tarafından	6 battaniye, 9 adet bandaj
		Mustafa Hulusi Efendi tarafından	1 battaniye
		Saren Köyünde Madam Barnelemi tarafından	8 gecelik
		Muvasat harbiye sahireden	50 adet pamuk battaniye, 48 adet çatal, 48 adet kaşık, 52 porselen takımı, 100 çift terlik, 101 adet su bardağı, 100 adet sürahi,
		Hikmet Hanımefendi tarafından	20 adet don, 20 adet fanila, 20 çift çorap
		Madam Mariki Ballavmeci tarafından	2 adet renkli fanila, 18 adet don, 28 adet gömlek, 12 adet terlik, 10 adet yatak çarşafı.
		Lütfiye Hanım tarafından	5 adet entari, 8 adet gömlek, 5 adet don, 7 adet yastık, 5 adet takke, 25 adet yün fanile25 adet yün pamuk, 45 çift çorap, 25 adet mendil, 25 adet havlu, 25 paket sigara, 100 adet kibrit
		Ahali-i islâmiye Dursun Efendi tarafından	1 adet halis yün battaniye
Hilâl-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Eşya İhdâ Buyuran Hanımefendiler	Eşya
		Süleyman Fiba oğlu tarafından	10 çift çorap
		Şark ve Rodos kumandanlarından olan Hasan Azat Paşa Hazretleri hânesinden	20 entari, 2 yatak çarşafı, 2 yastık örtüsü, 3 firdesuz fanila, 2 hırka, 6 don, 2 havlu, 7 çift çorap
		Filibeli Mehmet Cemaleddin Bey tarafından	1 adet şilte, 1 adet yastık
		Tophane muhasebeciliğinden münkaid Edhem Bey hazretleri	2 adet yastık, 2 yorgan, 2

		tarafından	şilte
		Harbiye Nezareti müsteşârından münkaid Niyazi Beyefendi tarafından	8 şilte, 2 yastık, yorgan, çorap, 4 adet gömlek, 48 adet don, 49 adet fanila
	3 Şubat 1912	İstanbul'da mensubu Viktor ve Vesbu biraderleri tarafından	19 fanila, 3 fanila don, 11 fanila ceket
		Telgraf izafeti memurlarından Şerafettin Bey tarafından	12 pamuklu fanila
		Resumât müfettişi umumisi Hebeş Beyin haremi tarafından	5 şilte, 5 yastık
	12 Şubat 1913	Naciye Hanımefendi tarafından	15 gömlek, 14 don, 13 takiye ile bir torba sargı
	22 Şubat 1913	Nemlizâde Hamdi Bey'in haremi hanım tarafından	10 adet gecelik gömlek,
		Muzaffer Hanım tarafından	3 takiye
		Hatice Hanım tarafından	12 takiye ihda olunmuştur.

Tablo 7: Nakdi Yardım Haberleri

Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
	11 Ekim 1912			8	Mahkeme temyiz reisi Hikmet Beyefendinin haremi hanımefendi tarafından
				3	Mahkeme-i temyiz reisi Hikmet Beyefendinin kerimesi ve Üsküdar müstendi azasından Salih Beyin haremi hanımefendi tarafından
			50		Meşaraliye kerimesi hanımefendi
				5	Galata börekçisi merhum Hasan Beyzade İbrahim Beyin haremi Hatice Hanım

				4	Jandarma müfettiş umumisi mensubu Bumak Madamesi (4. defa olarak)
				1	Nafia müfettiş-i umûmîsi mevsubu Bifarle Madamesi
				8	Madam Kösteciyan
			50		Desumat tahrirât Müdürü Ragıp beyin dokuz yaşında mahdumu
			50		- kerimesi hanım
				3	Alunyalı Nerba Bey kerimesi
			90	2	Medine-i Münevvere mahya müdürü Yusuf Cmil Bey haremi hanım
					Doktor Sinyus oğlu beyefendi tarafından İskender caddesindeki hastanesinden 12 yatak
	16 Ekim 1912			5	Yollar Müdürü Muhtar Beyefendinin haremi muhteremeleri hanımefendi tarafından
				5	Serasker sâbık merhum Hasan Rıza Paşanın kerime-i muhteremeleri Hatice Saniye Hanımefendi tarafından
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
				2	Serasker sabık merhum Hasan Rıza Paşa hafidesi Medine Hanımefendi tarafından
				2,5	Osmanî inhadı nuru Osmaniye kâtibi İsmail Edip Beyin haremi Emine Münir hanımefendi
				1 Fransız Lirası	Yedinci Daire-i Belediye Tabibi Doktor Eskinazi Efendinin refikası hanım tarafından
			160		Doktor Habraldin Paşa kerimesi hanımefendi vasıtasıyla Anadoluhisarı hanımları tarafından

			40		Fadime Hanım tarafından
			40		Merhûm Canip Bey hizmetkârı Nevzat Kalfa tarafından
				1	Hacı Mahmut Paşa haremi hanımefendi tarafından
				1	Merhun Canip Bey hizmetkarı Ulker kalfa tarafından
	19 Ekim 1912	620	2204		Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinin haremi hanım tarafından cemi edilen
		3500			Dersaadet Rus bendesinden
		50	437		Viyana'da vasıl eden Bihlem Gabyel namına Hariciye Nezâretinden
		85	267		Mirhan İdadisi talebesi tarafından
			84		Hayri Bey tarafından
			108		Doktor Muhtar Bey
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
			108		Vekillerden Mehmet Kadri Bey hanımı Sabiha Hanım
			200		Süvari Taka Dairesi azasından Yusuf Razi Bey tarafından
			10		Süpürgeci Mustafa Ağa
			108		H. Ludbiz Efendi
			108		Mecriye müteakadlarından Şakir Bey
			108		Defter-i Hakâni Encümen Başkâtibi Osman Bey
			108		Divan muhasebat azasından Rafet Bey haremi hanım
	20 Ekim			30	Devletli azimetli Naile Sultan aliyetülşan hazretleri tarafından Hilâl-i Ahmer

	1912				kadınlar cemiyeti kısmına
				30	Hakan sabıkan dördüncü ikbali Fadime Hanımefendi hazretleri tarafından Hilâl-i Ahmer kadınlar Cemiyet'i kısmına
				2331	Devletli necasebetli şehzade Abdülhamit Efendi Hazretlerinin haremi tarafından
				200	Müşteyik Almatağa Rıza İdaresi tarafından Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne
			1500		Hilâl-i Ahmer Cemiyeti İşkodra hastanesi tabiiyetine tayin olunan İskender Beyefendi istihkakları olan maaşlarını Hilâl-i Ahmer'e terk ve teberi eylemişlerdir. Takdir olunur.
				2000	Ayan Fehamed geçenlerde irtihal darcenan eden merhûm Zihni Paşanın evveliyedi vasiyeti mucibince ailenin isteği üzerine cemiyete ihdâ olunmuştur.
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
	4 Kasım 1913			10	Halep Vali yardımcısı Gâlip Beyefendinin refika-i muhteremeleri tarafından
				3	Göztepe'de Mehmet Paşa haremi
				2	Göztepe'de Hacı Zahit Bey haremi
				1	Doktor Rıfat Hüsamettin Paşa kerimesi altı yaşında Seniye Hanım tarafından
				1	Hastane Sertabibi Necmettin Arif beyin refikası muhteremesi tarafından
				5	Fitnât Hanımefendi tarafından
				Yarım lira	Ahmet Müftezi Bey kerimesi tarafından
			370		Telli Yunus tarafından toplanan
			435		Okul müdüründe Matmazel Vermunet

					tarafından
			1300		Maarif Nezâret celilesi hemisandan memuru tarafından
	3 Şubat 1913		5112		Ferande Ahmet'in haremi Ayşe Hanımdan
			221	50	Papaz Mecva tarafından
			318	80	Papaz Mecva'nın hanımı tarafından
			290	50	Memur papaz Yusuf Efendiden
		50	66		Hamza oğlu Hüseyin Efendi
			76		Dedezâde Emin Hüseyin Efendi
		50	17		Sofî oğlu Ahmet Reis
		50	28		Hacı Salih Reis
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
			19		Eyüp oğlu Kadir Reis
			19		İmdat oğlu Şaban Reis
			19		Gürcü oğlu Hafız Mustafa
			19		Hamdi oğlu Reis
			19		Sarı Osman oğlu Mahmut Usta
		50	28		Çerkez Hurşit Reis
			19		Yekibiri oğlu Mustafa Reis
		50	28		Gürcü oğlu Mustafa Reis
			19		Nuz oğlu Zahid Reis
			28		Elbar oğlucacı Elbar Efendi
		50	28		Hacı oğlu Hakkı Reis
			19		Aydın oğlu Halil Reis

			58		Liman çavuşu Salim Efendi
			27		İskele kethüdası İbrahim Çavuş
		50	38		Sandıkçı oğlu Mehmet Reis
			19		Çerkez Abdullah Reis
			19		Resul oğlu Kadir Reis
		50	28		İmamoğlu Hakkı Reis
		50	28		İmamoğlu Cafer Reis
		50	37		Kadir Reis
			38		Kafalı Salih Reis
		50	51		Kanyak oğlu Sait Reis
		50	37		Hare oğlu Mustafa Kaptan
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
			19		Kararufli oğlu Şakir ve Mehmet Reis
		75	23		Kaynak oğlu Arif Reis
		50	9		Sandıkçı oğlu Ahmet Reis
		50	9		İmamoğlu Musa Reis
		50	19		Bolaz oğlu Bayram Reis
		50	28		Musa oğlu Hacı Hüseyin Reis
			19		Mezarafcı oğlu Mustafa Efendi
			20		Üçüncü Daire Belediye Reisi Beyefendi
			20		Üçüncü Daire Belediye Reisi naibesi Hakkı Beyefendi
			5		Liman Reisi Sabık Mustafa Bey
			5		Muhasıb Şükrü Efendi
			5		Muhasıb Hamdi Bey
			10		Müfettiş Hayri Bey

			10		Memur Arif Bey
			5		Müfettiş Salih Efendi
			5		Veznedar Eyüp Sabri Efendi
			2		Muhtedis Hayri Bey
			5		Muhasebeci Hüsamettin Bey
			5		Azadan Baki Efendi
			5		Azadan Tevfik Bey
			20		Azadan Nureddin Bey
			30		Nesvir Hanımefendi tarafından
			20		Vecibe Paşazâde Bakiye Hanım
Hilâ-i Ahmer Cemiyeti	Tarih	Santim	Guruş	Lira	Muavenet-i Nakdiye de Bulunanlar
			5		Belkıs Hanımefendi
			20		Lütfiye Hanımefendi

Tablo 8: Balkanlar Harbi İânât Haberleri

Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
21 Ekim 1912			5	Sadâret Müsteşarı Adil Beyefendinin Valideleri hanımefendi
				Kasımpaşa'da Câmii Kebir Mahlesi ahâli hamiyetmendani tarafından zirde gösterildiği vechle terbi olunan
			20	Muhtar Sani Hacı Hüseyin Ağa
			2	Taşçı Hacı Tahir Ağa tarafından

			1	Jandarma Binbaşısı münâdi Mehmet Nuri Efendi
			1	Kavas Hacı Veysel Efendi
			1	Manav Tatar Halil Ağa
			2	KulAğalarından Aşali Efendi
			1	Helvacı Hüseyin Usta
			1	Sultaniye vapuru münfâidlerinden Hüseyin Efendi
			1	Sultaniye vapuru münfâidlerinden zevcesi Nefise Hanım
			1	Kul ağalarından Amasyalı Ali Efendi
			1	Kul İmâmlarındanHhafız Abdullah Efendi
			1	Miralaylığında münâdi Ali Bey
			1	Kasım Paşa büyük hamam mesnaceri Mehmet Efendi
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
			1	Kethüda Muhtarı Hacı Mustafa Efendi
			2	Erzurumlu Çörekçi Mehmet Efendi
			1	Terlikçi Baba Ali Efendi
			2	Mecriye Binbaşılığında münfâid Süleyman Bey
		1260		Mezkûr Mahle Müslim ve gayrimüslim ahâlisi tarafından
			10	Ceharisniye'de Bekceğiz Malesinde Şahin Paşazâde Hacı Selim Sabri Bey tarafından
			1	Ceharisniye'de Dernuhli hevâce Mahmud Efendi

				tarafından
			1	Veliâhd Sedat Yusuf İzzeddin Efendi Hazretlerinin hikam ve Çavuş Paşa çitliği tarafından Azat Bey tarafından
			2	Ziraât ve Ticaret Nezâretinde orman ve harita memurlarından Ali Osman Efendi tarafından
			1	Medine-i Münevvere kazı esbâkı Mesud Efendi'nin küçük haremî hanım tarafından
			1	Hatice Hanım tarafından
			1	Mektep muâllimelerinden bir zat tarafından
			20	Tophânede silah sefirhânesinde toptancı esnafı tarafından
			2	Beyoğlu'nda arabacı Sedat Efendi tarafından
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
			5	Halil Ağa tarafından
			3	Hasköy'de eskici Hacı Ömer Ağa tarafından
		500		Rezi Nezâret haliyesinden edâ buyrulan
		108		İâne-i Harbiye'ye, Selimiye'de Daye Kadın Sokağından mütevafî Binbaşı Emin Efendinin zevcesi Hüsna Hanım tarafından
				On yedinci Daire-i Belediyesinden: Muhaderât-ı islâmiyeden selâtin imtidan mütevefî Binbaşı Hacı Hasan Efendi zevcesi Bosnalı Münevver Hanım dün komisyona müracatla 5 adet Lira-i Osmanî Hilâl-i Ahmer iânesine ve beş adet Lira-i Osmanî Bikes ve Biveya ailelerinin infâk ve iâşesi iânesine

				olmak üzere 15 adet Lira-i Osmani edâ buyurduğu ve hanım muma ileyhânın ibraz buyurduğu ita-ı âamiyet ve muhabbet-i vataniyesi cidden ve hakikaten şayan-ı takdir görülmüş ve kendisine azim teşekkür edilmiştir.
25 Ekim 1912				Harbiye Nezâretinden: Kızıl Toprak iâne komisyonu vasıtasıyla erbâb-ı hamiyetten cem olunan:
		520		Ticaretten Taşçızâde Hakkı Bey
		162		Mahdumu Memduh Bey
		216		Kerimleri Hanımefendi
		108		Hanesinde Dilber Hanım
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
		706		Ticaretten Taşçı zâde Hilmi beyefendi
		324		Mahdum ve Kerimleri
		60		Hanesinde Nihal Hanım
		216		Merhûm Tefik Paşa Kerimesi Hanımefendi tarafından
		108		Hânesinde Revan Hanım
		60		Hânesinde Huriye Hanım
		20		Hânesinde Şaban Hanım
		216		Bâb-ı Âlî hukûk müşavirlerinden Nusret Bey
		540		Mısırlı Ali Mübarek Beyin haremî hanımefendi
		108		Mahdumi Ali Bey

		108		Kerimesi Fatma Haren Hanım
		54		Mahdumi Hüseyin Mübarek Bey
		108		Hânesinde Zehdel Hanım
		40		Hânesinde Cemile Hanım
		108		Hevace Şerif Efendi
		432		Vükelâ-i Daiye'den Mehmet Arif Bey
		192		Duyuûn-ı Umûmiye umur – müdür mûavini Rifat Şerif Bey
		108		Alay binbaşılığında münâdi Mustafa Bey
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
		108		Alay Binbaşılığında münâdi Mustafa Bey'in haremi hanım
		120		Merhum Fevzi Paşa halilesi hanımefendi
		108		Mezbin Hanımefendi
		20		Mezbin Hanımefendi'nin Ağası Sadık Ağa
		50		Merhum Şakir Paşanın kerimesi hanımefendi
		108		Kadı Köyünde Osmanlı bakkaliyesi sâhibi Mahileddin Efendi
		108		Şehr-i emaneti mütercimi Fuat Bey
		216		Sadaret Tahrirât Dairesi Müdür muavini Emin Bey
		108		Sadaret Tahrirât Dairesi Müdür muavini Emin Bey'in haremi hanımefendi
		108		Sadaret Tahrirât Dairesi Müdür muavini Emin

				Bey'in baldızı hanımefendi
		20		Kızıl Toprak Tahrir Komisyonu Reisi Faik Bey
		108		Duyûn-ı Umûmiye memurluk kalemi müdürü Gâlip Beyefendi
		20		Kızıl Toprakta bakkal Lifer Efendi
		20		Kızıl Toprakta ekmekçi Eknadyus Efendi
		20		Kızıl Toprakta kasap Efnem Efendi
		20		Kızıl Toprakta Şefika Hanım
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Müteveli
		20		Sâbık mabeyn kâtiplerinden Hakkı Bey
		40		Halid Efendi kerimesi Nesibe Hanım
		20		Fener istasyonunda Doktor Mustafa beyin Validesi Hanım
		20		Kızıl Toprakta eshâb hamiyetten Fatma Hanım
		216		Kızıl Toprakta eshâb bekçi Emin Bey
		108		Kızıl Toprakta Esbab Bey'in haremi hanım
		108		Kızıl Toprakta merhûm Zahit Paşa halilesi Kamer Hanımefendi
		216		Kızıl toprakta diğer haliliyesi Dilber Hanımefendi
		108		Kızıl Toprakta mahdumu Zahit Beyefendi
		216		Kızıl Toprakta kerimleri Zehra Hanımefendi
		216		Kızıl Toprakta kerimesi Afife Hanım
		60		Taber Hanımefendi'nin kalfaları Dilşat ve Şadan

				ve Nermin kalfalar
		984		Bir ve iki ve beş ve on kuruşluk biletlerden müteferrik surette toplanılan
	4	880		İmalât harbiye dumansız barut fabrikası şambatı memurun müstehdemâtı yedi şube tarafından
	24	102		Ali Rıza Bey tarafından
	8	205		Merhûm Abdurrahim Şükri Efendi nâmına Muhtar Ali Rıza Bey tarafından
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	24	102		Karadeniz boğazı istihkâm kumandanı Kaymakam Salih Bey zevcesi hanım tarafından
	24	102		Kayınvalidesi hanım tarafından
	24	102		Karadeniz boğazı inşaat komisyonu azasından Mümtaz Kolağası Cemal Bey'in zevcesi hanım tarafından
	4	228		Merkez Efendi Mahlesi Ahâli Hamiyetdânı tarafından
		512		Abidin Sadah Bey'in haremi hanım
	24	102		Hüseyin beyzâde keresteci Kadri Efendi tarafından
	24	102		Keresteci merhûm efendinin haremi Hatice Hanım tarafından
	10	292		Galata'daAalaca Seyid Mahlesi Ahâli Hamiyetdânı tarafından
	24	102		Miralay Hüseyin Basri Beyin haremi hanım tarafından

	5	410		Çandarlı Gâzi Halil Hayreddin Paşa ve mahdumi vefik şeriki namına
	22	59		Hürriyet ve İtilaf Fırkası Üsküdar şubesi tarafından
	2	242		Çataklı Köyü hamiyetdânı tarafından
	20	239		Kapan-ı Dakik de idâme taşında Nevşehirli İsmail Ağa'nın kahvehanesinde Mahlesi Ahâli Hamiyetdânı tarafından
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	10	1042		Sultan Selim Câmi Şerif-i İmâm-ı Hatip ve hademesi ve sâir eshab-ı hamiyetdân
		2060		Harbiye Nezâreti İkinci Mıntıka Hesabât Müfettiş Cemal Beyefendi tarafından
	32	843		Şehzâde merhûm Süleyman Efendi'nin daireleri müdür ve müstahdemi tarafından (muharebe devam ettiği müddetçe her ay 6 Lira-i Osmânî dâhi ayrıca taahhüt olunmaktadır)
		513		Tarakçılar bekçisi Mahmut Çavuş bin Bekir Ağa tarafından
		2200		Galata gümrük hamalları
	20			Kızıl Toprakta meyhâneci Lamibu Efendi
	55			Kızıl Toprakta kasap Mihail Efendi
	25			Kızıl Toprakta bakkal Vasil Efendi
	20			Kızıl Toprakta meyhâneci Kasdi Efendi
	20			Kızıl Toprakta Andon Efendi
	20			Kızıl Toprakta sütçü Yorgi Efendi

	20			Kızıl Toprakta fener yolunda aşçı Mehmet Ağa tarafından Sadrazam Muhtar Paşa Hazretlerinin aşçı başısı Mehmet Ağa
	20			Kızıl Toprakta bakkal Denaş Efendi
	20			Kızıl Toprakta kasap Yorgi Efendi
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	20			Kızıl Toprakta doğramacı Andon Efendi
	20			Kızıl Toprakta kasap Andon Efendi
	20			Kızıl Toprakta sütçü Hırsto Efendi
	20			Kızıl Toprakta çiftçi Mustafa Ağa
	20			Kızıl Toprakta bakkal Duma Efendi
	20			Kızıl toprakta Hadikât-ı Meşveret Mekteb-i Müdürü Abdi Bey
	20			Kızıl Toprakta Mecriye zâbitasından münâkid Yusuf Kaptan
	60			Kızıl Koprakta bir zat tarafından
	20			Bir zat tarafından
	55			Kızıl Toprakta tuğlacı camianda toplanan
	40			Kızıl toprakta Nüfus İdare-i Umûmiyesi müdür muavini
	10			Kızıl Toprakta Şekip Bey
	30			Kızıl Toprakta bakkal Filib Efendi
	20			Kızıl Toprakta Zahid Paşa Câmi müezzini Hâfız

				Sabri Efendi
	110			Kızıl Toprakta merhûm Kâzım Paşa'nın hemşiresi Dilber Hanım
	20			Kızıl Toprakta balmumcuların büyük kerimesi hanım
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	20			Kızıl Toprakta Şehr-i Emâneti muavini sâbık Ömer Bey
	20			Vâlidesi Hanımefendi
	108			Kızıl Toprakta Mabeyn-i Hümayun kâtiplerinden İzzet Bey
	20			Talha Bey
	20			Kızıl Toprakta Fevziye Hanım
	20			Kızıl Toprakta Sahib Hanım
	20			Kızıl Toprakta Yegâne Hanım
	20			Kızıl Toprakta Ayşe Hanım
				Makri Köy îâne-i harbiye kadınlar nezâretinden:
	2160			İsmetli Behice Kadın Efendi Hazretleri
	540			Şehbender Kadri Bey'in haremi hanımefendi
	220			Merhum Nâki Bey'in haremi hanımefendi
	200			Merhûm tercüman Münir Paşa'nın haremi hanımefendi
	216			Bağdatlı Şevket Beyin Vâlidesi Hanımefendi

	216			Sudur sâbıkı Sabit Paşa Hazretleri
	108			Damatları Nûri Beyefendi
	216			Bir Mısırlı Hanımefendi
	108			Bir Mısırlı Hanımefendi
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	216			Merhum Halil Bey'in gelinleri hanımefendi
	216			Baha Bey'in kayın gelinleri hanımefendi
	190			Atina sefiri Munhar Beyefendi
	216			Madam Haçupulu
	108			Bir hanımefendi
	108			Halid Bey'in haremi Hanımefendi
	108			Duyûn-ı Umûmiye Direktörü merhûm Rıza Bey'in haremi hanım
	108			Makri Köy donanma Reisi İsmail Bey'in haremi hanımefendi
	108			Doktor Rafet Bey'in haremi hanım
	108			Konya Vâlisi Ali Rıza Beyin haremi hanımefendi
	108			Cevdet Bey'in haremi Hanımefendi
	108			Adliye müfettişliğinden münfaid Cevdet Bey'in haremi hanımefendi
	108			Yanyalı merhûm Mustafa Paşanın haremi hanımefendi
	108			Gelini hanımefendi

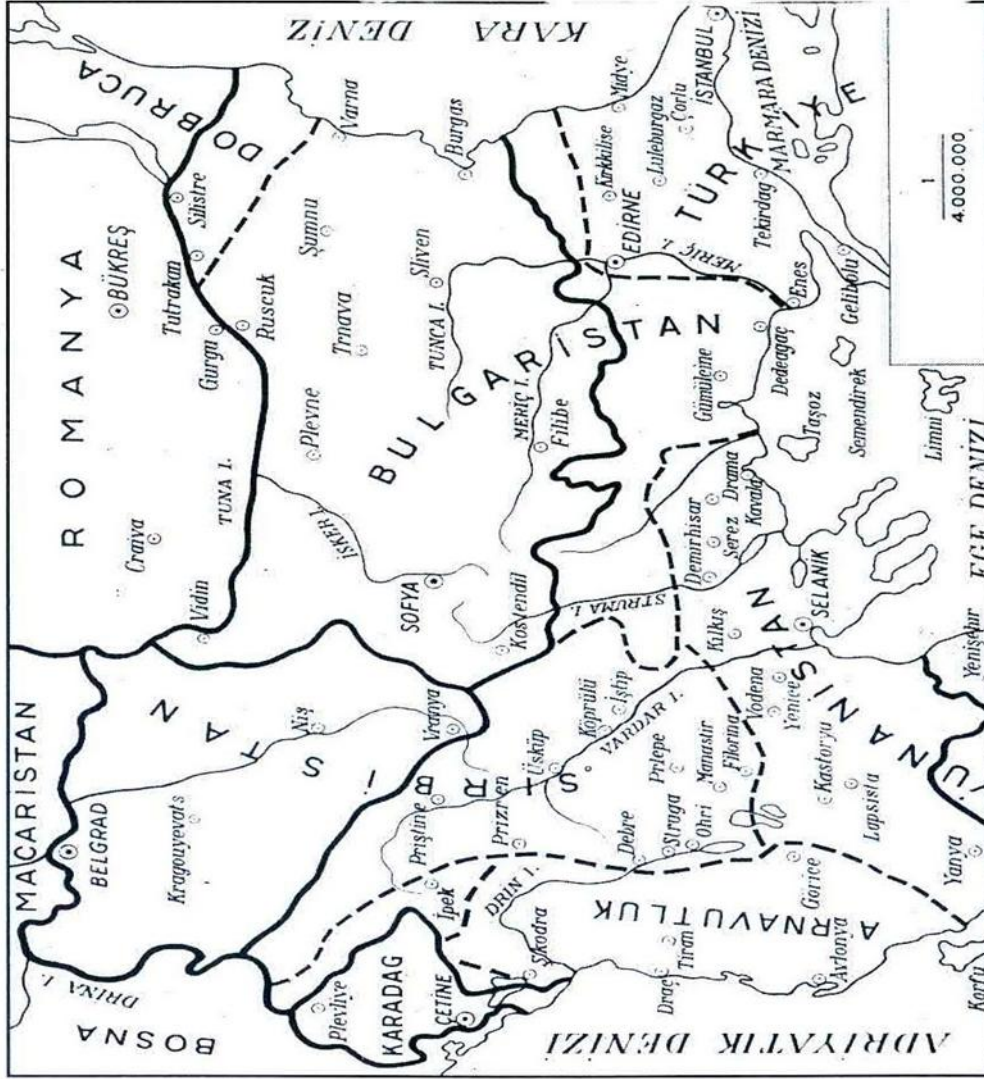
	108			Baruthânede kaymakam merhûm Mustafa Bey'in haremi hanımefendi
	108			Doktor Rafet Bey'in haremi hanımefendi
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Müteveli
	108			Merhûm Tahsin Paşa kerimesi hanımefendi
	108			Cemal Bey'in haremi hanımefendi
	108			Divan-ı Muhasebât azasından Ahmed Bey'in haremi hanımefendi
	108			Resneli Osman Fehmi Bey'in haremi hanımefendi
	108			Doktor merhûm Lütfi beyin haremi hanımefendi
	108			Mektep müdiresi madama tarafından
	108			Şamlı Nihat Bey'in haremi hanımefendi
	108			Maliye Nezâreti varidat umumiye müdürü Kerim Bey'in haremi hanımefendi
	108			Kilerci başı merhûm Osman Beyin haremi hanımefendi
	108			Nureddin Beyin haremi hanımefendi
	108			Merhum Derviş Paşanın haremi hanımefendi
	108			Merhum Asım Paşanın ailesi
	108			Hafız Paşanın haremi hanımefendi
	108			Divan-ı muhasebat azasından Talat Beyefendi
	108			Mecid Karakaş beyin ailesi
	108			Talip Gafaruf Efendi

	108			Merhûm Çerkez Hüsni Fuad Paşanın haremi hanım
Tarih	Para	Guruş	Lira-i Osmanî	Mütevelli
	108			Koyuncu Tataryan Efendi
	108			Koyuncu Neşasneciyan Efendi
	108			Sakız Mutasarrıf Sâbıkı Âtîf Beyin haremi hanımefendi
	108			Fehime Nüzhet Hanımefendi

EK – 2: Haritalar

Balkan Savaşları ve Sonrası

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ - I

— Balkan savaşlarından önceki sınırlar.

- - - - - Balkan savaşlarından sonraki sınırlar 10.8.1913 tarihli Bükreş ve 29.9.1913 tarihli İstanbul antlaşmalarına göre.

(Bayur, Türk..., a.g.e., c.II /2.)

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, C. I

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2001-2002 eğitim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Tarih bölümünü kazandı. 2004-2005 eğitim yılında mezun oldu. 2008-2009 eğitim yılında Karadeniz teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak Tezli Yüksek Lisansa başladı. Bir yıl İngilizce eğitiminin ardından 2009-2010 yılında ders aşamasını tamamladı.